

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ЗВО «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ
ЛЮДИНИ "УКРАЇНА"»
ЛУЦЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ**

Кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

Матеріали XII Міжвузівського
науково-практичного семінару
(м. Луцьк, 5 грудня 2024 р.)

**Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти
Відкритий міжнародний Університет розвитку
людини «Україна»
Луцький інститут розвитку людини**

Кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

**Матеріали XII Міжвузівського науково-практичного семінару
(м. Луцьк, 05 грудня 2024 р.)**

УДК 378:02
П 78

Розглянуто на засіданні кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи (Протокол № 5 від 18.12.2024)

Рекомендовано до друку Вченою радою Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (Протокол № 3 від 19.12.2024)

Редакційна колегія:

Пахолок З.О., професор кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, доктор філологічних наук, професор;

Ляшук Н.В., завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат філологічних наук, доцент;

Кушпетюк О.І., доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат історичних наук, доцент;

Жалко Т.Й., доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат філологічних наук, доцент;

Конон Н.Г., старший викладач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Проблеми й перспективи розвитку інформаційної, бібліотечної та архівної справи: матеріали доповідей учасників XII Міжвузівського науково-практичного семінару (м. Луцьк, 05 груд. 2024 р.) / упоряд.: О.І. Кушпетюк, Н. Г. Конон, Н. В. Ляшук. Луцьк : Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 2024. Вип. 12. 150 с.

Випуск вміщує матеріали з актуальних проблем розвитку інформаційної, бібліотечної та архівної справи, документознавства, маркетингових і освітніх технологій у світлі новітніх потреб інформаційного суспільства.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів та студентів.

*Надруковано згідно з оригіналами поданих статей і тез доповідей.
Відповідальність за зміст доповідей несуть автори.*

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА Й ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

БУНДАК ОЛЕНА, ВАСИЛЮК ВАСИЛЬ	ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ВОЛИНСЬКИХ КРАЄЗНАВЦІВ ЯК ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ	7
ГАВРИЛЮК СВІТЛАНА ДАНЬЧУК ВАДИМ	ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО В УКРАЇНІ ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (на прикладі ЦНАП м. Луцька)	9 15
ДЕМ'ЯНЮК ОЛЕКСАНДР	АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ НА ВОЛИНІ	19
КРАВЧУК ВІКТОРІЯ НАДОЛЬСЬКА ВАЛЕНТИНА НЕДОКУС АНАСТАСІЯ	НОВІТНІ НОСІЇ ІНФОРМАЦІЇ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ СЛУЖБ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТОК ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТРУКТУРАХ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ	24 27 30
ПАВЛЮК ЛІДІЯ	ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ	34
ПАВЛЮК СВЯТОСЛАВ	ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА	38

РОЗДІЛ II. СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ВАСЮРА РУСЛАНА	ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БІБЛІОТЕЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ВПЛИВ SMM ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	41
ГОРБАЧ НАДІЯ	АВТОМАТИЗОВАНІ БІБЛІОТЕЧНІ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА	45
ДМИТРЕНКО АЛЛА	ОСОБЛИВОСТІ АРХІВУВАННЯ МАТЕРІАЛІВ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЕКСПЕДИЦІЙ У МУЗЕЇ ЕТНОГРАФІЇ ВОЛИНІ ТА ПОЛІССЯ ПРИ ВНУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ	50
КОНОН НАДІЯ, МАТЕЮК ДАРИНА	ПРАВОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИ (на прикладі Торчинської публічної бібліотеки Торчинської селищної ради)	56

КУШПЕТЮК ОЛЕНА, СОПОВ ЕДУАРД ЛИТВІН ОЛЕКСАНДР ЛУЦЮК ПАВЛИНА ЛЯШУК НАТАЛІЯ	ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ БІБЛІОТЕК ІЗ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ АНАЛІЗ РОЛІ БІБЛІОТЕК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ ДОКУМЕНТНІ ФОНДИ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК	59 64 68 74
ПАНАСОВИЧ ЮРІЙ	КЗ «ЛУЦЬКА МІСЬКА ЦЕНТРАЛІЗОВАНА БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА»: ІСТОРІЯ, СТРУКТУРА, ДІЯЛЬНІСТЬ	75
ПИЛИПЮК ІРИНА	ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ БІБЛІОТЕКИ ВІДКРИТОГО МІЖНАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»	77
СОЛОВОНЮК ЮЛІЯ	АДАПТАЦІЯ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДО ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	81
ХЛУД СЕРГІЙ	ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В HR-МЕНЕДЖМЕНТІ	83
ХОМИЧ АЛІНА	ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	87

РОЗДІЛ III. СУЧАСНІ ПРАКТИКИ РЕКЛАМНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ГРОМАДСКІСТЮ

ДУДЕНКО ДМИТРО	ПЛЕЙСМЕНТИ РОЗМІЩЕННЯ РЕКЛАМНИХ ОГОЛОШЕНЬ	89
ЖАЛКО ТЕТЯНА, АЖГІРЕВИЧ ІРИНА КЛЮЧУК АНАТОЛІЙ	ІМІДЖЕВА РЕКЛАМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ ФОРМИ ПІДГОТОВКИ ТА ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ	94 99
ПЕТРОВИЧ ВАЛЕНТИНА	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВПЛИВУ ІМІДЖУ КЕРІВНИКА НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ	106
ФЕДОНЧУК ДМИТРО	ІНТЕРНЕТ-САЙТ ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	109

РОЗДІЛ IV. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ СУСПІЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ (НАУЦІ, ПОЛІТИЦІ, ВИРОБНИЦТВІ, КУЛЬТУРІ, ОСВІТІ ТОЩО)

БОРЦЕВИЧ СВЯТОСЛАВ, МАРЧЕНКО ІГОР БУНДАК ОЛЕНА, ЦЮПИК ВІКТОР	РОЛЬ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ВІДНОВЛЕННІ РУХОВИХ ФУНКЦІЙ У ДІТЕЙ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ БІБЛІОГРАФІЧНІ ПРОЄКТИ: ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	111 113
---	---	------------

ГОРДІЙЧУК ВІКТОР, ОЛЬГА КОПОТІЛОВ ОЛЕГ	РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО ТА МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПЕРЕКАЗУ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ АУДИТИВИХ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СТАРШИХ КУРСІВ	117 120
МАЙСТРУК ВІКТОРІЯ, БРЕДНЄВ ОЛЕКСІЙ	КОРЕКЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ СЛУХУ	122
НОВОСАД ОЛЬГА	ГЕНЕЗА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДИЗАРТРІЇ	125
ПОДВОРНЮК ОЛЬГА, ПОЛІЩУК НАТАЛІЯ ПУСТОВІТ ІЛЛЯ	ЦИФРОВА РЕВОЛЮЦІЯ В ОСВІТІ: ЯК ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗМІНЮЮТЬ НАВЧАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	128 134
ТРОФІМУК- КИРИЛОВА ТЕТЯНА	ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ GOOGLE SEARCH ТА GOOGLE SCHOLAR У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»	136
ШУМ МАРІЯ	СУЧАСНІ МЕТОДИ КОМУНІКАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	140
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ		145

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 002.1:908

Олена Бундак, Василь Василюк,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ВОЛИНСЬКИХ КРАЄЗНАВЦІВ ЯК ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

У сучасних умовах інформаційного суспільства особливої ваги набуває збереження та популяризація історико-культурної спадщини регіонів. Одним із важливих інструментів для цього є краєзнавство, яке сприяє поглибленню знань про місцеву історію, культуру та традиції. На Волині краєзнавча діяльність має давні традиції та багатий досвід, що знаходить своє відображення у проведенні різнорангових конференцій, організації виставок, виданні наукових, науково-популярних та методичних розвідок та створенні власної волинської школи краєзнавців під керівництвом засновником школи волинезнавства, автора програм і проектів розвитку краєзнавства і краєзнавчої освіти у Волинській області професора Г.В.Бондаренка.

Саме тому назрілим, на нашу думку, настав час створення інформаційної бази краєзнавців Волині, яка стане цінним документальним джерелом для науковців, освітян та всіх зацікавлених у вивченні регіону.

Адже інформаційні бази є організованими збірками даних, які забезпечують доступ до різноманітної інформації про історичні, культурні, соціальні та природні особливості регіону. Для волинських краєзнавців такі бази стануть невід'ємною складовою їхньої діяльності, дозволяючи систематизувати та зберігати результати досліджень, унікальні матеріали та архівні документи. Інформаційна база краєзнавчих досліджень забезпечить доступ до важливої інформації для науковців, дослідників, викладачів, студентів та широкого загалу; сприятиме збереженню документальних свідчень про історичні події, видатних діячів та культурні традиції Волині; сприятиме розвитку наукових досліджень у сфері краєзнавства, дозволяючи використовувати систематизовані джерела для написання статей, монографій, навчальних посібників тощо.

Одним із прикладів успішного використання інформаційної бази є створення Музейного простору Волині, який нараховує

понад 343 тис. музейних предметів основного фонду – пам'яток матеріальної та духовної культури волинського краю (<https://volyn-museum.com.ua/>).

Тому, на нашу думку, доцільним було б створення електронного ресурсу «Волинський краєзнавчий портал». Саме він може акумулювати спільно ресурси Волинського краєзнавчого музею, Державного обласного архіву Волинської області, волинський музей ікони тощо.

Структурно інформаційна база волинських краєзнавців може складатися з різноманітних документів, таких як:

- краєзнавчі покажчики – каталоги, що містять бібліографічні відомості про літературу з історії, культури та природи Волині;

- архівні документи – оцифровані джерела з архівів Волинської області, що охоплюють історичні свідчення, акти, договори, листи та інші матеріали;

- фонд газетних та журнальних статей – зібрання публікацій про видатні події та особистостей регіону (адже вони є наявними в краєзнавчих відділах Волинської обласної бібліотеки для юнацтва, Волинській обласній бібліотеці імені Олени Пчілки, бібліотеках області);

- біографічні довідники – матеріали про видатних волинян, їхні досягнення та внесок у розвиток краю;

- цифрові колекції – фотоархіви, карти, аудіо- та відеоматеріали, що ілюструють історію та культуру Волині.

«Волинський краєзнавчий портал» об'єднає цифрові копії архівних матеріалів, фотографії, наукові роботи, карти та інші документи, що дозволяють всім зацікавленим глибше ознайомитися з історією краю.

Ще одним важливим проєктом є створення бази даних про видатних волинян, яка б вміщала біографії, бібліографічні відомості, перелік наукових праць та інші матеріали про відомих осіб, пов'язаних із регіоном.

На нашу думку, інформаційна база «Волинський краєзнавчий портал» волинських краєзнавців стане надійним джерелом документальної інформації, яка може використовуватися задля реалізації:

- наукових досліджень – вивчення історичних подій, культурних феноменів, етнографічних особливостей Волині;

- освітніх проєктів – підготовки навчальних програм, посібників, курсів з регіональної історії для шкіл та університетів;

– популяризації історичної спадщини – організації виставок, семінарів, конференцій та інших культурно-просвітницьких заходів;

– туристичної індустрії – створення інформаційних ресурсів для туристів, що цікавляться історією та культурою Волині.

Отже, інформаційна база волинських краєзнавців стане цінним документальним ресурсом, що дозволить зберігати та передавати знання про багату історичну спадщину регіону. Вона відкриває нові можливості для наукових досліджень, освітньої діяльності та популяризації культурних цінностей Волині. Систематизовані дані та оцифровані матеріали забезпечують ефективний доступ до інформації для широкої аудиторії, сприяючи збереженню пам'яті про минуле та розвитку регіону в сучасних умовах.

Така база даних не лише збагачує науковий простір, але й підвищує інтерес до краєзнавства серед молоді, формуючи патріотичні почуття та усвідомлення значення рідного краю в історії України.

УДК 930.25(477)

Світлана Гаврилук,

*Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

АРХІВОЗНАВСТВО: ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ТЕРМІНІВ У ПЕРШІ ДВА ДЕСЯТИЛІТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Кожна наука, в тому числі архівознавство, послуговується певними категоріями, поняттями, термінами як вищою формою раціональної фіксації знань про той чи інший предмет, явище, факт. Терміни є способом відображення знання, інструментом пізнання і наукового дослідження. Архівна термінологія – це система наукових понять, яка відбиває сутність архівознавства та архівної справи, є не лише засобом професійного спілкування, але й рушієм та інструментом наукової думки [10, с. 119]. В Україні процес розробки і впровадження архівної термінології знайшов відображення в ДСТУ 2732-94 «Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення» (2004 р., 195 термінів) та першому в незалежній Україні архівознавчому термінологічному словнику, виданому у 1998 р. [10, с. 119; 2].

Серед базових термінів, які використовуються в архівознавстві, звернемо увагу на формування і трактування понять «архівна справа», «архівна система», «система архівних

установ», «мережа архівних установ», «національний архівний фонд».

Термін «архівна справа» дослідник Г. Папакін визначив як галузь життєдіяльності суспільства, яка охоплює наукові, організаційні, правові, технологічні, економічні та інші питання діяльності юридичних та фізичних осіб, пов'язані з нагромадженням, обліком, зберіганням архівних документів та використанням наявної у них ретроспективної інформації, створенням і функціонуванням архівних установ [10, с. 117].

Одним з визначальних в архівознавстві є поняття «архівна система». Термін «система» грецького походження і означає цілісність, яка базується на певних складових частинах і елементах, пов'язаних між собою відповідними взаємозв'язками і спільними ознаками. Архівна система – це сукупність основоположних принципів організації архівної справи, способів і технологій її ведення, що забезпечують цілісність та скоординованість функціонування архівної галузі [10, с. 116]. Попри загальні спільні риси та ознаки архівна система має конкретно-історичне значення і є похідною від політичного устрою, національно-культурних традицій тієї чи іншої держави, регулюється відповідними законодавчими актами і функціонує в її правовому полі [2, с. 19].

Поняття «архівна система» включає сукупність основоположних принципів організації архівної справи у тій чи іншій державі, способів і технологій її ведення. Разом з тим архівна система не є чимось незмінним, її характер значною мірою визначається державним устроєм, організацією суспільного життя. Функціонування архівної системи невіддільне від систем архівних установ як сукупності архівів, інших установ та структурних підрозділів, що забезпечують формування національного архівного фонду, здійснюють управлінські, науково-дослідні та інформаційні функції архівного будівництва.

Таке трактування архівної системи відрізняється від підходів радянського архівознавства, за яким архівні системи поділялися на соціалістичні та буржуазні, оцінювалися з класово-партійних позицій. Осмислення суті архівної системи дає можливість засвоїти її особливості, співставити сильні й слабкі сторони, глибше вникнути в тенденції і перспективи розвитку архівної галузі, тобто, суспільної сфери, безпосередньо пов'язаної із зберіганням історичної пам'яті, збиранням, зберіганням і використанням документно-інформаційних ресурсів країни. Діяльність цієї, як і інших, сфери суспільного життя регулюється законодавством і носить правовий характер [10, с. 116].

З архівною системою тісно пов'язане поняття «система архівних установ». Під ним розуміють сукупність архівів, інших установ, структурних підрозділів, що забезпечують формування Національного архівного фонду (НАФ), його зберігання, здійснюють науково-дослідні, інформаційно-довідкові та управлінські функції в архівній справі, незалежно від форм власності. Діяльність кожного з суб'єктів системи архівних установ регулюється законодавством, підзаконними нормативними актами, відповідними правилами та інструкціями [4, с. 89]. Основними ланками системи архівних установ України є державні архіви (центральні, обласні, міські, архівні відділи районних адміністрацій), галузеві (державних органів управління або громадських об'єднань), архівні установи, засновані на колективній або приватній власності [4, с. 139].

За характером побудови і принципами функціонування існуючі в минулому і сучасні архівні системи з певною мірою умовності ділять на три основні групи: централізовані, де управління архівною справою здійснюється єдиним державним органом на єдиних засадах, децентралізовані та змішані. Однак у чистому вигляді такі системи майже не зустрічаються. Найпоширенішими є змішані системи з елементами централізму і децентралізму, міру співвідношення між якими визначають у кожному конкретному випадку [10, с. 116–117].

Фахівці звертали увагу на формування світової архівної системи, яка охоплює архівні системи різних країн світу, насамперед країн – членів ООН. У 1948 р. з ініціативи ЮНЕСКО для встановлення і зміцнення зв'язків між архівістами країн світу створено Міжнародну Раду Архівів (МРА), а в 1979 р. розроблено програму управління архівами і документами [2, с. 68]. У світовій архівній системі окреслюються споріднені архівні системи регіонів, зокрема країн – членів ЄС, країн – членів Ради Європи, де налагоджується співробітництво архівістів, досягається певна уніфікація організації архівної справи. Зі вступом України до Ради Європи її архівна система інтегрується в європейську і світову системи. Загалом Україна керується досвідом своєї участі в МРА, у міжнародних конференціях архівістів тощо [7, с. 5].

Дослідники зазначають, що архівознавство не ототожнює систему і мережу архівних установ. Мережа архівних установ – це сукупність архівних установ, розташованих на певній території [10, с. 570]. Це структурна основа архівної галузі, до якої входять архіви, архівні підрозділи міністерств, відомств, підприємств, організацій та громадських об'єднань, що здійснюють постійне чи тимчасове зберігання документів. До установ галузі належать і

органи управління архівною справою, науково-дослідні інституції, спеціалізовані бібліотеки, професійно-освітні центри, видавництва тощо. Мережа архівних установ у їхніх вертикально-горизонтальних зв'язках разом з органами управління та іншими структурами галузі складають систему архівних установ.

У теорії і практиці архівної справи чільне місце посідають проблеми сукупного архівного фонду, зокрема, його статусу. Кожна держава, кожна нація мають свої матеріальні і духовні цінності, в тому числі й архівні документальні ресурси. Сукупність документів та інших пам'яток, що мають суспільне, наукове і духовно-культурне значення, пов'язаних з історією народу і його держави і перебувають під її опікою, в радянському архівознавстві називали Державний архівний фонд (ДАФ) [3, с. 64]. На пострадянському просторі було запроваджено до наукового та практичного обігу нове поняття – «національний архівний фонд» (що витіснило термін «Державний архівний фонд») і констатовано виникнення проблеми використання спільної спадщини. Вперше поняття «національний архівний фонд» (яке увійшло в наступні законодавчі акти багатьох держав – колишніх радянських республік) застосували архівні закони Латвії та Естонії, фактично продублювавши закон про «архівний фонд Литви» (лютий 1990 р.), котрий ще не оперував поняттям «національний», бо укладався у часи агонії СРСР [1, с. 75].

Сучасна наука розглядає поняття «державний» і «національний» як синоніми. Проте означення «національний» щодо архівного фонду держави підкреслює синтез найбільших цінностей загальнонародного характеру, акумулює найвище надбання нації, що виходить за географічні межі тієї чи іншої держави. У світовій практиці (США, Великобританія, Канада, Іспанія, Китай) поняття «національний» стосовно архівної справи має переважно державно-політичний зміст і означає сукупний архівний фонд, що зберігається в межах території держави і перебуває під державною юрисдикцією [2, с. 62]. Серед держав, що виникли після краху СРСР, окремі (Литва, Молдова) дали назву сукупності цінних для нації архівних джерел – «архівний фонд», у інших, як правило, з унітарною побудовою (Казахстані, Киргизькій Республіці, Україні) утвердилася назва «Національний архівний фонд» [6, с. 187].

Вперше в Україні цю назву закріплено у положенні про Головархів України (21 липня 1992 р.), що засвідчило потребу в такому новому понятті архівної практики і суспільних відносин, хоч зміст його вперше було подано у Законі «Про Національний архівний фонд та архівні установи», прийнятому 24 грудня

1993 р. (2-га редакція Закону – 13 грудня 2001 р.) [8]. Він став важливою віхою архівного будівництва незалежної України. Закон не лише декларував створення НАФ як єдиної сукупності всіх документів, що зберігаються на території України і мають офіційно визнану наукову та історико-культурну цінність, а й встановив над фондом юрисдикцію держави, визначив певний механізм регулювання суспільних відносин, які виникають у зв'язку з його формуванням, обліком, зберіганням і використанням. Під поняттям НАФ України розуміють сукупність документів, незалежно від їх виду, місця створення і форми власності на них, що зберігаються на території України або за її межами (і відповідно до міжнародних угод підлягають поверненню в Україну), відображають історію духовного і матеріального життя українського народу, мають наукову історико-культурну цінність, визнані такими відповідною експертизою і зареєстровані у порядку, передбаченому Законом України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» [8; 10, с. 612].

Визначення поняття «національного архівного фонду» і його складу є умовним. Не випадково воно викликало дискусію серед архівістів, правознавців та істориків наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Одні автори пропонували визначати НАФ через його склад, тобто, піти шляхом механічного переліку основних видів документів. Однак такий підхід був би з юридичного і термінологічного боку некоректним, а сам перелік – невичерпним. Інші автори наголошували на багатоаспектності поняття «національний архівний фонд». З культурологічного боку, це невід'ємна і важлива складова частина національної і загальносвітової культурної спадщини. З архівознавчого – це не лише сукупність матеріальних носіїв цінної ретроспективної документної інформації, а й найвища класифікаційна категорія, що в цілому або будь-якими своїми частинами вступає в певні правовідносини, породжує конкретні права, обов'язки і відповідальність юридичних і фізичних осіб. Крім того, НАФ – це глобальна, складно структурована інформаційна система, складова світових і вітчизняних інформаційних ресурсів [5, с. 163].

Упродовж 1990-х рр. – на початку ХХІ ст. вагому роль у становленні українського архівознавства відіграв Геннадій Боряк – український історик-архівіст, археограф, джерелознавець, розробник національної архівної інформаційної системи в Україні. Багато зусиль учений доклав до створення галузевого Центру новітніх технологій, репрезентації архівної інформації в світовій мережі Інтернет. З його ініціативи запроваджено інформаційне

галузеве видання «Вісник Державного комітету архівів України», поглиблено інтеграцію України в світове архівне співтовариство. Геннадій Боряк з 2000 р. керує галузевою програмою «Архівні зібрання України», в межах якої розпочато видання оновлених архівних довідників, путівників по архівах тощо [10, с. 193–194]. Водночас він активно включався у розробку базових понять архівознавства, став автором і співавтором низки підручників. Так, щодо визначення сукупної вітчизняної архівної спадщини, вчений запропонував запровадити два взаємопов'язані поняття:

а) державно-політичного змісту, в основу якого покладений принцип державно-територіального походження – Національно-державний фонд України, організований на єдиних засадах, що базуються на централізації архівної справи, уніфікації опису та НДА. Він має включати документи, котрі під час проголошення незалежності України опинилися на її території, пов'язані з Україною походженням, або потрапили на її територію законним шляхом відповідно до норм міжнародного права і охоплюють не лише спадщину українського народу, а й усіх народів, які проживають на її території;

б) культурологічного змісту – національна архівна спадщина українського народу, яка охоплює всю сукупність архівної спадщини українства, незалежно від часу і місця створення, виду і форми власності і територіальної приналежності. Це не організований за певним принципом документний масив, а розпорошений по архівах, фондах, колекціях, приватних зібраннях, описаний за різними принципами або взагалі не описаний. В основі цього поняття – принцип історичного походження, що враховує сукупні ознаки національної спадщини: адміністративно-територіальний устрій минулих часів, причетність документів до національної культурної спадщини українського народу, незважаючи на права власності різних держав або осіб. Національна архівна спадщина України складається не лише з архівного фонду, а й включає науково-довідкові та науково-інформаційні системи, що в сукупності мають особливе значення для української державності як національний ресурс інформації [5, с. 172].

Отже, в перші два десятиліття незалежності України подальшого розвитку набули теоретичні проблеми архівознавства, пов'язані з визначенням його базових термінів. Праці українських науковців-архівістів, розгорнутий навколо цих питань науковий дискурс привели до позитивного врегулювання цілої низки проблемних аспектів, пов'язаних із понятійно-категоріальним апаратом в архівознавстві незалежної України.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми розвитку архівної справи в Україні: Доповіді та повідомлення наукової конференції 15–16 березня 1995 р. / Упор. Т. П. Прись. Київ : Ін-тут українського археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 1996. 208 с.
2. Архівістика: Термінологічний словник / Авт.-упоряд. К. Є. Новохатський, К. Т. Селіверстова та ін. Київ : Б. в., 1998. 106 с.
3. Архівознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів України / Редкол.: Я.С.Калакура (гол. ред.) та ін. Київ : УНДІАСД, 1998. 316 с.
4. Боряк Г. В., Дубровіна Л. А., Калакура Я. С., Климова К. І., Ляхоцький В. П. Архівознавство: підручник. Київ : Академія, 2002. 254 с.
5. Боряк Г. В. Національна архівна спадщина України та Державний реєстр «Археографічна україніка»: Архівні документальні ресурси та науково-інформаційні системи / Відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ : Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 1995. 348 с.
6. Ляхоцький В. П. До історії прийняття в Україні першого архівного закону (1991–1993). *Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. Міжвід. збірник наукових праць*. 2001. Вип. 4. С. 184–190.
7. Ляхоцький В. Основні тенденції та перспективи розвитку архівної справи в Україні на початку ХХІ ст. *Київська старовина*. 2004. № 3. С. 3–8.
8. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України № 3814-ХІІ від 24.12.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text/>.
9. Трач Ю. В. Архівознавство: навч. посібник. Київ : Університет «Україна», 2005. 362 с.
10. Українська архівна енциклопедія / голова ред. кол.: Матяш І. Б. Київ : Держкомархів України, 2008. 880 с.

УДК 352:355.271(477.82)

Вадим Даньчук,

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (на прикладі ЦНАП м. Луцька)

24 лютого 2022 року розпочалась повномасштабна війна росії проти України. Агресія російської федерації вплинула на усі сфери життя, виникли певні обмеження і у проведенні реєстраційних дій, та, як наслідок, діяльності Центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП). На державному рівні були прийняті нормативно-правові акти та внесені зміни до існуючих з метою визначення особливостей врегулювання процесу надання адміністративних послуг. 28 лютого 2022 року була прийнята Постанова КМУ «Про зупинення строків надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного

характеру», яка на сьогодні вже втатила чинність. У подальшому були встановлені особливості проведення реєстраційних дій відповідно до Постанови КМУ «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» від 6 березня 2022 року [1]. 24 березня 2022 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо «забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану», за яким «на територіях де ведуться бойові дії центральна влада у цих громадах може визначати особливості надання адміністративних та інших публічних послуг» [4]. При цьому перебіг строків звернення за отриманням таких послуг і строків їх надання зупиняється. На територіях, де не ведуться бойові дії, ЦНАП працюють у повному обсязі та надають усі необхідні послуги. Тому, гострими проблемами у перші дні і тижні початку активної фази війни були: зупинення усіх послуг, що вчиняються з допомогою державних реєстрів (реєстрація бізнесу, нерухомості, транспортних засобів і т.д.); встановлення особи, при втраті усіх документів, і одночасному закритті демографічного реєстру, припиненні роботи підрозділів ДМС; припинення надання однієї з наймасовіших груп послуг – реєстрації/ декларування місця проживання, що мало вплив і на (не)можливість надання інших послуг або ускладнило їх надання. У таких реаліях, коли виникла тимчасова втрата більшості послуг, які надавалися у ЦНАП, адміністратори почали працювати з паперовими носіями.

Щодо діяльності Департаменту «Центр надання адміністративних послуг у місті Луцьку» Луцької міської ради (далі – ЦНАП м. Луцька) у ці драматичні часи, то адміністратори розпочали надавати допомогу у Центральному пункті допомоги Збройним силам України, підрозділам територіальної оборони, внутрішньо переміщеним особам та містам України, які потребують гуманітарної допомоги. В той же час ЦНАП м. Луцька не зачинив свої двері і для відвідувачів, які з різними проблемами зверталися за допомогою. Розширення переліку послуг було призупинено, однак робота з актуалізації та оновлення адміністративних послуг, у зв'язку з законодавчими змінами, велася постійно. Інформація про новини, законодавчі новації, послуги (адміністративні картки) та ін. розміщувалася на офіційній сторінці ЦНАП (<https://cnap.lutskrada.gov.ua/>).

Водночас війна показала, що низка послуг може бути ще краще підготовлена до безпекових викликів, а деякі рішення можуть бути корисні і для умов мирного стану. Ряд послуг було переведено в онлайн режим і адміністраторами надавалася

консультативна та практична допомога відвідувачам електронними засобами зв'язку, у соціальних мережах (Facebook та Instagram), через цілодобову «гарячу лінію» «15-80». Ця допомога стосувалася створення власного цифрового підпису та особистого кабінету, або електронної поштової скриньки, завантаження документів на порталі Дія через мобільний додаток, отримання послуг у застосунку Дія, подачі документів на адміністративні послуги онлайн та ін. Для надання таких послуг та «для забезпечення їх оперативного всебічного розгляду і вирішення порушених питань використовується програмне забезпечення «Visual Service» [3]. Наявність зазначеної програми дозволила розширити можливості комунікацій з мешканцями територіальної громади. Відтак, з'явилась додаткова можливість реєстрації звернень на порталі та в мобільному додатку. Як результат, у 2023 році відзначено «834 користувачі мобільного додатку та 452 відвідувачі portalу. І загалом за звітний період надійшло 20 736 звернень» [3]. Також, впродовж року ЦНАП на власних сторінках у соціальних мережах розмістив «583 дописів (Facebook – 432; Instagram – 151). Постійними читачами зазначених сторінок є 4464 користувачі» [3].

Адміністратори та державні реєстратори ЦНАПу сьогодні активно впроваджують сучасні онлайнформи надання адміністративних послуг для:

- «реєстрації об'єктів нерухомості в Єдиній електронній системі у сфері будівництва Державної інспекції архітектури;
- здійснення реєстрації суб'єктів господарювання через єдиний державний портал Дія;
- подачі декларації про право провадження господарської діяльності у період воєнного стану на електронну пошту Міністерства економіки України тощо.

Фронт офіс ЦНАП – це частина команди підтримки Дія. У період воєнного стану продовжується робота з метою підвищення цифрової грамотності населення у ЦНАП:

- створено місце для самообслуговування, де кожен відвідувач може з допомогою адміністратора навчитися отримувати послуги на Єдиному порталі державних послуг Дія;
- встановлено сканери QR та штрих кодів з мобільного застосунку Дія для зчитування, верифікації та шерінгу документів;
- створено можливість попереднього електронного запису на послуги ЦНАП у мобільному додатку PQService;
- забезпечено можливість подання інформаційного повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно

внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації через портал Дія.

З оголошенням воєнного стану здійснення прийому відвідувачів адміністраторами на відділених робочих місцях було призупинено, однак вже з вересня 2022 року прийом було відновлено з наданням максимально можливого спектру адміністративних послуг. «За 2022 рік до ЦНАПу звернулось 224 457 суб'єктів звернень і було оформлено 120 210 адміністративних послуг, а впродовж 2023 року кількість суб'єктів звернень зросла до 310 400 та було оформлено – 167 560 адміністративних послуг» [2; 3].

Довідково: «станом на 01.01.2024 у ЦНАП задекларовано 467 послуг 52-х суб'єктів надання адмінпослуг. Найбільш затребуваними у 2023 році стали такі:

- видача інформації щодо реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання особи за відомостями Луцької міської територіальної громади – 36 718;
- оформлення паспорта для виїзду за кордон – 11 065;
- реєстрація місця проживання – 6 808;
- державна реєстрація прав на нерухоме майно – 6 205;
- надання витягу з ДЗК – 4 215. Загалом, «за період впровадження воєнного стану до ЦНАП звернулось 224 457 суб'єктів звернень, оформлено 120 210 адміністративних послуг» [3].

Отже, сьогодні, попри впровадження воєнного стану у державі, робота департаменту «Центр надання адміністративних послуг у місті Луцьку» Луцької міської ради спрямована на збереження сервісу надання адміністративних послуг. Важливим критерієм ефективності діяльності тут є інформаційне забезпечення адміністративних послуг. Тому, команда ЦНАП визначає пріоритетні напрями діяльності, зокрема:

- впровадження «віртуального адміністратора» для захисників та захисниць (онлайн консультації з питань адміністративних послуг та підтримки в замовленні електронних послуг без візиту у ЦНАП);
- втілення системи надання послуг за моделлю «життєвих ситуацій»;
- збільшення переліку послуг у філіях та віддалених робочих місцях ЦНАП;
- переведення надання адміністративних послуг місцевого значення в електронний формат;

– забезпечення безбар'єрності у наданні адміністративних послуг та ін.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 06 берез. 2022 р. № 209. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

2. Інформація про роботу департаменту «Центр надання адміністративних послуг у місті Луцьку» Луцької міської ради у 2022 році. Луцька міська рада: офіц. сайт. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/16736040722951308-pro-robotu-departamentu-tsentr-nadannya-administrativnikh-poslug-u-misti-lutsku-u-2022-rotsi> (дата звернення: 18.11.2024).

3. Інформація про роботу департаменту «Центр надання адміністративних послуг у місті Луцьку» Луцької міської ради у 2023 році. Луцька міська рада: офіц. сайт. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Uct5gCIEE6VOOd-vdpmq2oGMSe6-lb7e/view> (дата звернення: 18.11.2024).

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану : Закон України від 12. трав. 2022 р. № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

УДК 94:930.253(477.82) «1917»

Олександр Дем'янюк,

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти

**АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ДОБИ
УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ НА ВОЛИНІ**

Для дослідника будь-якої історичної доби важливим джерелом є архівні матеріали, позаяк там містяться конкретні відомості про конкретні події, їхнє місце та учасників. Важливими архівними документами можуть бути накази, розпорядження, обіжники (циркуляри) органів центральної та місцевої влад, командирів військових підрозділів, матеріали політичних партій та громадських організацій.

Визначаючи джерельну базу дослідження, необхідно опрацювати якомога більше матеріалів як центральних, так і регіональних архівів, ознайомитися із мемуарними виданнями та періодикою тієї епохи, проаналізувати документи, у тому числі й ті, які вперше потрапили до наукового обігу. Такий підхід повинен сприяти об'єктивному вивченню означеної проблеми та дозволити досліднику сформулювати неупереджені висновки.

Щодо визначеної проблеми статті – архівні матеріали як джерело до вивчення доби Української Центральної Ради на Волині, то в пригоді досліднику стануть фонди не лише центральних архівів (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Центральний державний історичний архів м. Києва, Центральний державний історичний архів м. Львова), але й місцевих (обласних) архівів (Державний архів Волинської області, Державний архів Житомирської області, Державний архів Рівненської області, Державний архів Тернопільської області).

Загальний огляд фондів та короткий анонс матеріалів архівів зосереджені в каталогах певних архівів – «Державний архів Волинської області: Путівник» [1], «Державний архів Житомирської області: Анотований реєстр описів: Фонди дорадянського періоду» [3], «Державний архів Рівненської області: Путівник. Т. 1: Фонди періоду до вересня 1939 року» [5] тощо.

Такий підбір обласних архівних установ викликаний тим, що на початок Української революції поняття «Волинь» охоплювало межі Волинської губернії (за сучасним адміністративно-територіальним поділом це частини Волинської, Житомирської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької областей). З іншого боку, такий підхід дозволить ширше вивчити проблему та спробувати побачити її крізь призму діяльності місцевих органів влади та інших місцевих структур у межах не лише Волинської губернії, але й повітів. Таких на той час було дванадцять.

Значний масив архівних документів, у розрізі досліджуваної проблеми, міститься у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Для глибшого усвідомлення загальної військово-політичної ситуації на українських землях під час революційних подій 1917–1918 рр. у нагоді стали фонди цього архіву. Так, фонд 1115 «Українська Центральна Рада» [12] містить низку документів, які дозволяють зрозуміти підвалини діяльності УЦР та уряду на шляху до утворення Української Народної Республіки.

Матеріали фонду 1064 «Рада Міністрів Української держави» [10] цінні з огляду на те, що тут зосереджено документи, які були напрацьовані урядом УНР під час його перебування на території Волинській губернії – в Житомирі, Коростені, Сарнах тощо. Зокрема, це нормативна база «волинського» періоду УНР стосовно грошової одиниці держави, нового григоріанського числення часу, громадянства держави. Містить фонд дані про заходи уряду щодо боротьби з анархією, зростанням безробіття, встановлення порядку у регіонах держави, переміщення членів уряду в межах

Волинської губернії, тимчасове положення про губернських комісарів на час ведення бойових дій.

Матеріали фонду 1063 «Генеральний секретаріат» [9] знайомлять з процесом переїзду до губернської столиці Житомира міністра внутрішніх справ П. Христюка, уряду УНР, розпорядженням про заведення українського адміністративного і громадського урядування на Холмщині. Згадаємо й про фонд 1075 «Військове міністерство УНР» [11], звідки дізнаємося про управління військових начальників у Володимир-Волинському, Ковельському та інших західних повітах Волинської губернії.

Аналіз фондів Центрального державного історичного архіву м. Львова (ЦДІАЛ України) дозволяє створити цілісну картину мобілізаційної та культурно-освітньої діяльності представників Січових стрільців у західних повітах Волині. Так, фонд 395 «Бюро культурної допомоги для українського населення окупованих земель» [14] подає інформацію про організацію шкільного навчання та створення нових шкіл на території Волині, окупованій австро-німецькими військами, стан культурно-освітньої роботи серед українського населення, переписку Січових стрільців з начальником збірної станції Українських січових стрільців М. Волошиним про організацію шкільної справи на території Володимир-Волинського та Ковельського повітів, комплектування волинських шкіл вчителями, вихідцями з Галичини, залучення до роботи місцевої інтелігенції тощо.

Також згадаємо про фонд 581 «Колекція документів про діяльність урядів УНР і ЗУНР» [15], де є документи, які стосуються обговорення проблем територіальної автономії українських земель, меморандум українських політичних партій в зв'язку із припиненням діяльності Української Центральної Ради, документи про українсько-польські відносини, огляди суспільно-політичних подій в Україні.

Копії законів та інших державотворчих документів доби Української Центральної Ради зосереджені у фонді 760 «Степура Григорій Калістратович, адвокат, член Української Центральної Ради, колекціонер» [16]. У цьому ж фонді перебувають матеріали по українсько-польських відносинам, переписка з місцевими органами влади, нарис з історії Луцька та стаття про необхідність заснування на території Волині української господарської академії.

Хроніка роботи комісаріату УСС у Володимирі-Волинському і спогади Г. Мартинця про події та діяльність Окружної Команди УСС на Волині у 1915–1917 рр. зосереджені у фонді 359 «Назарук

Осип Тадейович, український галицький письменник, громадський діяч, член національної ради» [13].

З-посеред регіональних архівів, враховуючи як кількісні, так і якісні показники зосередженого там матеріалу, найбільший інтерес для нашого дослідження мають фонди Державного архіву Волинської області (Держархів Волинської обл.) та Державного архіву Житомирської області (Держархів Житомирської обл.).

Так, фонд 3 «Луцька міська управа» [2] Державного архіву Волинської області включає документи, які мають безпосереднє відношення до військово-політичних колізій у Волинській губернії у досліджуваній період. Широко представлена переписка міської влади з жителями міста і округи стосовно розквартирування російських військових частин, наведення порядку у місті в умовах воєнного стану, забезпечення предметами першої необхідності сімей мобілізованих, про здійснення евакуаційних заходів державних установ та місцевих органів влади, про надання допомоги місцевому населенню, постраждалому від бойових дій, циркуляр УЦР про вибори до складу єврейської ради, органів місцевого самоврядування, партійні списки кандидатів, постанови Луцької міської думи про створення та зміцнення революційної влади, накази Луцького повітового коменданта і т. д.

У Житомирському обласному архіві матеріали фонду 206 «Статистичне бюро Волинської губернської земської управи» [4], повідомляють про кількість мобілізованих у Волинській губернії у 1915 р., про кількість захоплених ворогом волинських територій у 1915 та у 1916 рр., військово-політичну ситуацію у прифронтових повітах губернії.

Державний архів Рівненської області (Держархів Рівненської обл.) також заслуговує на згадку, оскільки тут матеріали кількох фондів дозволяють аргументувати деякі оцінки військово-політичного розвитку Волинської губернії у досліджуваній період. Так, у фонді 165 «Міська управа м. Рівне» [6] знаходиться переписка між різними державними органами та приватними особами, що також дозволяє зробити окремі припущення про становище місцевого населення та його відношення до оточуючих подій.

Деяку інформацію стосовно військово-політичної ситуації на Волині у 1914–1918 рр. містить Державний архів Тернопільської області (Держархів Тернопільської обл.), частина якої свого часу входила до складу Волинської губернії. Зокрема, фонд 241 «Кременецька повітова земельна управа Волинської губернії» [7] зберігає свідчення про те, як українська влада намагалася вирішити земельне питання на території Волинської губернії, що

відображено у протоколах засідань Волинського губернського земельного комітету, Кременецької повітової земельної управи. Для контролю за володінням землею було запроваджено її облік місцевими земельними комітетами, створено оціночні відомості на худобу, взято на облік нетрудові господарства, передбачено низку заходів для боротьби з розкраданням місцевим населенням поміщицького майна.

У фонді р-2801 «Кременецький повітовий військовий комісаріат» [8] збереглася інформація про настрої місцевого населення, яку подавали волосні воєнкоми, схеми військових ґрунтових доріг і мостів окремих волостей Кременецького повіту, накази губернського і повітових комісарів про мобілізацію, інструкції по організації волосних революційних комітетів та інших органів тощо.

Таким чином, аналіз документів і матеріалів центральних та місцевих (обласних) архівів України дозволяють залучати їх до формування оцінок про військово-політичні події, соціально-економічну ситуацію на території Волинської губернії у 1917–1918 роках. При цьому архіви колишніх територіальних частин Волинської губернії значно деталізували загальну картину подій доби Української Центральної Ради маловідомими широкому загалу дослідників фактами регіональної історії Волині, знайомили з діячами місцевого рівня.

Список використаних джерел:

1. Державний архів Волинської області : Путівник. Луцьк : Надстир'я, 2011. 952 с.
2. Державний архів Волинської області, ф. 3 «Луцька міська управа».
3. Державний архів Житомирської області : Анотований реєстр описів : Фонди дорадянського періоду. Житомир : вид-во «Волинь», 2009. 164 с.
4. Державний архів Житомирської області, ф. 206 «Статистичне бюро Волинської губернської земської управи».
5. Державний архів Рівненської області: Путівник. Т. 1: Фонди періоду до вересня 1939 року. Рівне, 2011. 425 с.
6. Державний архів Рівненської області, ф. 165 «Міська управа м. Рівне».
7. Державний архів Тернопільської області, ф. 241 «Кременецька повітова земельна управа Волинської губернії».
8. Державний архів Тернопільської області, ф. р-2801 «Кременецький повітовий військовий комісаріат».
9. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 1063 «Генеральний секретаріат».
10. ЦДАВО України, ф. 1064 «Рада Міністрів Української держави».
11. ЦДАВО України, ф. 1075 «Військове міністерство УНР».
12. ЦДАВО України, ф. 1115 «Українська Центральна Рада».

13. Центральний державний історичний архів м. Львова (далі – ЦДІАЛ України), ф. 359 «Назарук Осип Тадейович, український галицький письменник, громадський діяч, член національної ради (1883-1940 рр.)».

14. ЦДІАЛ України, ф. 395 «Бюро культурної допомоги для українського населення окупованих земель».

15. ЦДІАЛ України, ф. 581 «Колекція документів про діяльність урядів і армій УНР і ЗУНР».

16. ЦДІАЛ України, ф. 760 «Степура Григорій Калістратович, адвокат, член Української Центральної Ради, колекціонер (1881-1939 рр.)».

УДК 004.33

Вікторія Кравчук,

*Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

НОВІТНІ НОСІЇ ІНФОРМАЦІЇ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ

У сучасному світі інформація стала ключовим ресурсом, а технології зберігання даних швидко розвиваються. Новітні носії інформації забезпечують високу швидкість доступу, масштабованість і безпеку, що робить їх невід'ємною частиною цифрової інфраструктури.

Розвиток інформаційних технологій спричинив значні зміни у способах зберігання, передачі та використання інформації. У цьому контексті важливим є дослідження класифікації та основних характеристик новітніх носіїв інформації, що дозволить краще зрозуміти їх можливості та обмеження.

Варто зазначити, що актуальність обраної теми зумовлена швидким розвитком цифрових технологій і необхідністю адаптації до нових умов інформаційного середовища. Удосконалення носіїв інформації прямо впливає на інноваційність та конкурентоспроможність компаній, ефективність державного управління, розвиток науки, освіти та культури. Сьогоднішнє суспільство вимагає від носіїв інформації забезпечення високої місткості, надійності та екологічності, що актуалізує дослідження їх характеристик та можливостей.

Насамперед, для того, щоб класифікувати та охарактеризувати новітні носії інформації, потрібно розуміти що таке носій інформації.

Носій інформації - це фізичний об'єкт, властивості і характеристики якого використовуються для запису і зберігання даних. Прикладами носіїв інформації є плівки, компактні оптичні диски, карти, магнітні диски, папір і ДНК [1].

Носії інформації еволюціонували відповідно до змін у технологіях і потреб суспільства, від традиційних матеріалів, таких як папір, до сучасних цифрових рішень, що забезпечують ефективне управління даними у великих обсягах. Перші документи на штучно створених матеріальних носіях дійшли до нас з далекого минулого у вигляді глиняних табличок, сувоїв папірусу, стародавніх пергаментів. Це були штучні носії з природних матеріалів [2, с.127].

Сьогодні ж їх класифікують за великою кількістю ознак, основні з них: фізична природа, принцип зберігання інформації, обсяг пам'яті, швидкість обробки даних і довговічність.

За фізичною природою носії інформації поділяються на магнітні, оптичні, й твердотільні. Магнітні носії, такі як жорсткі диски (HDD) і магнітні стрічки. Жорсткі диски використовуються для зберігання даних, включаючи зображення, музику, відео, текстові документи і будь-які створені або завантажені матеріали. Крім того, містять файли операційної системи і програмного забезпечення [3]. Магнітні стрічки зазвичай використовуються для архівування та зберігання даних, які не потребують частого доступу [4]. Магнітні носії забезпечують високу місткість за порівняно низькою вартістю, але поступаються швидкістю та енергоефективністю сучасним твердотільним накопичувачам. Оптичні носії (CD, DVD, Blu-ray) довго слугували для зберігання даних завдяки довговічності, але їх обмежена місткість і швидкість запису поступово знижують їх популярність. Твердотільні носії (SSD, флеш-пам'ять) забезпечують високу швидкість доступу до даних, низьке енергоспоживання й стійкість до фізичних впливів, що робить їх ключовим компонентом сучасної інфраструктури зберігання інформації.

Класифікація носіїв інформації за принципом зберігання поділяє їх на фізичні, електронні й хмарні. Якщо з фізичними та електронними носіями все доволі зрозуміло, то як досягнути принцип роботи хмарного сховища? Всім відомо, що хмарне сховище («хмара») дозволяє зберігати дані та управляти ними (завантажувати, пересилати, опрацьовувати та видаляти). Але де ж зберігаються всі ці файли з цифровою та текстовою інформацією?

На великому віртуальному сервері, постійно підключеному до інтернету. Він може складатися з сотень потужних комп'ютерів, що знаходяться в різних куточках світу. Завдяки цьому забезпечується можливість зберігання файлів на декількох різних пристроях [5].

Хмарні технології стають дедалі популярнішими завдяки можливості забезпечення масштабованості, віддаленого доступу та інтеграції з іншими технологіями, такими як штучний інтелект.

Хмарні сховища набагато дешевше своїх фізичних аналогів і володіють великим об'ємом. Технологія активно використовується в корпоративній та освітньої середовищі, розробці і проектуванні веб-додатків комп'ютерного софту. На хмарі можна зберігати будь-які файли, програми, резервні копії, використовувати їх як середовище розробки [4].

Проте їх широке використання супроводжується питаннями безпеки, стабільності з'єднання та ризиками втрати конфіденційності.

Щодо характеристик новітніх носіїв інформації, ключовими є такі параметри, як швидкість запису й читання, обсяг пам'яті, довговічність, енергоспоживання та екологічність. Наприклад, SSD демонструють високі показники швидкості та енергоефективності, тоді як HDD залишаються популярними завдяки низькій вартості зберігання за терабайт інформації. Оптичні носії, попри свої обмеження, використовуються в ситуаціях, де довговічність є ключовою вимогою.

Підсумовуючи, розуміння характеристик різних типів носіїв допомагає оптимізувати витрати, підвищити ефективність роботи з інформацією та уникнути втрат, тому класифікація та аналіз характеристик новітніх носіїв інформації дозволяють не лише краще зрозуміти їх можливості, але й ефективніше впроваджувати сучасні технології у різні сфери життя. Ці знання сприяють вдосконаленню процесів управління даними, забезпечують доступність інформації для науки, освіти та бізнесу, а також відповідають викликам цифрової епохи.

Список використаних джерел:

1. Види носіїв інформації, їх класифікація та характеристики. Українська «Преса» Онлайн. URL: <https://presa.com.ua/aktualne/vidi-nosijiv-informatsiji-jikh-klasifikatsiya-ta-kharakteristiki.html> (дата звернення: 21.11.2024).
2. Палеха Ю. І. Загальне документознавство : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Ліра-К, 2009. 434 с.
3. Дискові масиви, магнітні стрічки. ASI. URL: <https://asi.com.ua/serverne-ta-shd-obladnannya/dyskovi-masyvy-magnitni-strichky/> (дата звернення: 22.11.2024).
4. Види носіїв інформації, їх класифікація та характеристики. Українська «Преса» Онлайн. URL: <https://presa.com.ua/aktualne/vidi-nosijiv-informatsiji-jikh-klasifikatsiya-ta-kharakteristiki.html> (дата звернення: 21.11.2024).
5. Що таке хмарні сховища та як вони працюють. *Інфонік*. URL: <https://info.nic.ua/uk/blog-uk/cloudstorage-2/> (дата звернення: 21.11.2024).

УДК 005.32

Валентина Надольська,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ СЛУЖБ В УПРАВЛІННІ

Поступальний соціально-економічний і політичний розвиток країни, реалізація ефективних управлінських рішень неможливі без ґрунтовної інтелектуальної роботи, яка спрямована на виявлення серйозних проблем у суспільстві, його окремих сферах, без прогнозів стратегічного розвитку. В умовах динамічної розбудови інформаційного суспільства, коли поряд із матеріальними, сировинними (природними), енергетичними, трудовими, фінансовими ресурсами значним рушієм змін стала інформація, дієвими інститутами інтелектуального забезпечення управління виступають інформаційно-аналітичні служби / центри (далі – ІАС/ ІАЦ).

Створення та розвиток аналітичних центрів різного призначення практично у всіх сферах людської діяльності є однією із особливостей новітніх суспільних процесів. У своїй книзі «Бізнес зі швидкістю думки» Білл Гейтс зазначав, що «успіху в найближчому десятилітті досягнуть лише ті компанії, які зуміють реорганізувати свою роботу за допомогою електронного інструментарію... Найнадійніший спосіб виділити свою компанію серед конкурентів – це добре організувати роботу з інформацією» [3, р. 123].

Власне організацією роботи з інформацією в державних, комерційних, громадських установах та організаціях, на підприємствах займаються спеціальні підрозділи, які функціонують на основі принципів і методів інформаційно-аналітичної діяльності. ІАЦ також може бути автономною організацією, яка займається збором, обробкою, аналізом та поширенням інформації, що необхідна для прийняття управлінських рішень, стратегічного планування або моніторингу різноспрямованих процесів чи ситуацій. ІАС забезпечують організацію або установу необхідними даними для оперативного реагування, прогнозування та прийняття обґрунтованих рішень [1, с. 67–68].

Функціонування ІАС забезпечує виконання низки функцій. Однією з ключових серед них є функція аналізу як пізнавальної діяльності, яка пов'язана із процесом формування рішень. При використанні широкого масиву методів аналітики здійснюють процес формування політики управління, забезпечуючи вивчення

природи існуючих проблем; результатів нинішньої та минулої діяльності; значення цих результатів для вирішення проблем; існуючих альтернатив. Аналітична діяльність допомагає виявляти тренди, патерни, проблеми і можливості, базуючись на пошуці, обробці та систематизації даних з різних джерел. Використання методу мозкового штурму, методу Дельфі дозволяє виявляти приховані припущення, діагностувати причини, обирати цілі, синтезувати перспективи, виокремлювати нові можливості.

Функція прогнозування, яку виконують ІАС, забезпечує визначення релевантного знання щодо майбутніх умов (політичних, економічних, соціальних чи технологічних), які мають ймовірно відбутися після прийняття управлінського рішення. Прогнози найчастіше застосовують у процесі вироблення нових підходів, стратегій, планів. Це допомагає досліджувати ймовірний, потенційний та бажаний стан відповідної системи, оцінити суперечності між існуючою ситуацією та запропонованими змінами, виявити можливі майбутні перешкоди для досягнення цілей, окреслити можливість реалізації запропонованих заходів.

Функція формування рекомендацій забезпечує вироблення релевантного знання, яке застосовується безпосередньо для прийняття рішень. Вона реалізується на основі використання низки методів – аналізу вигоди та витрат, оптимізації, оцінки ризиків та похибок, ідентифікації зовнішніх характеристик і зовнішніх змін, встановлення критеріїв для здійснення вибору інструментів змін.

ІАС також здійснюють моніторинг існуючої ситуації, який дозволяє сформувати релевантні знання про результати діяльності установи / організації / підприємства, напрямів державної політики. Але при цьому особи, які ухвалюють управлінські рішення, отримують від аналітиків пропозиції (план дій) щодо реалізації розроблених заходів [2, с. 57]. Багато державних, комерційних і громадських організацій контролюють результати своєї діяльності та свого впливу за допомогою різних соціальних й економічних індикаторів. Методи моніторингу, розроблені вченими-соціологами, допомагають оцінити відповідність результатів законам та нормам, виявити ненавмисні результати діючих програм, ідентифікувати соціальні групи чи осіб, які затримують впровадження відповідних заходів.

ІАС відіграють ключову роль у процесі управління на всіх рівнях організацій та в державних структурах. Здійснювана ними робота підвищує ефективність прийняття рішень. Адже ІАС забезпечують керівництво своєчасною та точною інформацією, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення, зменшуючи ризик

помилки або втрати. Завдяки якісному аналізу даних, керівники можуть обирати оптимальні стратегії розвитку або реагувати на зміни в зовнішньому середовищі.

Завдяки аналізу тенденцій, прогнозуванню економічних, політичних та соціальних процесів, аналітичні служби допомагають керівникам передбачити майбутні ситуації та на основі цього сформулювати стратегії розвитку, впроваджувати відповідні зміни та оптимізувати ресурси.

Оцінка та моніторинг виконання планів допомагають виявляти відхилення від визначених цілей, оперативно коригувати управлінські рішення, щоб досягти бажаних результатів. Методи оцінки, багато з яких були удосконалені в академічному середовищі, надають інформацію щодо діапазону, в якому проблеми можуть бути дозволені.

Створюючи звіти, аналітичні огляди та інші матеріали, ІАС підтримують прийняття управлінських рішень на всіх рівнях. Названі документи можуть включати фінансові, економічні, соціальні, технологічні або політичні аспекти, що допомагає сформувати комплексну картину ситуації.

Аналіз даних допомагає виявити потенційні загрози або проблеми на ранніх етапах, а отже запобігти кризовим ситуаціям або знизити їхні наслідки. Ідентифікація ризиків та загроз є важливим елементом стратегічного управління.

ІАС часто відповідають за збір та обробку даних, які підвищують рівень прозорості в організації чи на державному рівні, допомагають уникати неефективного використання ресурсів, забезпечувати відкритість у прийнятті рішень, зменшити корупційну складову.

ІАС допомагають забезпечити ефективну комунікацію між різними рівнями управління, а також між організацією та її зовнішнім середовищем (наприклад, з іншими державними установами, бізнес-партнерами або громадськістю), що полегшує прийняття рішень, сприяє врахуванню різноманітних інтересів та чинників.

Таким чином, інформаційно-аналітичні служби сприяють ефективному управлінню установою / організацією / підприємством. Вони забезпечують інформаційний фундамент для прийняття стратегічних, тактичних й оперативних рішень, тим самим підвищуючи ефективність управління на всіх рівнях. Збільшення кількості ІАС та посилення їхньої ролі в сучасних процесах зумовлено розвитком інформаційного суспільства. Основний результат діяльності ІАС – створення алгоритму практичного вирішення конкретної проблеми. Інтелектуальним

продуктом аналітичної служби є ідеї та рішення, представлені у вигляді нової стратегії, оцінки, теорії, пропозиції, попередження, довгострокового плану чи прогнозу, опису методик, статистичних викладок, аналізу тощо. Затребуваність подібних центрів є показником відповідності влади, бізнесу, громадськості тієї чи іншої країни запитам інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Бойко Н. В. Інформаційно-аналітична діяльність органів місцевого самоврядування – важлива складова процесу прийняття управлінських рішень. *Бібліотекознавство, Документознавство. Інформологія*. 2020. № 1. С. 65–71.

2. Кулицький С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління: нав. посіб. Київ: МАУП, 2002. 224 с.

3. Gates Bill. *Business @ the Speed of Thought: Succeeding in the Digital Economy*. Grand Central Publishing, 1999. 496 p.

УДК 340.12.1

Анастасія Недокус,

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

**РОЗВИТОК ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТРУКТУРАХ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ**

Сучасний період існування Української держави та українського суспільства характеризується глибокими трансформаціями та інституційними змінами. Процес вдосконалення моделі державного устрою України триватиме, вибудовуючи нові принципи взаємовідносин між державними інститутами та різними структурами громадянського суспільства. Природно, що побудова демократичного суспільства і подальший розвиток його різних інститутів передбачає прагнення громадян здійснювати впливати на державну політику. Вищесказане повністю відноситься до такого суспільно-політичного явища, як лобізм, функція якого є невід'ємною рисою демократичної політичної системи. Фактично ми є свідками стрімкого формування великих лобістських зв'язків, що охоплюють різні сфери національного, суспільного, політичного та економічного життя країни. У той же час часто спостерігаються відверті спроби громадян захистити свої невід'ємні права та інтереси, а також окремих впливових фінансово-промислових груп, партійних і урядових структур, що мають загально соціальне значення. Певним чином монополізують прийняття важливих управлінських рішень, що мають великий суспільний резонанс як на регіональному, так і на національному рівні.

Підняті питання ще недостатньо вивчені у вітчизняній науці. В Україні вивчаються лише окремі аспекти феномену лобіювання. Таким чином, обговорювався можливий спектр легалізованого лобіювання (К. В. Манжук, І.І. Нікітчук), окремих підрозділів (О. А. Порфімович) та органів місцевого самоврядування (О. В. Молодцов). Однак, незважаючи на перелічені спроби вивчення проблем лобізму в Україні та зростаючий науковий інтерес до цієї теми, можна з упевненістю стверджувати, що окремі конструктивні особливості цього явища суспільно-політичного життя ще недостатньо вивчені. Зокрема, як правило, відсутня детальна класифікація видів лобіювання, як в області Конституції України, так і в юридичних науках України. Дана стаття являє собою спробу виділити різні ознаки суспільно-політичного феномену лобіювання і визначити класифікацію його видів за певними критеріями.

На думку В. Ф. Нестерович лобістська діяльність схожа на діяльність юристів. Тільки юристи захищають вже порушені права клієнта, а лобісти намагаються захистити його права, приймаючи відповідні нормативні акти [4].

Лобіювання може проявлятися в різних сферах і кожна має свій тип. Наприклад, залежно від того, в якому відомстві вирішується проблема, можна розрізняти лобіювання законодавчої, виконавчої і судової влади. У зв'язку з тим, що тут приймаються стратегічні та довгострокові рішення, саме ці установи є основними об'єктами лобістів.

Коли мова заходить про лобіювання в адміністративній структурі, найчастіше лобіюють саме адміністративні органи. Це пов'язано з тим, що основні проблеми нашої країни рідко вирішуються парламентом. Насправді це відбувається за допомогою президентських указів і постанов уряду. Уряд відіграє домінуючу роль у системі правового регулювання та вживає прямих дій.

Умовно, лобіювання в ЗМІ, яку обґрунтовано вважається особливою гілкою влади, оскільки надає потужний вплив на свідомість і поведінку людей, в тому числі в сфері політики. Лобіювання на Заході, особливо в США, настільки престижне, що його називають 5-м після фінансового сектору уряду.

Залежно від того, яке управлінське рішення досягає мети лобіювання, його можна розділити на законодавчі положення (лобіювання в законодавчих органах за допомогою регулювання), правозастосування (лобіювання за допомогою актів застосування правових норм) і інтерпретаційне право (лобіювання за допомогою актів тлумачення закону). Залежно від

характеру «проштовхуваного» інтересу можна розрізнати політичну, соціальну, економічну, фінансову, юридичну та подібні лобістські дії. Залежно від часу дії лобіювання може бути одноразовим і постійним.

Залежно від того на якому рівні влади відбувається лобіювання, воно може класифікуватися на урядове (здійснюється в системі найвищих органів державної влади) і місцеве (здійснюється в органах місцевого самоврядування).

Залежно від того в чію користь вирішується питання, лобіювання може поділятися на наступні різновиди:

✓ лобіювання різних соціальних структур: громадських організацій, рухів, партій, груп, шарів (профспілки, антивоєнні і екологічні рухи, підприємницькі союзи та ін.);

✓ відомче лобіювання – лобізм міністерств, відомств, державних комітетів, галузеве «продавлювання» тих або інших інтересів. Так, існують так звані відомчі депутати, які лобіювали і лобіюють на користь, наприклад, енергетичного, агропромислового або військово-промислового комплексів та ін.;

✓ регіональне лобіювання – дія на владу з боку представників областей і районів, що забезпечують преференцію на певні пільги і переваги для регіонів;

✓ іноземне лобіювання – вплив зарубіжних «груп тиску» або національних общин на ті або інші державні органи з метою ухвалення від них певних рішень.

Лобіювання має як певні позитивні, так і негативні наслідки для життя суспільства. Серед позитивних рис лобіювання можна виділити наступні:

1. Воно впливає на управлінські рішення, змушує державні органи і менеджмент «залишатися у формі», в деякому сенсі конкурує і змагається конкурентними, надаючи динаміку і гнучкість. В умовах поділу влади кожна гілка влади може використовувати те чи інше лобі в своїх інтересах.

2. Лобіювання виступає в якості інструменту самоорганізації громадянського суспільства, за допомогою якого мобілізуються підтримка і виявляється вплив на політику. Лобіювання в цій ситуації є свого роду конкурентом бюрократії. Також, враховуючи, що в умовах формування ринкових відносин держава все частіше втрачає значну частину своїх позицій у сфері захисту інтересів різних соціальних груп і верств, цей вакуум повинен бути заповнений відповідними структурами громадянського суспільства.

3. Лобіювання створює можливості для захисту інтересів меншин, оскільки воно виступає як прояв конкретних форм політичного плюралізму.

4. У ньому втілено принцип свободи громадських неурядових структур, включаючи асоціації, громадські інститути та соціальні ієрархії. За допомогою лобіювання вони самі намагаються вирішити свої проблеми, маючи певний вибір методів і засобів такого рішення.

5. Використовується як своєрідний соціально-політичний стимул, спрямований на прискорення впровадження в життя певних цілей та інтересів, що спонукає до конкретних дій. При такому підході лобіювання виступає як спосіб активізації яких-небудь процесів і явищ у сфері політики.

6. Це дозволяє розширити інформаційну та організаційну базу затверджених рішень і приділяти набагато більше уваги визначенню «очевидних» проблеми. Тобто лобіювання виступає як система обговорення, механізм підготовки та прийняття відповідних актів.

7. Лобіювання можна розглядати як засіб взаємодії представницької та виконавчої влади. Розподіл влад робить їх не контрастують один з одним, а мають робочий характер. Таким чином, «взаємна підтримка міністерських лобістів і парламентських комітетів корисна для їхньої справи, позбавлена корисливих інтересів і прекрасно вписується в рамки нормального політичного життя».

8. Лобіювання також може розглядатися як більш широкий засіб досягнення компромісів, спосіб збалансувати та гармонізувати різні інтереси. Лобістські групи, які часом відстоюють діаметрально протилежні інтереси своїх «господарів» (державних, класових, приватних і т.д.), покликані, як це не дивно, на перший погляд загальноновизнано підтримувати баланс різних сил, знаходити точки дотику і сприяти досягненню консенсусу при прийнятті управлінських рішень.

Лобіювання в Україні є важливим інструментом для впливу на ухвалення рішень, але воно повинно здійснюватися в рамках закону, етичних норм та принципів прозорості для забезпечення демократичного процесу ухвалення рішень.

Список використаних джерел:

1. Про лобіювання. Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, № 18, ст. 77. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text> (дата звернення: 24.11.2024).

2. Герасименко І. Як працює лобізм в Україні і на Заході. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/institut-lobizmu-jogo-mehanizm-za-kordonom-ta-jogo-specifika-na-315496/>. (дата звернення: 24.11.2024).

3. Манжул К. В., Нікітчук І. І. Лобізм у законотворчій діяльності України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2005. № 11. С. 5–11.
4. Нестерович В. Ф. Конституційно-правові аспекти лобіювання у правотворчому процесі України : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 Конституційне право. Київ, 2008. 20 с.
5. Порфімович О. А. До питання запровадження правового регулювання вітчизняної лобістської практики. *Укр. право*. 2004. № 1. С. 123–129.

УДК 005.7:004.38

Лідія Павлюк,

*Володимирський педагогічний фаховий коледж
імені Агатангела Кримського*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Інформаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного управління організаціями, сприяючи підвищенню ефективності та швидкості прийняття рішень. Вони охоплюють широкий спектр інструментів та систем, що дозволяють автоматизувати бізнес-процеси, покращити комунікацію та знижувати витрати. Застосування ІТ у системі управління допомагає організації адаптуватися до швидких змін на ринку та забезпечувати конкурентоспроможність. У статті розглядається роль інформаційних технологій у розвитку управлінських функцій та їх вплив на ефективність діяльності організації.

Інтенсивні процеси трансформації в економіці, зростання конкуренції та високі ризики підприємницької діяльності підкреслюють потребу у швидкому та гнучкому реагуванні організацій на зміни у зовнішньому ринковому середовищі. У таких умовах ефективно управління підприємствами повинне ґрунтуватися не лише на провідних концепціях та інструментах менеджменту, а також на використанні сучасних інформаційних систем як потужних засобів забезпечення конкурентоспроможності та ефективності діяльності організацій.

Інформаційні ресурси становлять один із ключових компонентів ресурсного потенціалу підприємства, який дозволяє автоматизувати бізнес-процеси і тим самим підвищити ефективність та гнучкість управління ним. Проте, обробка великого обсягу даних, що накопичуються у процесі господарської діяльності підприємства, без якісної та своєчасної технологічної підтримки, є складним завданням. Тому ефективно використання інформаційних систем і технологій у процесі організації

виробничо-комерційної діяльності підприємства має стати одним із ключових методів удосконалення його функціонування.

Сьогодні, в епоху постійних технологічних змін, багато суб'єктів господарювання повністю усвідомлюють переваги, які мають інформаційні системи в управлінській діяльності. Досвід успішної діяльності підприємств підтверджує, що ефективне інформаційне забезпечення надає доступ до актуальної, своєчасної, достовірної та структурованої інформації, яка дозволяє визначити оптимальну стратегію розвитку підприємства в умовах конкурентного та швидкозмінного ринкового середовища.

Впровадження ІТ в управління підприємством прискорює обробку інформації, зменшує кількість управлінського персоналу та дозволяє вчасно та якісно проводити діагностику господарської діяльності, що підвищує швидкість ухвалення управлінських рішень.

Згідно з означенням, наведеним у Державному Стандарті України (ДСТУ), інформаційна система – це система, яка організовує накопичення та обробку інформації щодо конкретної проблемної області [1, с. 28].

На сьогодні інформаційні технології відіграють важливу роль в сучасному світі, сприяючи менеджменту в адаптації до динаміки ринку, створенні та збереженні конкурентної переваги для отримання максимального прибутку.

Крім цього, інформаційні технології значно змінюють бізнес-процеси та відкривають нові можливості для підприємств, адже допомагають зберегти конкурентоспроможність бізнесу, підвищити операційну продуктивність і ефективність контролю. Разом з цим, дозволяють значно прискорити робочі процеси, зменшити витрати та покращити координацію різних аспектів діяльності, підвищити продуктивність праці.

Інформаційні системи пройшли значні зміни протягом усього періоду свого існування, а їхня еволюція тісно пов'язана із розвитком інформаційних технологій і нових моделей корпоративного бізнесу.

Таким чином, поява персональних комп'ютерів стала новим поштовхом для розвитку інформаційних технологій, що дозволило побудувати швидкий та надійний зв'язок між елементами інформаційної системи і перейти на нові методи ведення управлінської діяльності. Поступовий аналіз розвитку інформаційних систем показав, що постійне прагнення підприємців до підвищення ефективності обробки інформації та прийняття управлінських рішень сприяло появі нових, більш

якісних програмних засобів для їх модернізації. Кожна інформаційна технологія повинна гармонійно впроваджуватися в організаційну структуру управління конкретного суб'єкта господарювання, а складність її впровадження пропорційна масштабу підприємства та рівню розвитку його виробничих і фінансових зв'язків. Таким чином, інформаційні системи, що застосовуються на сучасних підприємствах, повинні відповідати критеріям мінімальної вартості обладнання та програмного забезпечення, максимальної простоти використання, гнучкості, захисту та безпеки даних, а також сумісності нової технології з уже наявним обладнанням та програмним забезпеченням.

Варто підкреслити, що ефективно управління підприємством перш за все залежить від застосування інформаційних технологій, які забезпечують його доставкою своєчасної, об'єктивної і точної інформації.

Основні мотиви для використання сучасних інформаційних систем і технологій на підприємствах включають: погіршення економічних показників діяльності; використання застарілих інформаційних технологій, які не задовольняють вимогам менеджменту підприємства; відсутність інформаційних технологій для обліку та аналізу.

Створення інформаційної системи підприємства повинно ґрунтуватися на конкретних принципах, серед яких ключовими є: відповідність цілям організації та методам автоматизації бізнес-процесів; розробка в межах визначеного часу та бюджетних обмежень; забезпечення можливостей для супроводження роботи системи, її модифікації та розширення відповідно до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства; інтеграція новоствореної системи з існуючими базами даних і обладнанням на підприємстві; зменшення трудомісткості за допомогою застосування оптимізаційних методів на кожному етапі її розробки та експлуатації [3, с. 294].

Щоб забезпечити ефективно управління підприємством, інформаційні технології повинні забезпечити наступне: точний та повний облік усіх аспектів виробничо-комерційної діяльності у системах інформаційного обліку; зменшення інформаційного шуму та вибір оптимального обсягу інформації; оптимізацію системи оціночних показників; якісний зв'язок між потоками зовнішньої та внутрішньої інформації; ефективний процес ухвалення рішень на всіх рівнях ієрархії управління.

Навіть при складній політично-економічній ситуації в державі, активне впровадження інформаційних технологій у сферу управління вітчизняними підприємствами забезпечило

певний рівень їх конкурентоспроможності через появу додаткових можливостей для зменшення термінів проектування, підвищення якості продукції та зростання рівня продуктивності праці тощо.

На сьогоднішній день на ринку програмного забезпечення існує велика кількість автоматизованих інформаційних систем, які відповідають навіть найвибагливішим користувачам. Найвідоміші зарубіжні виробники корпоративних інформаційних систем, такі як SAP, IBM, Oracle, PeopleSoft, REAL Application, Hewlett-Packard та інші, відомі у всьому світі. Популярні корпоративні інформаційні системи, серед яких можна виділити Scala, BAAN, «Галактика», Oracle Applications, System Aurora (Business/400), Infor SyteLine ERP, Microsoft Dynamics AX, Microsoft Dynamics NAV, «Компас», «АСТОР», Business Control, Global ERP та інші, також широко розповсюджені [2, с. 56].

Запровадження цих систем у практику управління сучасними підприємствами гарантує безперервний облік та контроль за станом і рухом товарно-матеріальних, фінансових, та людських ресурсів, отримання даних про результати діяльності підприємства в режимі реального часу, оперативну підготовку аналітичних документів, прогнозів і планів робіт, а також підвищення ефективності ухвалення управлінських рішень на основі достовірної та повної інформації про діяльність підприємства, яка доступна на будь-який момент часу.

Як бачимо, інформаційні технології є ключовим фактором успішного управління організацією, оскільки вони сприяють автоматизації процесів та підвищенню точності прийняття управлінських рішень. Їх впровадження дозволяє оптимізувати внутрішні комунікації, зменшити витрати та збільшити гнучкість організації в умовах динамічних змін. Однак, ефективне використання ІТ вимагає постійного вдосконалення технологічної інфраструктури та кваліфікації управлінців. З огляду на це, інтеграція інноваційних технологій у стратегію організації є необхідною умовою для досягнення стійкого розвитку та конкурентної переваги.

Отже, використання сучасних інформаційних технологій в системі управління організацією є важливим чинником для досягнення успіху та стійкості в конкурентному бізнес-середовищі. Невідомість управління інноваційними процесами може призвести до втрати ефективності та витрат на рівні організації. Успішне вирішення цих проблем передбачає ретельне планування, інтеграцію різних систем та постійний розвиток кваліфікацій персоналу, щоб забезпечити оптимальну функціональність та високий рівень захисту інформації. Тому

ефективне використання інформаційних технологій є вирішальним фактором для досягнення стратегічних цілей та забезпечення стійкості організації в динамічному сучасному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел:

1. Інформаційні системи і технології в економіці: посіб. для студентів ВНЗ /за ред. Пономаренка В.С. Київ: Видавничий центр «Академія», 2019. 544 с.
2. Остаецький В.Б. Теоретичні підходи до класифікації інформаційних систем управління підприємством. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*: зб. наук. праць. 2015. Вип. 12. С. 294–299.
3. Левченко М.О. Використання інформаційних технологій в управлінні ризиками. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 305-311.

УДК 364.694:376-056.24

Святослав Павлюк,

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО
БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА**

Стаття (ст.) 23 Конституції України проголошує: «Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, у якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості»; ст. 24: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом»; ст. 28: «Кожен має право на повагу до його гідності» [1].

03 грудня 2020 року видано указ Президента України «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні», який наголосив «на поширення практик інклюзії, недискримінації, упровадження принципів доступності та універсального дизайну для забезпечення рівних можливостей для всіх суспільних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю, літніх людей, молоді, жінок, а також батьків малолітніх дітей та дітей з інвалідністю» [3].

Відповідно до вимог Президента України у квітні 2021 року введена в дію Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні, яка розрахована на 10 років, із визначеними шістьма напрямками у розбудові безбар'єрної України:

- соціальний, що має забезпечити дозвілля та простір для самовираження;
- освітній, який сприятиме створенню рівних можливостей та вільного доступу до освіти;

- економічний (всі громадяни незалежно від віку, статі, сімейного стану чи стану здоров'я мають рівні умови та можливості для працевлаштування);
- інформаційний, що визначатиме людей незалежно від їх функціональних порушень чи комунікативних можливостей, які мають доступ до інформації в різних форматах та з використанням технологій, зокрема шрифт Брайля, великошрифтовий друк, аудіодискрипція, переклад жестовою мовою, субтитрування, формат, придатний для зчитування програмами екранного доступу;
- фізичний – надасть можливість створити середовища, в яких громадські споруди та публічні місця, транспорт і послуги на рівні громади та держави є фізично доступними для всіх суспільних груп, включаючи людей з інвалідністю, маломобільних людей, батьків з дитячими візочками тощо;
- цифровий – усі суспільні групи мають доступ до швидкісного Інтернету, публічних послуг та публічної цифрової інформації.

Для реалізації Стратегії Кабінетом Міністрів України кожні два роки затверджуватиметься План заходів з реалізації Стратегії.

З метою виконання зазначеного Плану заходів, обласним адміністраціям України було доведене розпорядження розробити свої плани заходів на аналогічний період.

На засіданні уряду, яке відбулось 25 квітня 2023 року, затверджено «План заходів на 2023–2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» [2].

Схвалений документ визначає чотири пріоритетні напрямки роботи:

- безбар'єрний простір,
- товари,
- послуги,
- інформація [2].

З метою реалізації положень Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року у Волинській області були розроблені Плани заходів на 2021–2022 рр. та 2023–2024 рр., затверджені розпорядженнями голови Волинської обласної державної адміністрації. План заходів на 2023–2024 роки визначає напрями та стратегічні цілі створення безбар'єрного простору на Волині [4].

Первинні осередки мешканців з інвалідністю Волині співпрацюють із місцевою владою, головами територіальних громад, групами соціального захисту.

Отже, сьогоднішнє завдання – за допомогою державного регулювання, вирішити проблему надання безпечного, комфортного, якісного та безбар'єрного життя населення України з інвалідністю на рівні місцевих громад. Дійсно, в умовах воєнного стану – це серйозний виклик, але ми маємо прагнути створити зручний і практичний доступ для всіх і до всіх послуг, які використовуються в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 30.11.2024).
2. План заходів на 2023 і 2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядж. Кабміну України від 25 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 19.11.2024).
3. Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні: Указ Президента України від 3 груд. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533/2020#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
4. Про затвердження Плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації у Волинській області Національної стратегії створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження начальника Волинської обласної військової адміністрації від 10 трав. 2023 р. № 209. URL: <https://nra.voladm.gov.ua/index.php?content=all> (дата звернення: 19.11.2024).

РОЗДІЛ II

СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 02:930.25:004.38

Руслана Васюра,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БІБЛІОТЕЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ВПЛИВ SMM ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

В умовах сучасного інформаційного суспільства роль інформаційних технологій в організації та просуванні діяльності бібліотек стає дедалі важливішою. Соціальні мережі, завдяки своєму широкому охопленню аудиторії та високому рівню інтерактивності, відкривають нові грані у розвитку цих установ. Застосування стратегій SMM (Social Media Marketing) дозволяє бібліотекам не тільки ефективно взаємодіяти з користувачами, але й підвищувати рівень своєї видимості в цифровому середовищі, розширювати доступ до інформаційних ресурсів та залучати нові аудиторії.

Сьогодні молодь все рідше відвідує бібліотеки, адже інформаційний простір суттєво змінився, і більшість з них звертається до цифрових технологій для пошуку знань або розваг. Популярність соціальних мереж серед молодого покоління створює як виклики, так і можливості для бібліотек. Завдяки ефективному використанню інструментів SMM-менеджменту бібліотеки можуть значно підвищити інтерес молоді і до друкованих видань. Своєю чергою, правильно підібрані інструменти соціальних мереж сприяють не лише популяризації послуг, але й створенню позитивного іміджу організацій, що в свою чергу допомагає забезпечити їхню стійкість та розвиток в умовах постійних змін.

Яскравим прикладом успішного застосування соціальних мереж у бібліотечній роботі є діяльність Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки та Волинської обласної бібліотеки для юнацтва. Обидві книгозбірні активно використовують соціальні мережі для просування своїх ресурсів і створення онлайн-іміджу.

У Волинській ОУНБ імені Олени Пчілки ще з 2001 р. активно здійснюються процеси комп'ютеризації та інформатизації. Анонсування бібліотечною установою через соціальні мережі різноманітних заходів (літературних вечорів, презентацій, творчих зустрічей, лекцій, виставок, майстер-класів), дозволяє залучати нову аудиторію та створювати інтерактивне спілкування з

користувачами. Книгозбірня – визнаний у регіоні осередок краєзнавства, який здійснює значну просвітницьку, довідково-бібліографічну, видавничу роботу. Волинська ОУНБ імені Олени Пчілки має багатий досвід науково-методичної діяльності, надає допомогу 567 бібліотекам системи Міністерства культури і туризму України, іншим бібліотечним установам [4].

Бібліотека використовує цифровий маркетинг для залучення нових відвідувачів та зміцнення свого іміджу як культурного та освітнього центру. Книгозбірня публікує контент, орієнтуючись на різні вікові категорії, використовуючи різні соціальні мережі для досягнення конкретних аудиторій. Через Instagram публікуються фото книжкових новинок, що привертають увагу молоді, тоді як через Facebook розміщуються оголошення та статті, орієнтовані на ширшу аудиторію, зокрема літніх людей, які цікавляться культурними ініціативами.

Волинська ОУНБ імені Олени Пчілки активно взаємодіє з аудиторією, відповідаючи на коментарі користувачів, ставлячи запитання та проводячи опитування, що покращує зворотний зв'язок і стимулює участь у житті бібліотеки. Наприклад, бібліотека може провести опитування через Instagram Stories, запитуючи підписників про їхні уподобання щодо нових книжок або культурних подій, що сприяє більшій залученості та взаємодії з користувачами.

Активно використовує соціальні мережі для популяризації своїх послуг і ресурсів серед молоді аудиторії і Волинська обласна бібліотека для юнацтва. У бібліотеці працює команда, яка спеціалізується на створенні контенту, орієнтованого на підлітків і молодь. Основні платформи для комунікації з цією групою – Instagram, TikTok, а також Facebook. Бібліотека організовує різні онлайн-заходи та конкурси, серед яких відеоогляди новинок літератури, що надихають користувачів на читання та активну участь у культурному житті. Використовуючи інтерактивний контент, особлива увага приділяється молодіжній аудиторії: створюються візуально привабливі матеріали, такі як креативні відео, інфографіка та мему, які швидко знаходять відгук серед молодих людей. На Instagram регулярно публікуються серії коротких відеороликів з оглядами книжок, що містять інтригуючі спойлери та цікаві факти про літературних героїв, що пробуджує у молоді бажання дізнатися більше. Відео доповнюються стильними інфографіками та мемами, що додають елемент захоплення та заохочують користувачів активно долучатися до бібліотечної спільноти та читання.

Через соціальні мережі бібліотека активно взаємодіє з культурними та освітніми організаціями, що дозволяє організовувати спільні проекти, заходи і кампанії. Бібліотека активно співпрацює з Луцьким інститутом розвитку людини Університету «Україна», організовуючи різноманітні заходи: конференції, онлайн-семінари, лекції та обговорення на тему розвитку сучасних культурних та освітніх ініціатив. Така взаємодія створює платформу для обміну знаннями і досвідом між здобувачами освіти, науково-педагогічними працівниками та працівниками і користувачами книгозбірні. Спільні проекти та кампанії, організовані через соціальні мережі, також допомагають популяризувати заходи та підвищити активність серед широкої аудиторії.

Обидві бібліотечні установи, завдяки активному використанню соціальних мереж, успішно залучають різні категорії користувачів. Для кожної групи аудиторії застосовуються окремі підходи. Instagram і TikTok є основними платформами для молоді. На платформах бібліотеки публікують креативний контент, організовують конкурси і челенджі, а також запрошують до участі в онлайн-заходах, таких як вебінари та майстер-класи. Для дорослих і літніх користувачів основною платформою залишається Facebook оскільки ця платформа відповідає їхнім звичкам і потребам. Facebook зберігає традиційний формат текстових публікацій, що є зручним для старших користувачів, які віддають перевагу читанню новин, оголошень та статей замість відео та інтерактивних елементів. Крім того, платформа надає можливість підтримувати соціальні зв'язки через текстову комунікацію та участь у групах за інтересами, що дозволяє залишатися в курсі подій. Також тут поширюються оголошення про культурні події, книжкові новинки чи освітні програми, що викликають зацікавлення у користувачів середнього віку.

Бібліотечні установи також використовують соціальні мережі для просування наукових ресурсів, статей, анонсів конференцій і семінарів. Такі платформи як Twitter і LinkedIn використовуються для організації дискусій і обміну ідеями.

Попри численні переваги використання соціальних мереж, є й певні виклики, з якими стикаються бібліотеки. Використання соціальних мереж бібліотеками пов'язане з необхідністю забезпечення захисту персональних даних користувачів, зокрема підлітків, що вимагає суворого дотримання політики конфіденційності та обережності в публікації особистої інформації. Крім того, публічний доступ до цих платформ відкриває можливість для негативних коментарів і відгуків, які

можуть вплинути на репутацію бібліотеки, тому важливо мати стратегію ефективного реагування на критику та вирішення проблем користувачів. Оскільки соціальні мережі постійно змінюють свої алгоритми, бібліотекам необхідно бути готовими до адаптації своїх комунікаційних стратегій, щоб підтримувати ефективний зв'язок із аудиторією.

Перспективи використання соціальних мереж для бібліотек полягають у подальшому розвитку інтеграції новітніх технологій. Оживаючі тенденції, такі як віртуальна реальність (VR), штучний інтелект (AI), чат-боти, можуть стати частиною бібліотечних стратегій, дозволяючи користувачам отримувати більш інноваційний досвід. Для бібліотек важливим є також розвиток міжмережових партнерств з іншими культурними та освітніми установами.

Використання інформаційних технологій, зокрема SMM-менеджменту та соціальних мереж, має значний вплив на організацію та розвиток бібліотечної діяльності. На прикладі Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки та Волинської обласної бібліотеки для юнацтва можна побачити, як активне використання платформ, таких як Facebook, Instagram та TikTok, дозволяє бібліотекам не тільки привернути нових користувачів, але й створити динамічні та інтерактивні комунікації з різними аудиторіями. Завдяки проведенню онлайн-заходів, конкурсів, челенджів та публікаціям на соціальних платформах ці бібліотеки ефективно популяризують свої ресурси, створюють цікаві та корисні ініціативи для молоді та інших користувачів, активно взаємодіють з громадськістю, а також покращують доступність своїх послуг у цифровому середовищі. Таким чином, соціальні мережі стають незамінним інструментом для розвитку бібліотечної діяльності, сприяючи її модернізації та адаптації до нових інформаційних реалій.

Список використаних джерел:

1. Волинська ОУНБ імені Олени Пчілки. URL : https://www.facebook.com/ounb.volyn/?locale=uk_UA (дата звернення: 14.11.2024).
2. Волинська обласна бібліотека для юнацтва. URL: <https://vollibr.org.ua/> (дата звернення: 14.11.2024).
3. Дяченко Н. Інноваційна діяльність бібліотек закладів освіти – вимога часу. *Педагогічний вісник*. 2022. 1-2. С. 94–96. URL: https://znayshov.com/FR/14100/pv_2022_1-2-94-96.pdf (дата звернення: 09.11.2024).

УДК 025.5:004

Надія Горбач,
Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»

АВТОМАТИЗОВАНІ БІБЛІОТЕЧНІ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасний етап розвитку бібліотечних технологій можна охарактеризувати як етап створення організаційної, інформаційної і технічної інфраструктури функціонування автоматизованих бібліотечних інформаційних систем (далі – АБІС). Автоматизація бібліотечно-інформаційного процесу, систем і мереж є комплексною проблемою, рішення якої направлено на підвищення продуктивності й ефективності праці персоналу.

Автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи – це «системи планування ресурсів бібліотеки, які використовуються для відстеження бібліотечних фондів, від їх замовлення та придбання до видачі відвідувачам бібліотек; призначені для автоматизації бібліотечних процесів на основі використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій, засобів обчислювальної техніки та телекомунікаційних мереж» [3, с. 25].

Автоматизація вносить у роботу бібліотеки нові можливості і водночас усуває значну кількість рутинних операцій, а тому значно підвищує ефективність роботи. Метою автоматизації робочих процесів є своєчасне, а точніше випереджене інформування та бібліотечне обслуговування за допомогою новітніх комп'ютерних технологій.

Електронні технології дозволяють реалізувати комплексний підхід до вирішення сучасних інформаційних завдань. Користувач може отримати повний комплект різноманітних інформаційних матеріалів, у тому числі і через мережу Інтернет.

Інформаційні технології сучасної бібліотеки базуються насамперед на автоматизованій бібліотечній інформаційній системі, що забезпечує опрацювання, аналітико-синтетичну обробку та представлення користувачам документного фонду бібліотеки (як традиційного паперового, так і електронних інформаційних ресурсів), обслуговує бібліотечні фонди на всіх етапах: від придбання до замовлення.

Вибір АБІС відіграє ключову роль у процесі автоматизації. Від правильного та обґрунтованого вибору АБІС залежить уся модель функціонування бібліотеки. Сьогодні ключовим фактором вибору АБІС є її вартість та оплата підтримки. Загалом структуру АБІС можна представити так:

ВХІД	АБІС	ВИХІД
Замовлення, Нові надходження Списання	Модуль комплектування	Інвентарні книги, Списки літератури Інше (напр. статистична інформація)
Бібліографічний опис, Супутня документація (УДК, списки каталогів тем, інше)	Модуль каталогізації та обробки фонду	Тематичні, структурні списки
Групові політики безпеки Списки користувачів	Модуль захисту	Обмеження прав доступу користувачів
Запити та замовлення користувачів, Організацій	Модуль обслуговування	Відповіді на запити Статистичні дані
База даних АБІС	Інші допоміжні модулі (н-д: модуль синхронізації з іншими ІС)	Вибірка необхідної інформації з бази даних АБІС

Рис. 1. Спрощена структура АБІС

Традиційно АБІС складається з таких модулів:

- 1) модуль комплектування;
- 2) модуль каталогізації та опрацювання фонду;
- 3) модуль захисту;
- 4) модуль обслуговування;
- 5) інші модулі.

Модуль комплектування «охоплює ту частину роботи, що має справу з оформленням замовлень на літературу, документуванням процесу замовлень, підготовкою реклами та анулюванням замовлень, обробкою нових надходжень, необхідними операціями аналізу фонду, підготовкою статистичної інформації» [2; 25].

Модуль каталогізації та опрацювання фонду – дає змогу структурувати наявну в бібліотеці літературу. Істотною перевагою автоматизації цього процесу є можливість вивести на екран потрібну інформацію, задати потрібний формат та впорядкувати отримані результати.

Модуль захисту – обов'язковий модуль, що регламентує можливості доступу користувача чи бібліотекаря до визначеної частини бази даних АБІС. Такий модуль відіграє найважливішу функцію під час супроводу системи. Розподілена організація доступу дає змогу запобігти несанкціонованому доступу до бази даних (чи її частини) АБІС.

Модуль обслуговування користувачів – модуль, що призначений для розподілу та видачі/повернення літератури користувача.

Модуль обслуговування є ключовим у АБІС, оскільки всі процеси бібліотечної діяльності призначені для задоволення інформаційних потреб користувача і цей модуль обробляє результати роботи інших модулів. Інші модулі – призначені для вирішення супутніх завдань роботи АБІС. До таких модулів можна віднести:

- модуль обміну бібліографічною інформацією;
- модуль інтеграції АБІС у іншу інформаційну систему;
- модуль синхронізації інформації з іншими системами;
- модулі спеціалізованої вибірки чи опрацювання даних;
- модуль надання довідкової інформації;
- інші.

Додаткові модулі призначені розширити функціонал АБІС, доповнити новими функціями та можливостями і тим самим залучити нових користувачів, а вже наявним дають змогу розширити спектр надаваних послуг, зробивши їх роботу більш плідною та зручнішою. При цьому кількість розроблених модулів, програм звичайно відрізняється в різних систем.

Наведемо також додаткові функції АБІС, які очікує від неї професійний персонал бібліотеки для вирішення цілого спектру сучасних складних інформаційних завдань:

- можливість адаптації та масштабування системи, відкритість та доступність до налагодження й перебудови для виконання нових завдань;
- можливість побудови проблемно-орієнтовних бібліотечних баз даних;
- підтримка довільної кількості баз даних, складових електронного каталогу або інших проблемно-орієнтовних бібліотечних баз даних;

- технологія автоматичного формування словників, на основі яких реалізується швидкий пошук за будь-якими елементами опису та їх сполученням;
- підтримка повних текстів, графічних даних та інших зовнішніх об'єктів (включно з ресурсами Інтернету);
- засоби для перекладу користувацьких інтерфейсів на інші мови;
- широкий набір сервісних засобів, що забезпечують зручність і наочність користувацьких інтерфейсів, які спрощують процес уведення, вилучають помилки й дублювання інформації;
- зручний інтерфейс для опрацювання періодичних видань та газетної преси, а також автоматизовані механізми аналітичного розпису видань за їх змістом, з можливістю вводити реферати та анотації публікацій;
- дотримання ДСТУ, насамперед ДСТУ на бібліографічний опис;
- правильне трактування міжнародних і вітчизняних комунікативних форматів, можливість експорту й імпорту як у різних комунікативних форматах, так і структурованому текстовому форматі та варіантах ISO 2709;
- розвинуті механізми підтримки систематизації та тематичного впорядкування зібрань документів: рубрикатори, бібліотечні класифікації, словники предметних рубрик, тезауруси;
- засоби для створення імідж-каталогів на ретрофонди бібліотеки на основі графічних образів каталожних карток та автоматичного розпізнавання їх текстів; технології, орієнтовані на використання штрихкодів на примірниках видань і читацьких квитків [4, с. 19].

Згідно з дослідженням сучасного ринку бібліотечних послуг, з точки зору сучасного читача/користувача, для забезпечення оперативного й повного доступу до інформації та адаптації бібліотечної практики до сучасних інформаційних потреб, бібліотека має надавати такі основні інформаційні сервіси:

- доступ до електронного каталогу та баз даних, що створюються бібліотекою (локальний і віддалений), реалізація пошуку за будь-яким елементом бібліографічного опису;
- реалізація тематичного пошуку за ієрархічним рубрикатором або тезаурусом;
- локальний та онлайн-доступ до електронних інформаційних ресурсів (електронних словників, довідників, мультимедійних продуктів) та повнотекстових баз даних;
- доступ до електронних каталогів інших бібліотек;

- перегляд спеціалізованих електронних журналів та електронних колекцій періодики;
- можливість віддаленого замовлення документів;
- електронна доставка документів [1, с. 427].

Основою реалізації цих послуг у бібліотеці є каталогізація: створення бібліографічного опису (уведення метаданих) всіх документів, розміщених як у традиційному (паперовому) фонді, так і в сучасному електронному (цифровому) фонді бібліотеки, наведення шифрів та місць зберігання документів на фізичних носіях, URL-адреса Інтернету та імен файлів електронних інформаційних ресурсів, забезпечення описів документів систематичними індексами, предметними рубриками та ключовими словами. Саме цієї упорядкованості та професійності не вистачає сучасному інтернет-середовищу, яке надає надшвидкий доступ до інформації, але не забезпечує її професійним «когнітивним фільтром», відсутність якого призводить до масового інформаційного шуму та інформаційного перевантаження користувачів. Як справедливо зазначає Н. Стрішинець, з появою пошукових систем Інтернету значно змінилась роль бібліотечних каталогів, сучасний користувач інформації починає пошук інформації через Google [5, с. 19].

Отож, як показує досвід, еволюція функціональних можливостей АБІС з появою нового інструментарію інформаційно-комунікаційних технологій відбувається в таких основних напрямках, які відповідають найважливішим інформаційним завданням бібліотек у сучасному суспільстві: глобалізація бібліотечних інформаційних ресурсів; інтеграція ресурсів та кооперативна робота бібліотек; формування власних електронних інформаційних ресурсів; створення електронних бібліотек та архівів відкритого доступу.

Список використаних джерел:

1. Зуєва М., Поліщук Т. Робота університетських бібліотек в період пандемії COVID-19. *Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпро, 03–04 груд. 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 426–428.
2. Іванова С. М. Проблема програмного забезпечення для функціонування електронної бібліотеки. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/63/49> (дата звернення: 16.11.2024).
3. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять : ДСТУ 7448:2013. [Чинний від 2014-07-01]. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. III. 41 с. (Національний стандарт України).
4. Лобузін К., Лобузін І. Проблеми адаптації, впровадження та адміністрування сучасної автоматизованої бібліотечної інформаційної системи. *Бібл. вісник*. 2011. № 5. С. 14–21.

5. Стрішенець Н. Каталог у епоху Google та Amazon. *Бібл. вісник*. 2010. № 3. С. 16–27.

УДК 930.25:069(477.8)

Алла Дмитренко,
*Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

ОСОБЛИВОСТІ АРХІВУВАННЯ МАТЕРІАЛІВ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЕКСПЕДИЦІЙ У МУЗЕЇ ЕТНОГРАФІЇ ВОЛИНИ ТА ПОЛІССЯ ПРИ ВНУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

З проголошенням Незалежності активізувались етнографічні і фольклорні дослідження регіонів. У закладах вищої освіти відкриваються кафедри етнології, української фольклористики, у навчальних планах яких передбачена обов'язкова етнографічна і фольклорна практики. Починають організовуватися польові експедиції за участю викладачів та студентів. Нагромаджується польові аудіо-записи (потім – цифровий звукозапис), відео- і фотоматеріали. Сьогодні у науково-дослідних інститутах, в закладах освіти, в центрах культури і мистецтва та ін. сформовані, і продовжують поповнюватися, архівні збірки польових етнографічних і фольклорних матеріалів. Найбільші архівні збірки польових матеріалів мають Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнології імені М. Т. Рильського НАН України (м. Київ) та Інститут народознавства НАН України (м. Львів). В останні десятиліття архіви фольклорно-етнографічних матеріалів створюються і при обласних центрах культури і мистецтв, при кафедрах закладів вищої освіти, зокрема, Львівського національного університету імені Івана Франка, Волинського національного університету імені Лесі Українки та ін. (філологічний та історичний факультети).

З нагромадженням польових етнографічних і фольклорних матеріалів виникає потреба їх архівування. Тому в останні роки цим питанням приділяється значна увага. Створюються цифрові архіви зібраних матеріалів [1–3; 4; 6–9]

Архів польових етнографічних матеріалів сформований і в Музеї етнографії Волині та Полісся при Волинському національному університеті імені Лесі Українки (далі – МЕВП). Окрім значного речового, у Музеї є й документальний фонд, що складається з матеріалів історико-краєзнавчих і етнографічних практик, а також польових етнографічних матеріалів, зібраних студентами при виконанні індивідуальних навчально-дослідних завдань з «Української етнології». До офіційного створення Музею

етнографії Волині та Полісся у 2008 році всі матеріали, зібрані студентами, зберігалися у Кабінеті етнографії Волині та Полісся при кафедрі археології та джерелознавства. Зі створенням МЕВП документальна частина збірки виділена в окрему архівну складову Музею – Архів при етнографії Волині та Полісся при Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Сьогодні архів МЕВП складається із чотирьох частин: 1) рукописних матеріалів історико-краєзнавчих практик студентів спеціальності «Історія»; 2) рукописних польових матеріалів, зібраних при виконанні ІНДЗ з «Української етнології», яку також вивчали студенти спеціальності «Історія»; 3) цифрових звукозаписів, зібраних в ході етнографічної практики, проведеної у формі польової етнографічної експедиції; 4) транскрибованих матеріалів полової етнографічної практики у вигляді комп'ютерного набору, які мають певні особливості архівування.

Зупинимось лише на особливостях архівування матеріалів етнографічних польових практик, які, відповідно до навчального плану, проходили студенти спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури» у 2008–2014 роках, та на матеріалах історико-краєзнавчої практики студентів спеціальності «Історія», проведеної 2014 року у вигляді польової етнографічної експедиції.

Незважаючи на те, що такі практики є поширеною формою практичного набуття професійних компетентностей, методичних матеріалів саме з методики архівування польових матеріалів не так багато. Хоча дослідниками пропонуються певні методики архівування польових записів, здійснених на аналогові диктофони та на цифрову техніку [1–5; 7]. Окрім того, з поширенням цифрової техніки аналогові записи також переводяться у цифровий формат, що дозволяє реставрувати пошкоджені записи [9].

Для архівування польових етнографічних матеріалів в архіві МЕВП використана методика архівної організації польових краєзнавчих, етнографічних, фольклорних та хореографічних матеріалів розроблена фахівцями Музею народної культури Українського Полісся при Державному науковому центрі захисту культурної спадщини від техногенних катастроф (м. Київ).

Всі експедиційні матеріали, записані на цифрові носії, організовані за фондовою системою: *фонд – справа – одиниця зберігання*, де:

– фонд – це одна польова етнографічна експедиція, наприклад, Березне–2013;

– справа – усі польові фіксації одного збирача, наприклад, *Сварник*. Справа включає усі фіксації, зроблені етнографкою в ході даної експедиції. У випадку запису фольклорних текстів, які фіксують звук і відео, це може бути не збирач, а збирацька група, що зазначається у справі, наприклад: *Семиног_Скаженик_Коробов* та ін.;

– одиниця зберігання фіксує два структурних рівні архіву. 1) – *день експедиції*, який позначається літерою *D*, наприклад, *D1*, *D2*, *D3* і т. д., що означає перший, другий, третій тощо день експедиції, що проводиться відповідно до плану і графіку руху експедиції по населених пунктах. Окрім дня, одиниця зберігання містить інформацію про збирацьку фіксацію (*сеанс* – *S*), тобто розмову збирача з одним або кількома респондентами одночасно. Але нумерація сеансів не наскрізна, а стосується лише одного збирацького дня, незалежно від того, скільки населених пунктів члени експедиції відвідали того дня. В день може бути різна кількість сеансів – від одного до двох, трьох... восьми та ін. Зважаючи на те, що одиниця зберігання містить інформацію про день експедиції і збирацький сеанс, вона може позначатися наступним чином: *D1S2* (перший день експедиції, другий збирацький сеанс), *D3S1* (третій день експедиції, перший збирацький сеанс) і т. д.

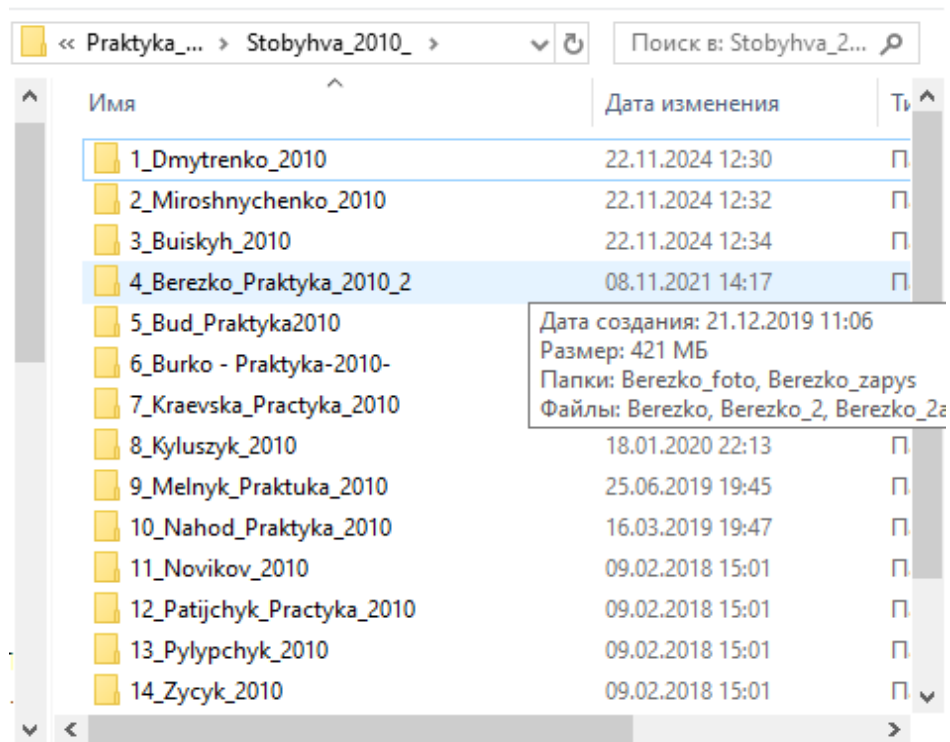
Відповідно до цієї методики, а Архіві МЄВП організоване архівне зберігання електронних польових етнографічних матеріалів транскрибованих, тобто розшифрований звук.

В Архіві МЄВП створені окремі фонди на кожен експедицію, наприклад: *Шацьк-2008*, *Шацьк-2009*, *Стобихва-2010*, *Ратне/Межисить-2011*, *Шацьк-2013*, *Камінь-Каширський-2014*.

Кількість справ у кожному фонді залежить в основному від кількості членів експедиції (збирачів), при умові, що в кожного з них є технічні засоби для записування звуку. Усі справи в фондах названі прізвищем учасника експедиції. При цьому викладачі та інші науковці, які брали участь в експедиції, не відмежовуються від студентів і їхні матеріали зберігаються в одному фонді. На відміну, наприклад, від архівування фольклору в ЛНУ імені Івана Франка.

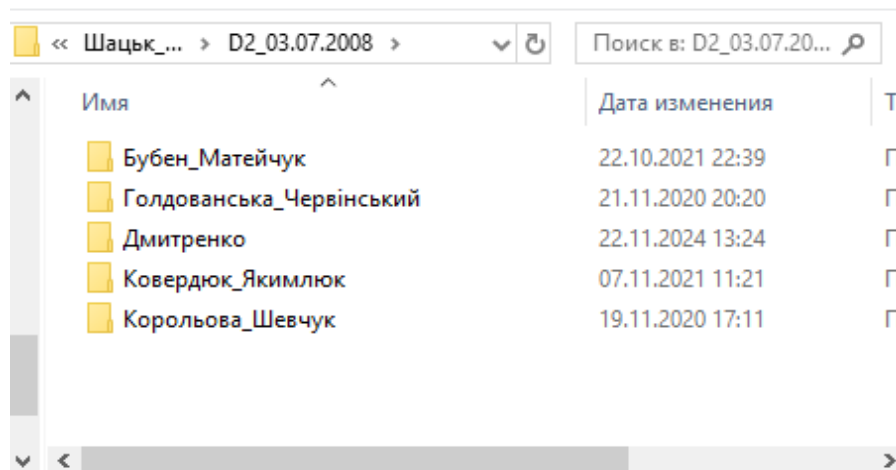
До прикладу, структура фонду *Стобихва-2010* має наступний вигляд (див. схему 1):

**Схема 1. Електронний архів польової етнографічної практики
Стобихва-2010: справи**

У перших експедиціях (2008–2009 рр.), коли не вистачало технічних засобів для здійснення фіксації польових етнографічних матеріалів, студенти працювали збирацькими групами (парами), тому справи у польовому електронному архіві виглядають наступним чином (див. схему 2):

**Схема 2. Електронний архів польової етнографічної практики
Шацьк–2008: справи**

Для зручності пошуку усі одиниці зберігання об'єднані по днях і населених пунктах. Бачимо, що в експедиція Стобихва–2010 мала п'ять експедиційних днів (плюс день приїзду і день від'їзду) (див. схему 3):

**Схема 3. Розподіл матеріалів польової етнографічної практики
Стобихва–2010 по днях і населених пунктах**

Имя	Дата изменения	Тип
D1_Stobyhva	09.02.2018 15:01	Па
D2_Stobyhva	09.02.2018 15:01	Па
D3_Piszane	09.02.2018 15:01	Па
D3_Velykij Obzyr	09.02.2018 15:01	Па
D4_Stobyhva	09.02.2018 15:01	Па
D5_Polyci	08.11.2021 14:19	Па

Усі цифрові записи і транскрибовані матеріали зберігаються в папках по днях (див. схему 4, де КІ означає дві перші літери прізвища учасниці експедиції – Килюшик):

**Схема 4. Розподіл матеріалів польової етнографічної практики
Стобихва–2010 по днях і населених пунктах: цифрові записи і транскрибовані тексти**

Имя	Дата изменения	Тип
D4S1	18.01.2020 17:27	До
D4S1_KI	02.09.2010 15:35	АИ
D4S2	18.01.2020 17:28	До
D4S2_KI	02.09.2010 15:35	АИ

Зважаючи на те, що щороку були студенти, які проходили етнографічну практику за місцем проживання, створювались папки із зазначенням прізвища студента і місця проходження практики (див. схему 5):

**Схема 2. Електронний архів польової етнографічної практики
Шацьк–2008: справи**

Имя	Дата изменения	Тип
Бубен_Матейчук	22.10.2021 22:39	Па
Голдованська_Червінський	21.11.2020 20:20	Па
Дмитренко	22.11.2024 13:24	Па
Ковердюк_Якимлюк	07.11.2021 11:21	Па
Корольова_Шевчук	19.11.2020 17:11	Па

Схема 5. Електронний архів польової етнографічної практики студентів за місцем проживання (2010 рік): справи

Имя	Дата изменения	Тип
Gryndzhola_Ctremilche Radehiv_2010	22.11.2024 13:35	Па
Gryshkov_Kiverci_2010	22.11.2024 13:35	Па
Tokaruk_Mykushi_2010	22.11.2024 13:35	Па

Як бачимо, концепція архівної організації електронних польових етнографічних матеріалів, зібраних студентами, викладачами та науковцями з інших закладів освіти (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), науково-дослідних інститутів (Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнології імені Максима Рильського) та музеїв (Волинського краєзнавчого) дозволяє створити доволі структурований електронний архів.

Список використаних джерел:

1. Вовчак А. Архівна організація електронних польових фольклорних матеріалів. *Проблеми етномузикології*. 2022. Вип. 17 С. 44–78.
2. Вовчак А., Довгалюк І. Документування фольклорної традиції. Засади організації і проведення фольклористичного польового дослідження, транскрибування й архівування зібраного фольклорного матеріалу. Методичні рекомендації для студентів. Львів, 2021. 67 с.
3. Вовчак А., Сулим Р. Документування українського фольклору у науково-дослідній та навчально-педагогічній діяльності кафедри української

фольклористики імені Філарета Колесси ЛНУ імені Івана Франка. URL : https://philology.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2014/12/Vovchak_Sulym_Dokumentuvannya_ukr_folkloru_MIF_2016_vyp1-2.pdf.

4. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 288 с., іл.

5. Електронний архів українського фольклору. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

6. Лабораторія фольклористичних досліджень. URL : <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/folklore-archives/collections/>.

7. Фольклористична експедиційна практика: Організаційні засади проведення практики, документування й архівування матеріалів для спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) / Укладач Роговська Є. В. Житомир, 2018. 62 с.

8. Цифровий архів фольклору Слобожанщини та Полтавщини. URL : <https://folklore.kh.ua/>.

9. Шамонін Г. Проблеми створення і збереження архівних аудіозаписів: від витоків до сучасності. *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ковель і Ковельщина в історії України та Волині*: Наук. зб. Вип. 50 / Упор. А. Силюк. Ковель, 2013. С. 510–513.

УДК 027.5:021:340.13

Надія Конон, Дарина Матеюк,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ПРАВОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИ (на прикладі Торчинської публічної бібліотеки Торчинської селищної ради)

Комунальний заклад «Торчинська публічна бібліотека Торчинської селищної ради» (КЗ «Торчинська публічна бібліотека») має свою давню історію. В основу її роботи лягли збірки духовної літератури Торчинської двопрестольної церкви святого Георгія, яка бере початки з 1539–1941 рр., бібліотек: «Просвіти» 1925–1928 рр., приватні священників, інтелігенції тощо.

Напевно, ця історична подія і сприяє в сучасних умовах українського суспільства правовому вихованню, як головному чиннику розвитку особистості, становленню громадянина та правової держави.

КЗ «Торчинська публічна бібліотека» координує та співпрацює з питань правового виховання з працівниками правоохоронних органів, юристами, представниками владних структур, значною кількістю громадських та благодійних організацій, волонтерами.

В основу системи правового виховання покладена концепція самовизначення особистості, яка володіє не тільки певною сумою

знань, умінь і навичок, а й здатна стати активним учасником розбудови української держави.

21 листопада 2024 року в селищі Торчин (вул. Незалежності, біля Меморіалу Слави) відбулося відкриття Алеї Пам'яті Героїв, жителів та уродженців Торчинської селищної територіальної громади, які віддали своє життя за цілісність і суверенітет держави. Значна кількість жителів та гостей Торчинської громади вшанували пам'ять вірних синів України.

Заслуговує уваги клуб правових знань «Феміда», який розпочав роботу з 2008 року та об'єднав навколо молодь селища. Мета клубу – формування правових знань учнівської молоді, ознайомлення із основними положеннями Конституції України та міжнародними нормативно-правовими актами із прав людини, виховання переконання про важливість сумлінного ставлення до своїх прав і обов'язків, сприяння вихованню патріотичних почуттів до рідної країни, прагнення внести свій вклад у розвиток України як держави демократичної та правової.

Клуб має свою емблему, статут, девіз, план роботи клубу. Девіз клубу: «Знати свої права – означає вже на половину володіти ними» [2].

Правове виховання являє собою процес правової соціалізації особи, сприйняття нею вимог права, його результативного значення. Багата формами та тематикою організація і проведення різних заходів правової тематики, таких як: виставки, турніри, правознавчі ігри, зустрічі-діалоги з юристами, усні журнали, круглі столи, години спілкування, диспути, конкурси, бібліопікніки, дискусії тощо

В рамках роботи клубу проведено цікаві та різнопланові заходи: «круглі столи» «На паралельних дорогах прав і обов'язків», «Боротьба зі злочинністю – наша спільна справа», дискусії турнір «У чому сенс життя і щастя людини», «Неформальні угруповання: як до цього ставитись», «Толерантне ставлення до інших. В чому воно проявляється?», зустріч з місцевими депутатами «Влада і громада», зустріч-діалог з юристом «Виконуй обов'язки, поважай порядок», турнір правознавців «Знавці права», години спілкування «"Діти вулиці" – розплата за байдужість», «Ідеали юних... Які вони? У чому сенс і мета життя», правознавча гра «Що?Де?Коли?», бесіда «Біблійні заповіді як першоджерело морально-правових законів духовної свободи», бібліопікнік «Закон України для української дитини», відео-урок «Підліток і закон» [2].

На засідання клубу запрошуюються всі зацікавлені організації та особи: працівники органів правопорядку, адвокати, судді,

юристи, представники громадських організацій тощо. Тематичні засідання доповнюють слайди, буклети, відеоматеріали тощо.

Щороку в четверту суботу листопада Україна вшановує пам'ять жертв Голодоморів 1932–1933 років, 1921–1923 і 1946–1947 років. У 2024 р. День пам'яті жертв голодоморів проходив під гаслом «Запали свічку пам'яті за жертвами Голодомору. Борись за Україну та підтримуй воїнів».

У КЗ «Торчинська публічна бібліотека» відкрито виставку-інсталяцію «В пам'ять про голодні роки», де представлена література про найстрашнішу трагедію в долі українського народу – Голодомор.

21 листопада в Україні відзначають День Гідності та Свободи. Одинадцятий рік поспіль дата нагадує про дві знакові для українців історичні події – Помаранчеву революцію 2004 року та Революцію Гідності 2013 року, дати відображаються в діяльності бібліотеки.

До 1000 дня повномасштабної російсько-української війни, працівники бібліотеки підготували розширену інформаційну виставку «1000 днів війни... Стояли. Стоїмо. Стоятимемо!».

Адже, 19 листопада виповнилося 1000 днів від початку повномасштабного вторгнення в Україну. Нова воєнна реальність породила феномен нової літератури, що є правдивим відображенням визвольної боротьби українців за історію, незалежність, землю, демократію, дітей.

«Твори про війну в Україні – це не просто тексти, це намагання усвідомити себе як націю, знайти точки підтримки не тільки себе, але й близьких, занотувати злочини проти людства. Художня література про війну ніколи не відсторонена від подій. Вірші, мала проза, есе та романи дозволяють не тільки автору, а й читачу відрефлексувати та подивитись на процес проживання подій та горя іншими очима. Книги про війну в Україні, що тут і зараз, виходять за рамки звичних шаблонів. Вони просякнуті трагедією, страхом, втратою. Війна змінює нас. Наші цінності, переконання, наші мрії піддаються переосмисленню. І коли ми говоримо про війну, ми говоримо про те, що все вже ніколи не буде таким, як раніше» [3].

Під час великої війни цей день – нагода переглянути власні цінності, пригадати історію боротьби за справедливість, вшанувати пам'ять загиблих.

Досвід роботи з правового виховання висвітлюється у соціальних мережах, зокрема: <https://www.facebook.com/groups/1218747732795053/> [3].

Бібліотека прийняла участь у Всеукраїнському конкурсі на здобуття звання «Бібліотека року 2024» та стали лауреатом, про це повідомили 27 листопада 2024 року під час звітної конференції Волинського обласного відділення Української бібліотечної асоціації.

Список використаних джерел:

1. Бібліотеки Торчинської ОТГ. URL: https://www.facebook.com/groups/184112439611517/?locale=uk_UA / (дата звернення: 28.11.2024).
2. Клуб правових знань «Феміда». URL: http://torchunbiblio.blogspot.com/p/blog-page_24.html / (дата звернення: 28.11.2024).
3. Торчинська публічна бібліотека. URL: <https://www.facebook.com/groups/1218747732795053/> / (дата звернення: 28.11.2024).

УДК 021.6:061.2:355.271

Олена Кушпетюк, Едуард Сопов,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ БІБЛІОТЕК ІЗ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні актуалізує бібліотечну галузь тримати свій культурний фронт. Важливість діяльності бібліотек у період воєнного стану полягає в утвердженні їх як головних інформаційних центрів громади; безкоштовному наданні різноманітних послуг всім категоріям користувачів; залишатися місцем зустрічі не тільки з книгою, а й з людьми, осередком відпочинку та дозвілля; популяризувати виставкову діяльність та гурткову роботу, ін. Вирішенню усіх цих питань сприяє цілеспрямована розбудова бібліотеками системи ефективних зв'язків з громадськістю.

Діяльність публічних бібліотек з розвитку партнерства та взаємодії з різними організаціями щодо надання послуг, ведення інформаційних проєктів розглянемо на прикладі Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки (далі – Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки). Сьогодні книгарня є локацією для проведення консультувань, семінарів, тренінгів, презентацій проєктів, інших заходів ініційованих як бібліотекою, так і організованих спільно з громадським сектором Волині та за підтримки партнерських організацій.

З 2010 року у Волинській ОУНБ ім. Олени Пчілки активно працює Регіональний тренінговий центр (РТЦ), «створений за проєктом «Бібліоміст» в рамках програми Білла і Мелінди Гейтс «Глобальні бібліотеки». Основною метою його діяльності є навчання

бібліотекарів і користувачів основам комп'ютерної грамотності та навичкам роботи в Інтернеті, пошуку інноваційних напрямків розвитку бібліотек і нових форм обслуговування користувачів» [3]. За час діяльності в РТЦ фахівці бібліотечних закладів області оволоділи навичками написання різних проектів, створення власних електронних ресурсів (блоги, сайти, сторінки в соціальних мережах), надання послуг, пов'язаних із використанням ресурсів і можливостей Інтернету, а також налагодження співпраці з органами державної влади та місцевого самоврядування задля лобювання інтересів покращення державної підтримки бібліотек та об'єднання під егідою книгарень громадських організацій.

І сьогодні, коли у діяльності Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки важливим є утвердження себе як центру з надання допомоги з питань законодавства України, у РТЦ проходять вебінари, консультації, надається правова допомога. Так, у співпраці із ГО Pro Women UA, 26 жовтня 2024 року на базі книгарні проходила презентація експериментального проекту «Соціальний супровід для військових та членів їх сімей у військових частинах збройних сил» (в/ч А0959). Мета заходу: «допомоги військовим та їх сім'ям у вирішенні різноманітних соціальних питань: надання та оформлення пільг, консультування щодо житла, компенсацій, лікування, отримання УДБ, психосоціальної підтримки, тощо» [4].

Багато питань обговорююся також на різноманітних тренінгах. Наприклад, 12 жовтня 2024 року на тренінгу «Психологічна підтримка. Як допомогти собі в часи сьогодення?», організованому за підтримки «Центру готовності цивільних», тренерка Неоніла Кухарук – клінічна психологиня, психологиня ГО Pro Women UA та спеціалістка з соціальної роботи з військовими і їх сім'ями, ділилася практичними методами самопомоги та психологічної підтримки [2]. 27 жовтня 2024 року на тренінгу: «Права та обов'язки громадян під час мобілізації. Юридичні аспекти» адвокат Тарас Манькут пояснював основні юридичні нюанси мобілізації, взаємодію з територіальними центрами комплектування (ТЦК), а також давав практичні поради щодо правового статусу в цей період [4].

У Волинському РТЦ відбуваються також консультування громадян з правових питань. Правова допомога здійснюється Колцентром Координаційного центру Волинської обласної військової адміністрації у співпраці з юридичною клінікою «Ad Astra» за підтримки регіонального координатора взаємодії з громадськістю Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Волинській області, адвоката Віталія Єлова, Ради

адвокатів Волинської області, Луцького місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Щовівторка у приміщенні тренінгового центру книгарні консультування громадян здійснюється у режимі офлайн та онлайн. Обговорююся питання щодо захисту прав споживачів, вирішення трудових спорів, оформлення спадщини та юридичні аспекти ведення бізнесу та ін. Консультування із правових питань, окрім адвоката Віталія Єлова, проводять також і інші фахівці, зокрема: Інна Пододворна, експертка проекту «Зміцнення інституційної спроможності системи захисту прав дитини шляхом проведення моніторингу ситуації з дітьми» за підтримки UNICEF та представництва Уповноваженого ВР України з прав людини у Волинській області (10 січня 2024 р.); Лариса Скалюк, завідувач сектору організаційно-інформаційної роботи Головного управління Пенсійного фонду України у Волинській області (9 квітня 2024 р.); Тетяна Романюк, начальник відділу Управління Державної міграційної служби у Волинській області (14 травня 2024 р.)» [4]. Залучаючи до консультацій юристів, членів громадських організацій, книгарня використовує усі можливості для надання юридичної допомоги членам громади та внутрішньо переміщеним особам (ВПО).

З 28 лютого 2024 року працює у бібліотеці громадський соціокультурний простір «Мистецький» як «локація для реалізації проектів ВПО, а також для ініціатив громадських організацій, закладів освіти» [2]. Над його створенням працювала команда ГО «Мистецьке об'єднання «Стендаль» за фінансової підтримки Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН) у рамках грантової програми з підтримки ініціатив переселенців, що впроваджується ГО «КримSOS». Громадський соціокультурний простір «Мистецький» став результатом серії подій та зустрічей за участі ВПО та відповіддю на запит про потребу створення локації для дозвілля, навчання та роботи; організації заходів, пов'язаних з інформуванням щодо права, соціального захисту, безпеки, працевлаштування, започаткування бізнесу, інтеграції та психологічної підтримки для ВПО. Тут проходили: круглий стіл «Дотримання прав ВПО в умовах воєнного стану!», організаторами якого були – Представництво Уповноваженого Верховної ради України з прав людини у Волинській області та Благодійний фонд «Рокада» Волинь (2 квітня 2024 р.) [2]; тренінг: «Надання першої психологічної допомоги постраждалим та розвиток психологічної стійкості фахівців/фахівчинь закладів освіти» із Світлою Береговою та Ольгою Звенигородською, психологинями

Благодійного фонду «Рокада» Волинь (5 листопада 2024 р.) [2] та інші заходи.

Під час воєнного стану бібліотеки залишаються місцем зустрічі, осередком освіти, відпочинку та дозвілля. Так, Волинська ОУНБ ім. Олени Пчілки сьогодні стала майданчиком, який об'єднав представниць жіночих організацій, бізнесу й юриспруденції, які прагнуть ефективно висловлювати свої ідеї та вимоги, досягаючи реальних змін у суспільстві. На базі книгарні проводяться тренінги з актуальних питань побудови адвокаційних компаній від ідеї до прийняття рішення та його практичного втілення. Власними успішними кейсами, ідеями на зустрічах діляться їх учасниці: «Ірина Гайдучик, виконавча директорка ГО «Волинський Інститут Права» (3 серпня 2024 р.); Ірина Колковська, тренерка, депутатка, підприємця (27 липня 2024 р.)» [4]. Такі заходи стали можливими «завдяки підтримці Уряду Канади в межах проєкту «Голос жінок і лідерство – Україна», що впроваджується Українським Жіночим Фондом. Відповідальність за зміст інформації несе ГО ПРО Вімен ЮА».

Необхідним в роботі бібліотек у період воєнного стану є активізація діяльності Хабів цифрової грамотності для всіх категорій користувачів. ВГО Українська бібліотечна асоціація спільно з проєктом «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні» (Проєкт підтримки Дія), що впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні за підтримки Швеції, у 2021-2023 рр. реалізовувала проєкт «Розвиток спроможності бібліотек-Хабів цифрової освіти» [1]. ВГО Асоціація закликала бібліотечні установи долучатися до національного проєкту «Дія. Цифрова освіта», стати його амбасадорами, створювати Хаби цифрової освіти, навчати громади і спільноти цифровій грамотності, інформаційній та кібербезпеці. Ця ініціатива сьогодні впроваджується в усіх областях у два етапи. Спершу організовуються навчання для координаторів Хабів цифрової освіти області, які у подальшому будуть проводити заняття із цифрової грамотності та надавати консультації для відвідувачів бібліотек. Такі навчання для координаторів бібліотек-Хабів цифрової освіти Волині проводяться на базі Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки. Участь у спеціалізованих тренінгах, які проводять провідні тренери, завідувачі відділами книгарні, беруть і запрошені лектори – члени ГО, благодійних фондів, громадські активісти. Так, наприклад, на навчання «3-7 червня 2024 року були запрошені Олена Кузьмич, кандидат філологічних наук, фахівчиня з взаємодії з органами влади благодійного фонду «Рокада» та Анна Карамішева, активна громадська діячка,

засновниця першої на Волині Дитячої медіа школи COOL Media School» [4].

Сьогодні у центрі уваги бібліотечних закладів є орієнтація на цифровізацію, розкриття і популяризацію фондів бібліотек за допомогою дистанційних сервісів. Задля створення якісного цифрового контенту необхідно моніторити результативні практики, обмінюватися досвідом, фіксувати і аналізувати проведені заходи та підвищувати фаховий рівень. У Хабі цифрової освіти Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки для бібліотекарів області проводяться навчання в межах проєкту «Якісні бібліотечні послуги – жителям громад Волині». Наприклад, 16 травня 2024 року на навчанні бібліотекарів територіальних громад розглядалися дві теми: «Віртуальна виставка, як засіб популяризації літератури у вебсередовищі» та електронний курс «Адвокація». Як результат – фахівці «оволоділи стратегіями захисту прав індивідів, вдосконалили комунікаційні навички, навчилися як ефективно підтримувати спільні суспільні ініціативи та впливати на аудиторію. Готові ще краще співпрацювати з громадою та стати справжніми агентами позитивних змін у суспільстві» [4].

Серед дозвілєвих форм бібліотечної роботи сьогодні актуальною є така форма бібліотечного спілкування, як клуби за інтересами. При Волинській ОУНБ ім. Олени Пчілки функціонують активнопідючі клуби: «Волинська бджілка», дебатний клуб «Інтелектуальна толока», «Золоте покоління», «Спортивний бридж», «Нумізмати Волині» та ін. Робота таких клубів є одним з елементів комплексної діяльності бібліотеки, зокрема інструментом зв'язків з громадськістю, адже за посередництвом клубної роботи відбувається налагодження стосунків із користувачем, є змога дізнатися про його уподобання, залучити до різноманітних заходів. Наприклад, 27 жовтня 2024 р. ГО «Луцька міська шахово-шашкова федерація» у партнерстві з Волинською ДОУНБ ім. Олени Пчілки провели відкритий турнір міста Луцька з шашок-64 [2]. Мистецький простір вкотре зібрав любителів шашок, щоб позмагатися, гарно і корисно провести вільний час, поспілкуватися з друзями. У змаганні взяли участь 24 учасники із Рівненської, Волинської, Донецької та Херсонської областей.

Отже, основною вимогою сучасної бібліотеки є затребуваність бібліотечних послуг, важливість відвідування бібліотеки, функціональність. Волинська ОУНБ ім. Олени Пчілки як провідний соціокультурний центр регіону, плідно співпрацює з різними громадськими організаціями, ця діяльність передбачає пошук і впровадження бібліотекою нових форм роботи, сучасних проєктів, які відповідають потребам сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Бібліотеки – Хаби цифрової освіти. *Українська бібліотечна асоціація*. URL: <https://ula.org.ua/resursy/biblioteku-khaby-tsyfrovoi-osvity> (дата звернення: 08.11.2024).
2. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки. URL: <https://www.facebook.com/ounb.volyn> (дата звернення: 03.11.2024).
3. Волинському Регіональному тренінговому центру – 10! *Волинська обласна державна адміністрація*: офіц. вебсайт. URL: <https://voladm.gov.ua/article/volinskomu-regionalnomu-treningovomu-centru-10/> (дата звернення: 08.11.2024).
4. Навчаємося разом. Програма «Бібліоміст». Блог Волинського регіонального ТЦ. *Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки*. URL: <https://tcentrlutsk.blogspot.com/> (дата звернення: 07.11.2024).

УДК 021.2:37(477)

Олександр Литвін,

*Володимирський педагогічний фаховий коледж
імені Агатангела Кримського*

АНАЛІЗ РОЛІ БІБЛІОТЕК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ

У сучасному світі, де інформація стає все більш доступною, роль бібліотек дещо змінюється. Їх функція вже не обмежується просто зберіганням та видачею книг. Сьогодні бібліотеки стають центрами навчання, досліджень та інновацій, де люди можуть отримувати доступ до різноманітних інформаційних ресурсів та послуг, що підтримують їхні освітні потреби [5]. Актуальність дослідження ролі бібліотек у забезпеченні освітніх потреб користувачів визначається сучасними викликами і тенденціями у сфері освіти та інформаційних технологій. Зростання доступу до інформації відкриває безліч можливостей, але одночасно створює потребу у відповідному сортуванні, оцінці та використанні цієї інформації. Бібліотеки, як інституції, призначені для зберігання, організації та поширення знань, відіграють важливу роль у цьому процесі [2].

В останні роки помітно збільшилась кількість наукових праць, присвячених висвітленню бібліотеки як культурного простору. Зокрема, це питання досліджували такі вчені, як Г. Камінська [5], О. Манякіна [9], Г. Пристай [12], Н. Солонська [13] та інші. Проте, як показав аналіз досліджень, питання забезпечення освітніх потреб у бібліотеці висвітлено недостатньо.

У сучасному інформаційному суспільстві бібліотеки відіграють ключову роль у забезпеченні освітніх потреб користувачів. Їхнє значення не обмежується лише зберіганням та

доступом до книг, але розширюється до надання доступу до різноманітної інформації та ресурсів, необхідних для навчання, досліджень та особистого розвитку. Аналіз ролі бібліотек у цьому контексті виявляється надзвичайно актуальним, оскільки сучасні тенденції у сфері освіти та розвитку інформаційних технологій вимагають постійного перегляду та вдосконалення функцій та послуг, які надаються бібліотеками. У цьому контексті важливо розглянути ефективні методи і стратегії, що дозволять бібліотекам змінюватися та адаптуватися до зростаючих потреб користувачів, забезпечуючи їм найбільш якісні та доступні освітні ресурси.

Як зазначає І. Кравченко «визначення актуальності та важливості ролі бібліотек у сучасному освітньому середовищі є ключовим завданням, оскільки вони відіграють невід'ємну та значну роль у формуванні знань, розвитку освітніх навичок та культури користувачів» [7].

У сучасному світі інформація стала найціннішим ресурсом. Бібліотеки є важливими центрами, які забезпечують доступ до різноманітних джерел знань, включаючи книги, журнали, електронні бази даних та інше. Бібліотеки надають студентам, викладачам та дослідникам доступ до необхідних ресурсів для підготовки до занять, написання наукових робіт та проведення досліджень.

Вони пропонують програми та ресурси для самонавчання, що допомагають користувачам розвивати навички управління інформацією, критичного мислення та проблемного вирішення. Бібліотеки виконують важливу функцію у просуванні культури читання та літературної освіти серед населення, що є важливим елементом освітнього процесу.

Також постійно впроваджують нові технології та сервіси, такі як: електронні ресурси, віддалений доступ до книг та навчальних матеріалів, щоб відповісти на потреби сучасного користувача.

Таким чином однією з основних функцій сучасних бібліотек є забезпечення доступу до різноманітних освітніх ресурсів. Це включає у себе електронні бази даних, наукові журнали, електронні книги та інші електронні ресурси, які можна використовувати для навчання та досліджень. Бібліотеки також можуть надавати доступ до спеціалізованих освітніх платформ та курсів, які допомагають удосконалювати навички та здобувати нові знання.

Вони можуть забезпечувати доступ до різноманітних послуг, спрямованих на підтримку освітнього процесу. Це може включати в себе консультації з питань пошуку інформації, навчання користування бібліотечними ресурсами, проведення навчальних

заходів та семінарів з різних освітніх тем.

Бібліотеки можуть створювати спеціальні цифрові ресурси та онлайн-платформи, які допомагають студентам та вчителям у навчанні та підготовці до уроків. Це можуть бути відеоуроки, інтерактивні навчальні матеріали, віртуальні лабораторії та інші засоби, які полегшують процес навчання та сприяють засвоєнню знань.

Інформаційні технології роблять доступ до знань більш швидким та зручним. Бібліотеки можуть створювати онлайн-каталоги, електронні бази даних та цифрові колекції, які дозволяють користувачам швидко знаходити необхідну інформацію.

Завдяки цифровим технологіям бібліотеки можуть зберігати та надавати доступ до величезних обсягів інформації без необхідності фізичного простору для зберігання книг та інших документів. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського має доступ до електронної бібліотеки – «ProQuestEbookCentral», яка надає доступ до широкого асортименту електронних книг з різних наукових галузей.

Цифрові технології сприяють розвитку електронних книг, журналів, відеоматеріалів та інших носіїв знань, що дозволяє бібліотекам розширити свою колекцію та надати більше можливостей для користувачів. «DPLA» - це онлайн-бібліотека, яка надає доступ до мільйонів цифрових об'єктів з колекцій бібліотек, архівів та музеїв по всій Америці. Вона дозволяє користувачам шукати та переглядати різноманітні ресурси, включаючи книги, фотографії, аудіо та відео матеріали.

Бібліотеки є платформами для навчання та розвитку, надаючи доступ до онлайн-курсів, вебінарів, відкритих лекцій та інших освітніх ресурсів. Бібліотека майбутнього у Дельфті - це приклад інноваційного підходу до бібліотечних послуг. Вона пропонує різноманітні технологічні можливості, такі як віртуальна реальність, 3D-друкування, робототехніка та інші технології для стимулювання творчості та навчання.

Соціальні мережі та онлайн-форуми дозволяють бібліотекам створювати віртуальні спільноти користувачів, де можна обмінюватися досвідом, рекомендаціями та інформацією. В Індії, «MobileVaani» - це мобільна спільнота, яка об'єднує сотні сільських громад для обміну інформацією та навчання. Вони використовують мобільні технології, щоб надавати доступ до освітніх ресурсів, радити здоров'я та розвивати спільноту.

Застосування технологій штучного інтелекту дозволяє бібліотекам надавати персоналізовані рекомендації та послуги

користувачам на основі їхніх індивідуальних потреб та інтересів. «StarfieldLibrary» - це вражаючий простір для читання у Сеулі, Південна Корея. Вона обладнана інтерактивними екранами, де відвідувачі можуть шукати та вибирати книги, а також взаємодіяти з іншими читачами.

Одним з ключових аспектів ефективності є врахування потреб аудиторії. Для цього важливо здійснювати систематичний аналіз і збір фідбеку від користувачів щодо їхніх інтересів, запитів і потреб. Це може включати опитування, обговорення, аналіз запитів на матеріали, а також спостереження за використанням різних ресурсів бібліотеки.

Ефективність освітньо-виховної діяльності бібліотеки може бути виміряна через досягнення конкретних цілей і завдань. Наприклад, якщо бібліотека має за мету підвищити читацьку культуру серед молоді, то можна виміряти зміни в читацьких навичках та звичках після участі в програмах бібліотеки.

Отже, для ефективного виконання своєї ролі у сучасному освітньому середовищі, бібліотеки повинні залишатися відкритими до змін та постійно вдосконалювати свої послуги, щоб надавати користувачам найбільш якісні та актуальні ресурси для навчання та особистого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бояринова О., Бруй О., Лугова Л., Сошинська Я., Шевченко І. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності: практичний посіб. *Українська бібліотечна асоціація*. Київ: ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2020. 104 с.
2. Бібліотека – храм книги чи мистецько-культурний простір. *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/2981-biblioteka---hram-knigi-ci-mistecko-kulturnij-prostir/> (дата звернення: 14.11.2024).
3. Бібліотека № 115 для дітей м. Києва. URL: https://www.facebook.com/lybra115/?locale=uk_UA (дата звернення: 14.11.2024).
4. Всеукраїнський форум військових письменників. *ЛОБЮ*. URL: <http://bibliotekanyrnku.com/#project/14> (дата звернення: 14.12.2023).
5. Камінська Г. Діяльність публічних бібліотек як культурних центрів. URL: <http://libs.mfknu.km.ua/bitstream/123456789/610/1/%D0%9A%D0%B0%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-136-138.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).
6. Львівська обласна бібліотека для дітей: офіц. сайт. URL: <https://lodb.org.ua/> (дата звернення: 14.11.2024).
7. Львівська обласна бібліотека для юнацтва: офіц. сайт. URL: <http://bibliotekanyrnku.com/> (дата звернення: 14.11.2024).
8. Літературно-мистецький балкон. *ЛОБЮ*. URL: <http://bibliotekanyrnku.com/#project/2> (дата звернення: 14.11.2024).

9. Манякіна О. С. Сучасна бібліотека – простір для навчання й культурно-дозвілєвої діяльності. *Феномен бібліотек у сучасному світі*: зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 30 вересня 2020 р.: у 3 ч. Маріуп. держ. ун-т/ гол. ред. Ю. С. Сабадаш; упоряд. С. Янковський. Маріуполь: МДУ, 2020. С. 25-27.

УДК 025.7/9(477)

Павлина Луцюк,

*Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

ДОКУМЕНТНІ ФОНДИ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

Оснoву діяльності будь-якої бібліотеки складає її фонд. Склад і наповнення фонду значною мірою впливають на успішне функціонування бібліотеки та виконання її основних завдань. Саме фонд забезпечує змістовне, повне та якісне задоволення інформаційних потреб користувачів. Чим більш якісно підібраний фонд, тим краще бібліотека здатна відповідати на запити своїх відвідувачів. Престиж та авторитет бібліотеки багато в чому залежать від багатства і якості її фонду [5, с. 22-25].

Згідно з визначенням Столярова М.Ю., бібліотечний фонд – це упорядкована колекція документів, яка відповідає завданням, типу та профілю бібліотеки, а також інформаційним потребам її користувачів. Він призначений для використання та зберігання документів на той період, поки вони мають актуальну чи потенційну цінність для користувачів.

Фонд – це основа діяльності бібліотеки, без нього вона не може існувати як соціальний інститут. Формування фонду – це циклічний процес, оскільки всі етапи його створення періодично повторюються. При цьому більшість бібліотек все ще застосовує традиційні методи формування фонду, що базуються на особистих якостях керівника, професійному досвіді та звичаях. Однак у сучасних умовах, коли зростають інформаційні потреби та обсяги фонду, традиційні підходи поступово поступаються місцем автоматизованим системам [7, с. 25-26].

Документні фонди є впорядкованими масивами документів, які об'єднані спільністю технологічних процесів їх формування, подібністю в комплектуванні, обробці, збереженні, використанні, стандартах документації, а також автоматизації науково-виробничих процесів. Проте існують суттєві відмінності між різними типами документних фондів.

Кожен документний фонд виникає для задоволення соціальних потреб, що обумовило диференціацію та спеціалізацію

фондів, їхню соціальну функцію, а також потребу у взаємному використанні та координованому формуванні фондів [4].

Сьогодні необхідні серйозні зміни в організації бібліотечних фондів, зокрема в розробці нових принципів, заснованих на загальнолюдських цінностях, зміцненні гуманізму, демократії та забезпеченні доступності фондів для широкого кола населення. Одночасно змінюється підхід до оцінки якості бібліотечних фондів, а також відбуваються певні зміни у термінології в цій галузі бібліотекознавства. Формування бібліотечних фондів можна визначити як «комплекс процесів, що спрямовані на створення і розвиток бібліотечного фонду, які включають комплектування, організацію та управління фондом, а також вилучення друкованих творів та інших матеріалів [1, с. 74-87].

Комплектування бібліотечних фондів є одним із ключових елементів формування фондів, що включає складний, багатоступеневий процес. Він охоплює поповнення фондів (комплектування і доукомплектування), очищення від морально й фізично застарілої літератури, а також поділ фондів за їх призначенням, видами видань чи іншими ознаками. У процесі комплектування відбувається відбір нових документів, наповнення фондів та доукомплектування. Щоб оптимізувати цей процес, бібліотекарі керуються основними принципами:

- профілювання та координація,
- систематичність і плановість,
- наукова обґрунтованість у відборі документів.

Комплектування передбачає планомірний добір і придбання друкованих матеріалів та інших документів, а також регулярне оновлення бібліотечного фонду згідно з її завданнями та потребами користувачів. Цей процес є важливою складовою формування фондів, що забезпечує виконання бібліотекою її соціальних функцій, сприяючи освіті й вихованню читачів [2].

Існує три основні види комплектування фондів:

1. Поточне – поповнення фонду новими документами, що нещодавно були видані;
2. Ретроспективне – доповнення фонду виданнями минулих років;
3. Рекомплектування – видалення з фонду застарілих, зношених або непрофільних матеріалів.

В основі комплектування лежить ретельний відбір документів для бібліотечного фонду, оскільки бібліотека не має на меті закуповувати всі доступні видання. До фонду потрапляють лише ті книги, журнали та інші матеріали, які відповідають потребам користувачів і сприяють їх обслуговуванню. Формування

необхідного складу фонду можливе тільки через ретельний відбір, що передбачає оцінку кожного документа для визначення його придатності до зберігання та активного використання [3, с. 15-18].

Документи під час експонування потрібно оберігати від світла, а за тривалого виставлення розміщувати їх у вітринах. Під час транспортування використовують захисні засоби, такі як сумки та валізи. Перед прийомом до бібліотеки важливо перевірити фізичний стан документів.

Підвищення професійної компетенції бібліотечних працівників та організація роботи з читачами дозволяє зменшити випадки псування документів. Серед аварійних ситуацій найчастіше трапляються протікання покрівлі, пожежі та аварії технічних комунікацій, що можуть призвести до серйозних пошкоджень документів. Тому важливо використовувати протипожежні сигналізації та інші заходи безпеки [6, с. 512–514].

Отже, документний фонд є основою діяльності бібліотеки, забезпечуючи її основну функцію – задоволення інформаційних потреб користувачів через доступ до впорядкованої колекції документів. Завдяки системному підходу до формування, комплектування та збереження фондів, бібліотеки здатні підтримувати актуальність та якість інформаційних ресурсів. Сучасні тенденції, що включають автоматизацію процесів та цифровізацію, дозволяють бібліотекам ефективніше організовувати свою роботу і відповідати на зростаючі потреби користувачів.

Список використаних джерел:

1. Бодяк О. П. Формування бібліотечно-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий примірник*. Вип. 38. Київ. С. 100
2. Борисова Т. Старі традиції, нові підходи. *Бібліотека*. 2007. С. 80.
3. Білько Є. М. Комплектування фондів НБУВ обов'язковим примірником документів України: шляхи оптимізації. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 2. С. 15-18. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003626> (дата звернення 10.10.2024).
4. Документний фонд як джерело документних комунікацій суспільства. URL: <http://www.managerhelp.org/hoks-631-1.html> (дата звернення 10.10.2024).
5. Дубровіна Л. А., Маслякова Т. Є. Архівні та рукописні фонди бібліотек у формуванні суспільства знань. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 6. С. 22-25. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000000570> (дата звернення 10.10.2024).
6. Затока Л. П., Муха Л. В. Сучасна система збереження бібліотечних фондів: поєднання традиційних та новітніх технологій. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* Київ. 2010. С. 512-514

7. Іващук О. Бібліотечні фонди в умовах фінансової дієти: З яких джерел бібліотеки поповнюються книжками. *Книжковий огляд*. Випуск №6. 2002. С.25-26.

УДК 002:026/027

Наталія Ляшук,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК

У сучасному світі, який характеризується стрімким зростанням обсягу інформації, традиційна функція бібліотек як сховищ знань зазнає трансформацій. Одним із ключових напрямів розвитку бібліотечної справи стає інформаційно-аналітична діяльність. Цей процес пов'язаний із необхідністю адаптації бібліотек до цифрової епохи та задоволення потреб суспільства в якісній, релевантній та актуальній інформації.

Інформаційно-аналітична діяльність (ІАД) бібліотек передбачає збирання, обробку, аналіз, інтерпретацію та поширення інформації для прийняття рішень чи задоволення інформаційних запитів користувачів. Вона виходить за межі звичайного надання доступу до джерел і включає створення доданої цінності шляхом синтезу інформації, підготовки аналітичних матеріалів і проведення досліджень.

Інформаційно-аналітична діяльність як різновид наукової роботи, що здійснюється і у бібліотечному середовищі, спрямована на підвищення ефективності тематичних досліджень та розробок. Цій діяльності притаманні взаємопов'язані, взаємозалежні процеси пошуку, збирання, аналітико-синтетичної обробки, зберігання, організації потрібної інформації у вигляді готового продукту [4].

Науковці стверджують, що «Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек України соціально орієнтована, вона спрямована на забезпечення користувачів (представників різних соціальних груп, установ, організацій) необхідною інформаційно-аналітичною продукцією для проведення різних форм моніторингу, прогнозування проблемних ситуацій, подій у суспільно-політичному, економічному, культурно-освітньому сегментах життя соціуму. Звичайно ж, вона працює і на вирішення внутрішньо бібліотечних проблем, зокрема на піднесення якості бібліотекознавчих досліджень, удосконалення обслуговування користувачів тощо» [1, с. 15].

Аналітичний продукт є результатом опрацювання бібліотекарями масиву інформації, яка міститься у документальних ресурсах, проведення ними аналітико-синтетичної обробки, узагальнення потрібних користувачу даних.

Інформаційно-аналітична діяльність бібліотечних установ нині здійснюється за такими напрямками:

- моніторинг публікацій та складання рейтингів;
- інтеграція наукових досягнень у світові реферативні бази даних;
- інформаційний та технічний супровід видавничої діяльності;
- «просування» періодичних видань / публікацій до національних та міжнародних реферативних баз даних;
- розширення послуг інформаційного забезпечення користувачів;
- надання доступу до електронних ресурсів наукової інформації (цифровізація);
- створення / редагування авторських профілів у базах даних, бібліографічних менеджерах, спеціальних соціальних мережах, реєстрах ідентифікаторів автора [3].

Сучасні наукові бібліотеки співпрацюють і надають інформаційно-аналітичну підтримку державним, науковим, освітнім і культурним установам, суспільним організаціям. Робота інформаційно-аналітичних структур на базі наукових бібліотек забезпечує перш за все розв'язання таких завдань:

- отримання достовірної і об'єктивної інформації про перебіг певних процесів, у тому числі і в регіональному аспекті;
- виявлення суспільно-політичних, соціально-економічних, науково-технічних та інших проблем;
- моніторинг інформаційного простору;
- системний аналіз одержаної інформації;
- забезпечення органів управління, установ і організацій, громадян інформацією, одержаною при здійсненні моніторингу;
- виявлення чинників, що викликають суспільно політичні, економічні й соціальні загрози в даний час і в перспективі [4].

Огляд наукових досліджень й аналіз роботи провідних наукових бібліотек дозволив окреслити основні напрями розвитку інформаційно-аналітичної діяльності:

✓ Впровадження цифрових технологій. Сучасні бібліотеки активно використовують інформаційно-комунікаційні технології для автоматизації процесів пошуку, аналізу та поширення інформації. Електронні каталоги, цифрові бібліотеки, бази даних і

хмарні сервіси дозволяють значно підвищити ефективність роботи бібліотекарів і задовольнити запити користувачів у зручному форматі.

✓ Створення аналітичних продуктів. Бібліотеки все частіше займаються підготовкою аналітичних матеріалів, таких як інформаційні дайджести, огляди, звіти, тематичні дослідження. Наприклад, у наукових бібліотеках зростає попит на аналітику з певних галузей знань, що є основою для прийняття управлінських чи наукових рішень.

✓ Розвиток компетенцій бібліотекарів. Для виконання аналітичних завдань бібліотекарі повинні володіти навичками роботи з великими обсягами даних, вміти використовувати сучасні програмні засоби аналізу інформації, а також мати базові знання у галузі аналітики та статистики.

✓ Співпраця з іншими установами. Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек розвивається через співпрацю з науковими, освітніми, урядовими та громадськими організаціями. Наприклад, публічні бібліотеки можуть підтримувати місцеві громади, надаючи аналітичну підтримку в питаннях розвитку регіону чи впровадження нових ініціатив. Бібліотеки як суспільні інформаційні центри стають також центрами передового досвіду, наукової думки, просвітництва та освіти для всіх категорій громадян, які використовують сучасні інформаційні технології як важливий елемент свого способу життя.

Діяльність інформаційно-аналітичних служб бібліотек стає дедалі затребуванішою при підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів для розробки дослідних проектів, науково-технічних програм, реалізації грантових тем тощо [2].

✓ Інтеграція відкритих даних. У контексті руху за відкритість даних бібліотеки стають платформами для збирання, структурування й аналізу публічно доступної інформації. Це дозволяє створювати нові сервіси на основі відкритих даних, які будуть корисними для дослідників, підприємців та громадськості.

Яскравим прикладом створення інформаційного продукту на основі відкритих даних постає цифровий проект НБУВ. ResearchUA – бібліотечна цифрова платформа підтримки наукових досліджень в Україні. Ця платформа «ResearchUA» «орієнтована на розвиток електронної дослідницької інфраструктури України та формування всеукраїнського цифрового наукового простору, а саме акумуляцію, інтеграцію, ефективне використання і входження наукових електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів України до сучасних світових цифрових комунікацій» [5].

Разом з тим сучасні фахівці бібліотечної справи стикаються з постійними викликами в розвитку інформаційно-аналітичної діяльності, такими як: недостатнє фінансування, що стає перешкодою для впровадження сучасних технологій та підвищення кваліфікації персоналу; інформаційне перевантаження ускладнює вибір релевантної інформації серед величезних масивів даних; відсутність єдиних стандартів у галузі ІАД може впливати на якість аналітичних матеріалів; кібербезпека є критично важливим аспектом у роботі з інформацією, що потребує належного захисту цифрових ресурсів.

Майбутнє інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек пов'язане із:

- впровадженням технологій штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизації аналізу даних;
- інтеграцією бібліотек у глобальні інформаційні мережі;
- розвитком спеціалізованих сервісів для різних категорій користувачів (студентів, дослідників, підприємців).

Крім того, бібліотеки мають потенціал для перетворення на інформаційні центри, які активно впливають на розвиток суспільства, підтримуючи освіту, науку та інновації.

Інформаційно-аналітична діяльність стає невід'ємною складовою функціонування сучасних бібліотек, яка дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними та корисними в умовах інформаційного суспільства. Завдяки впровадженню новітніх технологій, розвитку компетенцій персоналу та розширенню спектра аналітичних послуг, бібліотеки трансформуються в сучасні центри знань, які відповідають викликам часу.

Список використаних джерел:

1. Ковальська Л. Інформаційно-аналітична діяльність сучасної бібліотеки. *Бібліотечний вісник*. 2021. Вип. 3. С. 12-21. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2021.03.012> (дата звернення: 20.11.2024).
2. Кулицький С. П. Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек – складова розвитку економічної аналітики. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 41. С. 331–345. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/nprnbuimviv_2015_41_25.pdf (дата звернення: 18.11.2024).
3. Медведєва В. Актуальність інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек у сучасних умовах. *Вісник Книжкової палати*. 2021. № 4 DOI: 10.36273/2076-9555.2021.4(297).31-35 (дата звернення: 20.11.2024).
4. Пальчук В. Сучасні тенденції розвитку базових функцій інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2013. Вип. 36. С. 489–502.
5. Research UA – бібліотечна цифрова платформа підтримки наукових досліджень в Україні. URL: research.nbuv.gov.ua. (дата звернення: 19.11.2024).

УДК 021.63(477.82)

Юрій Панасович,
Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»

КЗ «ЛУЦЬКА МІСЬКА ЦЕНТРАЛІЗОВАНА БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА»: ІСТОРІЯ, СТРУКТУРА, ДІЯЛЬНІСТЬ

Комунальний заклад «Публічна бібліотека Луцької міської територіальної громади» – інформаційний, просвітницький та культурний центр. Бібліотека розпочала свою діяльність в 1978 році, а з січня 2010 року – комунальний заклад міста Луцька.

Так як Луцька міська територіальна громада у 2019–2020 роках зросла в кількісному плані, приєднано 12 сільських бібліотек-філій та одну бібліотеку селища міського типу і на 01.01.2024 року у структурі закладу функціонує 25 бібліотек.

Свою діяльність КЗ «Луцька міська централізована бібліотечна система» проводить згідно статуту.

Бібліотечний фонд системи станом на 01 січня 2024 року нараховує 365 175 примірників, з яких 291 998 – книги, 72 872 – періодичні видання. Структурні підрозділи обслуговують понад 43 тисячі мешканців міської територіальної громади.

Більшість бібліотек закладу успішно працюють у автоматизованій бібліотечно-інформаційній системі (АБІС) «УФД/Бібліотека. Версія 3» зі створення єдиної бази бібліотечних ресурсів. До послуг користувачів – зведений електронний каталог, де зручно здійснювати пошук книг чи статей на сайті.

Найбільшою популярністю серед лучан та гостей громади користуються бібліотеки, що трансформовані у сучасні центри, як-от: «Бібліотека-студія ДіМ» на базі бібліотеки-філії № 1, простір сімейного дозвілля у бібліотеці-філії № 2, коворкінг-центр «Book-центр» у бібліотеці-філії № 6.

Окрім традиційного обслуговування книгами та періодикою, бібліотеки-філії пропонують користувачам доступ до Інтернету, комфортні умови для навчання, роботи, проведення дозвілля, участі у проектній діяльності, масових заходах.

14 бібліотек-філій входять у мережу Хабів цифрової освіти. Хаб цифрової освіти є тим інструментом, застосовуючи який бібліотеки можуть виконувати поставлені перед ними завдання, надавати сучасні послуги, адекватно відповідати на потреби користувачів. Особливої ваги це набуває у воєнний час, коли бібліотека в громаді чи спільноті може бути «пунктом незламності», а Хаб – іноді єдиним місцем, де доступний безкоштовний інтернет. Кваліфіковані тренери проводять індивідуальні та групові заняття із користувачами різного віку. У бібліотеці-філії № 1 продовжує

роботу школа цифрової грамотності «Безмеж», метою занять якої є покращення цифрових навичок у жителів громади. Проєкт «Ваша цифрова бібліотека» діє у «Публічній бібліотеці Луцької міської територіальної громади», під час занять якого надається кваліфікована допомога та індивідуальні консультації з питань цифрової грамотності.

Бібліотеки-філії успішно співпрацюють з культурно-мистецькими, освітніми закладами, благодійними, громадськими організаціями, волонтерськими центрами. Проводять спільні загальноміські заходи різної тематики.

У співпраці на базі книгозбірень втілюються в життя грантові проєкти:

«Права жінок з інвалідністю в умовах децентралізації», який реалізовувала ГС «ВГО «Національна Асамблея людей з інвалідністю України» в рамках проєкту ООН Жінки «Просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в реформі децентралізації в Україні» за підтримки уряду Канади;

«ВільноХаб» програми «Мріємо та діємо», що впроваджувалася в Україні Радою наукових досліджень та обмінів (IREX) за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України;

«СпівДія заради дітей» від команди благодійного фонду «СпівДія» за підтримки Дитячого фонду ООН (UNICEF Ukraine) та Міністерства молоді та спорту України;

«Культура має значення» у співпраці з ВОГО «Перспективи Волині» та департаменту культури Луцької міської ради за фінансової підтримки House of Europe та Європейського Союзу;

«Як вдома: створення креативного простору для внутрішньо переміщених осіб на базі бібліотек Луцької МТГ» у партнерстві з ВОГО «Перспективи Волині» та департаментом культури Луцької міської ради в межах програми «Єднання заради дії», що втілюється Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX в Україні) за підтримки Державного департаменту США;

«Бібліотека для всіх» у партнерстві з ВОГО «Перспективи Волині» та департаментом культури Луцької міської ради в межах грантової програми ПРООН «Партнерство заради відновлення».

Робота бібліотек системи в рамках цього напрямку продовжується.

Користуються популярністю щорічні бібліотечні проєкти та програми: «Бібліотека – територія дитинства», «Літературні відкриття», «Мій маленький театр» тощо.

Клуби та об'єднання за інтересами – одна із найбільш вдалих форм диференційованої роботи з користувачами. У бібліотеках закладу постійно діє 27 клубів за інтересами для користувачів різного віку, гуртки ляльки і книги.

У бібліотеках постійно діють акції дарування книг: «Книга – найкращий подарунок», «Подаруй бібліотеці сучасну книгу» тощо.

Отже, КЗ «Луцька міська централізована бібліотечна система» до послуг користувачів надає доступ до АБІС «УФД/Бібліотека. Версія 3», інтернет-ресурсів, 365 175 примірників книжкового фонду, щоденно створює комфортні умови для навчання, роботи, дозвілля, забезпечує сучасним бібліотечним сервісом та увагою з боку бібліотечних працівників своїх користувачів.

Список використаних джерел:

1. Комунальний заклад Луцька міська централізована бібліотечна система. URL: <https://lmcbs.lutsk.ua/tag/kraeznavstvo/> (дата звернення: 19.11.2024).
2. Публічна бібліотека Луцької міської територіальної громади. URL: <https://lmcbs.lutsk.ua/category/dovidka/> (дата звернення: 11.11.2024).

УДК 027.7:025.7/9

Ірина Пилипюк,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

**ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ БІБЛІОТЕКИ ВІДКРИТОГО
МІЖНАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»**

Бібліотека Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (далі – бібліотека Університету «Україна») – це «інтелектуальний і базовий інформаційний центр для студентів та академічної спільноти Університету, для бібліотек територіально відокремлених структурних підрозділів» [7]. Її успіх як науково-інформаційного центру вимагає від бібліотечних працівників швидкого та адекватного реагування на широкий спектр викликів і змін в інформаційних потребах користувачів, розширення спектру бібліотечно-інформаційних послуг, створення сприятливих умови для вільного доступу до інформації (офлайн чи онлайн). Особливо, сьогодні, в умовах воєнного стану, завдяки впровадженню інноваційних технологій, цифровізації інформаційних ресурсів, надзвичайно важливою є можливість працювати у дистанційному режимі та у процесі пошуку використовувати електронні ресурси. Тому, забезпечення вільного та необмеженого доступу до інформації для усіх категорій споживачів, особливо здобувачів освіти та науковців, їхня

інтегрованість у вебпростір, комфортність послуг є пріоритетом бібліотеки.

Сьогодні бібліотека – науково-інформаційний, освітній та культурний центр університету. За роки накопичений великий масив інформації, який забезпечує традиційними та електронними ресурсами освітній процес і наукову діяльність ЗВО. Відбір, оцінка та надання доступу користувачів до електронних ресурсів – важливий напрямок діяльності бібліотеки. Уся інформація щодо електронних ресурсів та послуг бібліотеки розміщена на вебсайті Університету «Україна» у рубриці «Бібліотека. Університет «Україна» - <https://lib.uu.ua/>. За рахунок цього доступ користувачів до інформаційних джерел значно розширився. Адже, «сайт створюється для читачів і є важливою складовою іміджу бібліотеки в інформаційному просторі. Тому інтереси користувачів повинні бути, в першу чергу, враховані при виробленні загальної структури та стратегії його наповнення» [8].

Інтерфейс головної сторінки вебсайту книгарні складається з верхнього горизонтального та правого вертикального меню. На головній сторінці вебсайту розміщуються логотип Університету «Україна», інформація про бібліотеку, доступи до наукометричних баз даних, новини та ін. У рубриці «Про бібліотеку» розміщена інформація про історію, структуру та режим роботи книгарні, нормативно-правові засади діяльності та ін.

Для забезпечення доступу користувачів до ресурсів книгарні у рубриці «Інформація» розміщені правила користування бібліотекою, методичні рекомендації здобувачам освіти, науковцям, бібліотекарям. Так, наприклад, для здобувачів освіти визначені певні можливості, зокрема: «для реєстрації та користування базою АБІС «УФД/Бібліотека» для навчального процесу в ЕК бібліотеки необхідно заповнити анкету та надіслати на електронну пошту бібліотеки lib2018@ukr.net; вільний доступ з електронними ресурсами за гіперпосиланням: ЕР закордонних видань у вільному доступі - https://uu.edu.ua/el_resurs_zacordon_vidan та ЕР бібліотек України у вільному доступі - https://uu.edu.ua/el_resurs_bibliotek_Ukrain; створено розділ - Зразки бібліографічних описів: https://uu.edu.ua/zrazki_bibliografichnih_opisiv» [4].

Для взаємодії бібліотеки із користувачами є також рубрика: «Послуги», де визначені такі сервісні послуги як: електронна доставка документів, визначення індексів УДК, редагування бібліографічних списків для студентів з інвалідністю, тематичний підбір літератури. Нажаль, визначені у рубриці послуги, на цей час ще не є активними для користувачів.

Найважливішою рубрикою для користувачів книгарні на сайті бібліотеки є рубрика «Ресурси», де розміщені: доступні для скачування ресурси, традиційні ресурси (бібліотечні анонси, інформація про нові надходження, книжкові виставки), електронні ресурси, віртуальні виставки книг та ін. Електронні фонди бібліотеки як альтернативні традиційним, – є вимогою часу. Документи, які існують у фондах бібліотеки в електронному вигляді, мають переваги, зокрема, більшу відкритість, доступність для отримання науково-освітніх знань. Для доступу до електронних ресурсів працівниками книгарні «створено власну базу даних АБІС «УФД/Бібліотека», де кожен авторизований користувач має можливість завантажувати повнотекстові електронні версії навчальних посібників, підручників, монографій, методичних рекомендацій, конспектів лекцій, статей» [1].

Для користувачів бібліотеки Університету «Україна» у вільному доступі є такі електронні ресурси: електронна бібліотека, електронний ресурс бібліотек України, електронний ресурс закордонних видань, періодичні видання, online-бібліотека «Центру учбової літератури», вебліографічні списки баз даних, електронні наукові видання та навчально-методичні матеріали, інформаційні бюлетені, покажчики Університету «Україна» [2].

Електронна бібліотека призначена для «сприяння розвитку освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності Університету шляхом поліпшення доступу до академічних текстів і вихованню академічної доброчесності» [6]. Роботу в напрямку формування й функціонування ЕБ, технологію ведення та режим доступу до її ресурсів регламентує «Положення про електронну бібліотеку», затверджене вченою радою Університету «Україна» [6]. Формування і наповнення електронної бібліотеки відбувається на підставі передачі електронних повнотекстових та реферативних документів від авторів структурних підрозділів Університету, в т. ч. від ТВСП та інших установ. Формування й наповнення ЕБ здійснюють: Інформаційно-бібліографічний відділ та Відділ комплектування і наукової оброки документів бібліотеки. Електронні версії документів, що надходять до ЕБ, передаються у форматі PDF і розміщуються в незмінному вигляді.

Здійснювати пошук документів, переглядати інформацію про них, накопичувати та роздруковувати результати пошуку можна за допомогою електронного каталогу. Шукати документи можна як за атрибутами (автор, назва, інші вихідні дані) так і за належністю документів до тієї чи іншої теми. Відмічаючи важливе значення електронного каталогу бібліотеки щодо оперативного й повного задоволення інформаційних запитів усіх категорій користувачів

бібліотеки, підвищення якості підготовки фахівців Університету, а також підвищення загальноосвітнього, професійного й культурного рівня користувачів, вченою радою Університету «Україна» було затверджено «Положення про електронний каталог» [5]. Щодо структури ЕК, то його організовано як єдину базу даних, що містить колекції різноманітного профілю і призначення. Із «Звіту про підсумки роботи колективу Університету «Україна» у 2022/2023 рр.» відомо, що «Станом на 1 червня 2022 року в електронному каталозі було представлено 5 916 документів. Станом на 2023 рік – понад 6500 документів. За звітний період в Електронну бібліотеку завантажено понад 600 повнотекстових документів» [3].

Таким чином, бібліотека Університету «Україна» має електронний архів, передплачені бази даних, тестові ресурси, власну базу даних – електронний каталог та надає системне забезпечення інформаційних потреб користувачів.

Список використаних джерел:

1. Бібліотека. Університет «Україна». *Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*. URL: <https://lib.uu.ua/> (дата звернення: 26.11.2024).
2. Електронні ресурси. Бібліотека Університету «Україна». *Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*. URL: <https://lib.uu.ua/resursy/elektronni-resursy/informatsijni-biuletteni/> (дата звернення: 26.11.2024).
3. Звіт про підсумки роботи колективу Університету «Україна» у 2022/2023 рр. URL: https://uu.edu.ua/upload/universitet/normativni_documenti/Osnovni_oficiyni_doc_UU/Richni_zviti/Richniy_zvit_2022-2023.pdf (дата звернення: 16.11.2024).
4. Пам'ятка студенту. *Бібліотека. Університет «Україна»*. URL: <https://lib.uu.ua/informatsiia/studentam/pamiatka-studentu/> (дата звернення: 27.11.2024).
5. Положення про електронний каталог: рішення Вченої ради Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Протокол № 7 від 29 жовт. 2020 р. URL: https://uu.edu.ua/upload/Osvita/Biblioteka/Normativni_dokumenty/polozhennja_proelektronnij_katalog.pdf (дата звернення: 16.11.2024).
6. Положення про електронну бібліотеку: рішення Вченої ради Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Протокол № 7 від 29 жовт. 2020 р. URL: https://uu.edu.ua/upload/Osvita/Biblioteka/Normativni_dokumenty/polozhennja_pro_elektronnu_biblioteku.pdf (дата звернення: 25.11.2024).
7. Стратегія розвитку бібліотеки на 2021 – 2031 роки: рішення Вченої ради Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Протокол № 7 від 29 жовт. 2020 р. URL: https://uu.edu.ua/upload/Osvita/Biblioteka/Proektna_dialnist/strategija_rozvitku_biblioteki_na_2021_2031.pdf (дата звернення: 26.11.2024).
8. Чорна Л. П. Електронні ресурси наукової бібліотеки Хмельницького національного університету на допомогу освітньому процесу

(за результатами соціологічного дослідження).
<https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/85209902-72e4-440e-af7c-afa63a60bb68/content> (дата звернення: 16.11.2024).

УДК 027.8:004

Юлія Соловонюк,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

АДАПТАЦІЯ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДО ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Україна прагне забезпечити доступність всіх груп населення до переваг цифрової держави. Рівень цифрової грамотності школярів має бути достатнім для повноцінного використання онлайн-послуг. Можливість вільно користуватись Інтернетом, різноманітними сервісами – від соціальних мереж, месенджерів, сервісів Google, онлайн-освітніх платформ дає великі переваги для кожного і стає потребою.

Проведене опитування Міністерством цифрової трансформації України наприкінці 2021 року показало, що «цифрові навички населення України зросли на 5,2%. І в цьому, безперечно, важливу роль відіграли саме бібліотеки, які й нині, під час активної фази війни росії проти України, продовжують свою роботу у напрямі цифрової освіти» [1, с. 10], надають допомогу та підтримку в опануванні цифровими навичками всім, хто цього потребує.

У «Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року» звертається увага на компетентності в технологіях, інформаційно-цифрові компетентності як інструменту забезпечення ефективності освітнього процесу [3].

Держава планує створити національну освітню електронну платформу для розміщення електронних курсів та підручників, розробити електронні підручники, курси дистанційного навчання за навчальними програмами, систему дистанційного навчання для підвищення кваліфікації вчителів.

Бібліотека як структурний підрозділ закладу освіти, виконує функції збирання, обробки, зберігання, розповсюдження інформації, з метою інформаційно-ресурсного забезпечення освітнього процесу. До завдань шкільної бібліотеки можна віднести сприяння загальному розвитку школярів, виховання, підвищення інформаційної грамотності, сприяння професійному розвитку педагогічних кадрів.

Використання онлайн-сервісів для створення бібліотечної продукції «Canva», «Padlet» та інше, а також платформами для відкриття сайтів, блогів, віртуальних виставок дає змогу користувачам оволодівати актуальною інформацією, збагачувати власну комунікацію тощо.

«Сучасне молоде покоління сприймає інформацію переважно візуально, а з огляду на особливості сьогодення, коли ми працюємо, спілкуємося, навчаємося дистанційно, ці застосунки допомагають зробити процес спілкування цікавим і різноманітним» [2].

Завдання бібліотек – не лише забезпечити читачам доступ до інформаційних ресурсів, а виховувати інформаційну культуру, перетворювати бібліотеки на центри інтелектуального розвитку відвідувачів. Цього можна досягти завдяки запровадженню різноманітних форм і методів роботи – від індивідуальних до групових занять, навчання бібліографічній та комп'ютерній грамотності, написанню комплексних цільових програм і проєктів, що є досить популярним у бібліотечному середовищі.

Крім цього, бібліотекар проводить різні заохочувальні майстер-класи, флешмоби, акції, конкурси, вікторини, огляди. Сьогодні поширення набуло комп'ютерне тестування, що підштовхує перевірити якість своїх знань.

Отже, завдання шкільних бібліотек – використовувати інформаційні комп'ютерні технології, які допомагають переробити бібліотеку на сучасну, більш доступну, привабливу та ефективну.

Використовуючи традиційні додатки «Microsoft»: «Power Point», «Excel», «Publisher», можна, зокрема, створювати мультимедійні матеріали.

Оснащення комп'ютерною технікою шкільних бібліотек безперечно дозволить по-новому організувати бібліотечні процеси, провести масові заходи. Відповідно бібліотекарям необхідне навчання, належна кваліфікація з основ цифрової грамотності та використання комп'ютера в освітньому, внутрішньому бібліотечному процесі. Адже кошти, що вкладаються у створення інформаційного середовища у школі без навчання, не принесуть належної віддачі.

Список використаних джерел:

1. Бібліотеки – Хаби цифрової освіти : практ. посіб. / ВГО Українська бібліотечна асоціація ; Проєкт підтримки Дія. Київ : ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2023. 116 с.
2. Підкопай О. Цифрові технології в шкільній бібліотеці – запорука якісних послуг бібліотечного сервісу. *Філософія освіти*. 2023. № 2. С. 84–92.
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14 груд. 2016 р. № 988-р. / Верховна

Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

УДК 331.108:004

Сергій Хлуд,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В HR-МЕНЕДЖМЕНТІ

У епоху розвитку інформаційних технологій, особливої уваги заслуговує проблема оптимізації управління персоналом. Дослідники стверджують, що «персонал підприємства стає стратегічним ресурсом лише завдяки вмілому управлінню, яке забезпечує розкриття потенціалу кожного працівника окремо та всього колективу загалом. Інколи виникають ситуації коли обсягу та якості використовуваної кадрової інформації недостатньо для прийняття раціональних управлінських рішень. В цьому випадку на допомогу керівникові приходять інформаційні технології як обов'язковий атрибут сучасної компанії, який вже давно впроваджується на українських підприємствах» [2]. Зважаючи на таку позицію, дослідження різних інформаційних технологій HR-менеджменту з метою виявлення найбільш перспективних і пріоритетних з них набуває особливої актуальності.

Сучасний бізнес стикається з динамічними змінами, де людський капітал стає одним із ключових факторів успіху. Інформаційні технології (IT) дозволяють оптимізувати HR-процеси, підвищувати їх прозорість та ефективність. Впровадження інноваційних підходів у HR-менеджменті забезпечує гнучкість та адаптивність організації до зовнішніх змін.

Метою статті є дослідження впливу інформаційних технологій на управління людськими ресурсами та аналіз їх практичного застосування в сучасних організаціях.

Варто зазначити, що англійська аббревіатура HRM або HR-менеджмент є аналогом поняття «управління персоналом». HRM (human resources management) дослівно перекладається як управління людськими ресурсами, хоча використовується для означення управління персоналом, що тлумачиться як область знань і практичної діяльності, спрямована на залучення в організацію кваліфікованого персоналу; і ще – управління персоналом є невід'ємною частиною автоматизованих систем управління підприємством. Існують і інші назви: управління

трудовими ресурсами, управління людським капіталом (англ. Human capital management), кадровий менеджмент, менеджмент персоналу [3].

Сьогодні особлива увага приділяється цифровим платформам, системам управління персоналом (HRIS) та використанню аналітики для ухвалення рішень. Інформаційні технології охоплюють широкий спектр рішень, що використовуються у HR-сфері, серед яких:

✓ Системи управління людськими ресурсами (HRIS) HRIS (Human Resource Information Systems), об'єднують бази даних, інструменти для автоматизації HR-процесів, аналітичні модулі. Приклади таких систем: Workday, SAP SuccessFactors, BambooHR.

✓ Цифрові платформи для рекрутингу. Tracking Systems, що полегшують процес підбору персоналу. Вони дозволяють автоматизувати фільтрацію резюме, комунікацію з кандидатами та аналіз ефективності найму.

✓ HR-аналітика та Big Data. Аналітика дозволяє прогнозувати плинність кадрів, оцінювати продуктивність співробітників, аналізувати рівень задоволеності. Використання великих даних сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень.

✓ Платформи для управління навчанням та розвитком. Learning Management Systems (LMS), такі як Moodle або Coursera for Business, допомагають планувати, впроваджувати та оцінювати програми навчання співробітників.

✓ Інструменти для управління віддаленими командами. Такі платформи, як Slack, Microsoft Teams, Asana, полегшують комунікацію, координацію завдань і контроль за виконанням роботи у віддалених командах.

Серед ключових переваг використання ІТ в HR-менеджменті спеціалісти визначають:

1. Автоматизація рутинних процесів. Впровадження ІТ зменшує навантаження на HR-спеціалістів, дозволяючи їм зосередитися на стратегічних завданнях.

2. Покращення прийняття рішень. Аналітичні інструменти надають точні дані для прогнозування та управління персоналом.

3. Зростання продуктивності. Системи для управління часом, навчанням та співпрацею підвищують ефективність роботи команд.

4. Прозорість процесів. Інформаційні платформи дозволяють керівникам та співробітникам мати доступ до актуальної інформації в реальному часі.

Через значну завантаженість сучасних HR-спеціалістів, розширення «функціональних обов'язків та вимогами сучасного бізнесу (управління витратами на персонал, забезпечення ефективності бізнеспроцесів, відповідність законодавчим та регулятивним вимогам, підвищення цінності людського капіталу, управління талантами, аналіз, візуалізація) для управління кадрами в IT-компаніях широко використовують спеціалізовані системи класу HRM (Human Resource Management), до складу яких входять підсистеми для ведення штатних розкладів і оргструктур, обліку кадрів, обліку робочого часу, розрахунку заробітної плати тощо. Частка повнофункціональних HRM-систем на ринку засобів автоматизації кадрових служб становить 58%, решта систем є спеціалізованими і містять автоматизацію тільки одного з блоків функцій щодо управління персоналом (системи автоматизації найму; системи автоматизації обліку праці; системи управління ефективністю і компенсаціями) та інші» [1, с. 200].

Існують певні виклики та труднощі, з якими стикаються фахівці при впровадженні інформаційних технологій для управління персоналом. Зазвичай це - висока вартість впровадження та підтримки HRIS, може бути бар'єром для малих і середніх підприємств. Для ефективного використання IT-рішень також потрібне навчання співробітників, що займає час і ресурси. Захист даних співробітників є критично важливим аспектом впровадження цифрових інструментів. Впровадження нових технологій може викликати опір серед співробітників через страх втрати роботи або звичні підходи до виконання завдань.

Незважаючи на певні труднощі та виклики, ця галузь постійно розвивається й потребує автоматизації процесів, особливо для великих установ і підприємств.

З огляду на швидкий розвиток технологій, у майбутньому HR-менеджмент ще більше інтегруватиме. Штучний інтелект та машинне навчання для автоматизації складних задач, як-от аналіз резюме чи управління талантами. Блокчейн для забезпечення прозорості та безпеки кадрових даних. Мобільні додатки для підвищення зручності доступу до HR-сервісів.

Використання інформаційних технологій у HR-менеджменті є ключовим чинником успішної діяльності сучасних організацій. Воно сприяє підвищенню ефективності управління людськими ресурсами, покращенню аналітики та забезпечує конкурентоспроможність бізнесу. Однак важливо враховувати можливі виклики та забезпечувати належне навчання персоналу для адаптації до нових умов.

Список використаних джерел:

1. Галенко Д. Питання розвитку ІТ-індустрії з позицій HR-менеджменту (на прикладі м. Харків). *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку* : матеріали міжнар. наук. конф. (26–27 листоп. 2020 р.). Харків : ХДАК, 2020. С.199–201.

2. Могильна Л., Орехова А., Хромушина Л. Використання інноваційних ІТ технологій для HR-менеджменту. *Економіка та суспільство*, 2022. (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-56>

3. Філіпова Л. Я., Галенко Д. І. HR-Менеджмент як сучасний напрям інформаційно-документної діяльності. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформологія*. 2021. № 1. С. 21–27.

УДК 004.77:005.21

Аліна Хомич,

*Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Інформаційний менеджмент – це процес управління інформаційними ресурсами на підприємстві, спрямований на створення та ефективне використання інформації в інтересах організації. Для цього використовуються такі складові, як документна інформація, персонал, технічні та програмні засоби для забезпечення інформаційних процесів, а також нормативні процедури формування й використання інформаційних ресурсів [3]. На відміну від управління документообігом, інформаційний менеджмент охоплює більш широку сферу діяльності, що стосується всієї інформаційної діяльності організації.

Концепція інформаційного менеджменту об'єднує такі підходи [3]:

1. Економічний підхід, який акцентує увагу на залученні нової інформації, зважаючи на її корисність та фінансові витрати.

2. Аналітичний підхід, заснований на аналізі потреб користувачів інформації та забезпеченні ефективної комунікації.

3. Організаційний підхід, що розглядає інформаційні технології з точки зору їх впливу на організаційні процеси.

4. Системний підхід, що розглядає обробку інформації як цілісний процес, орієнтований на всю систему, з особливим акцентом на оптимізації комунікаційних каналів, інформаційних потоків, матеріальних ресурсів, методів роботи та витрат.

Існують різні тлумачення поняття «інформаційний менеджмент»: іноді його розглядають як синонім внутрішньо організаційного управління обробкою даних, в інших випадках ототожнюють з комунікаційними та інформаційними процесами

організації, що пов'язано з більш широким трактуванням інформації як ресурсу – самостійного виробничого фактора, який є основою процесу прийняття рішень.

З точки зору системного підходу, інформаційний менеджмент охоплює планування, організацію, координацію та контроль інформаційної діяльності та процесів, а також комунікацій всередині організації для покращення її ефективності. Інформаційний менеджмент стосується всіх управлінських функцій сучасних організацій, а також процесів комунікації та прийняття рішень. Він передбачає загальну методологію роботи з інформацією в управлінських структурах [2]. Оскільки основним носієм інформації в управлінні є документ, можна зробити висновок, що методологія інформаційного менеджменту повною мірою застосовується до управління документацією в організації.

Обґрунтування інформаційного менеджменту як системи управління комунікаційними процесами сприятиме його впровадженню на практиці як інтегратора всіх учасників інформаційно-комунікаційного процесу, а також як системи управління інформацією та управління за допомогою інформації.

Задачі інформаційного менеджменту:

1. Якісне інформаційне забезпечення управлінських процесів в організації, що передбачає надання точної та актуальної інформації для прийняття рішень.

2. Забезпечення управління обробкою інформації на всіх рівнях, що включає організацію ефективних інформаційних потоків і обробку даних у відповідності до потреб управління.

3. Управління комунікаціями всередині організації, що охоплює передачу інформації між працівниками та підрозділами для підтримки безперервного обміну знаннями.

Інформаційний менеджмент охоплює всі функції управління в сучасній організації, його зміст визначається концепцією розвитку нової, самостійної сфери знань – комунікаційних та інформаційних наук, що відповідають інформаційній парадигмі розвитку суспільства. Ці науки мають власну специфіку, що відрізняє їх від інших сфер, таких як соціальні, гуманітарні, технічні та природничі науки.

Інформаційний менеджмент як наука є тісно пов'язаним з теорією інформації та комунікації, історією спеціальних і масових комунікацій, інформаційною інфраструктурою суспільства, теорією інформаційного суспільства, системою інформаційно-комунікаційних наук, інформаційною політикою та інформаційним правом. Ця наука охоплює інформаційні ресурси, інформаційні системи і пов'язана з такими напрямками, як

штучний інтелект, телекомунікації, інформаційно-комунікаційні техніки і технології, а також методи дослідження інформаційних процесів [2].

Інформаційний менеджмент слід розглядати в контексті таких підходів:

- організаційна комунікація;
- інформаційні послуги і маркетинг;
- методи організації суспільних зв'язків;
- дослідження ринку та аудиторії;
- фінансування інформаційної діяльності;
- комерційне право;
- семіотика реклами.

Це підкреслює міждисциплінарний характер інформаційного менеджменту, який спрямований на інтеграцію інформаційних і комунікаційних процесів в сучасній організації [5].

Отже, загальна мета інформаційного менеджменту полягає у забезпеченні організації необхідною інформацією для ефективного управління всіма її ресурсами, а також у створенні відповідного інформаційного, програмного та технічного середовища для управління організацією. Інформаційний менеджмент виконує в організації стратегічні, оперативні та адміністративні функції.

До стратегічних завдань належать створення інформаційної інфраструктури та управління інформаційними технологіями. Основне завдання інформаційного менеджменту — це підтримка основної діяльності організації через ефективне управління інформацією.

З цієї точки зору, задача інформаційного менеджменту полягає в інтеграції окремих інформаційних елементів (документів, справ, технологій), створених співробітниками, на основі єдиної програми пошуку, а також у застосуванні відповідного маркетингу інформаційних ресурсів, зокрема через Інтернет, для їхнього оптимального використання.

Список використаних джерел:

1. Закон України про концепцію Національної програми інформатизації. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. с.182.
2. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. Київ : Знання, 2012.
3. Подольчак Н. Ю. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. Львів : Вид-во Львівська політехніка, 2012.
4. Про інформацію : закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 21.03.2023. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
5. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. №386-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013>

РОЗДІЛ III

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ РЕКЛАМНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ

УДК 659.13/16

Дмитро Дуденко,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ПЛЕЙСМЕНТИ РОЗМІЩЕННЯ РЕКЛАМНИХ ОГОЛОШЕНЬ

Щодня мільйони людей у всьому світі користуються соціальними мережами. Вони шукають товари і послуги через пошукові системи, переглядають стрічки в соцмережах, відвідують онлайн-магазини тощо. Проте знайти серед багатьох користувачів саме тих, хто зацікавлений у купівлі вашого товару чи послуги, – завдання не з простих.

З метою залучення потенційного споживача сучасні рекламодавці використовують плейсмент, який інтегрує рекламний контент в медіа-простір, такий як фільми, серіали, відео на YouTube, публікації в соціальних мережах чи подкасти. Завдяки плейсменту реклама стає органічною частиною контенту, що забезпечує її ефективність і покращує формування довіри у споживача. Крім того, цей підхід дозволяє створити більш персоналізоване рекламне повідомлення, яке точно відповідає потребам цільової аудиторії.

Плейсмент – це місце, де буде показано рекламу в соціальних мережах чи інших платформах. Існують два основних підходи до вибору плейсментів:

1. *Автоматичний вибір плейсментів.* У цьому випадку програма або алгоритм автоматично вибирає місця розміщення реклами на основі заданих параметрів і критеріїв. Соціальні мережі можуть використовувати різні алгоритми для максимізації показів та взаємодії з рекламою.

2. *Ручний вибір плейсментів.* Рекламодавець самостійно обирає конкретні місця, де хоче показувати свою рекламу. Це може бути окремий сайт, певна група користувачів на платформі, спеціалізовані рубрики чи категорії контенту [5].

Аналізуючи ефективність цих методів, можна зазначити декілька ключових відмінностей:

– **точність налаштувань.** Ручний вибір дозволяє рекламодавцю більш детально налаштувати плейсменти відповідно до стратегії та цілей кампанії. Він може обирати ті

платформи або місця, які найбільш відповідають цільовій аудиторії.

– контроль над показами. Ручний вибір дає більший контроль над тим, де саме буде відображатися реклама. Це може допомогти уникнути нецільових показів та покращити взаємодію з аудиторією.

– ефективність результатів. У багатьох випадках ручний вибір плейсментів може призвести до кращих результатів, оскільки реклама показується в контексті, який більше відповідає інтересам та потребам цільової аудиторії.

Отже, хоча автоматичний вибір плейсментів може бути зручним і швидким варіантом, ручний підхід часто вважається більш ефективним для досягнення конкретних маркетингових цілей через кращу співпрацю з контекстом та аудиторією.

Вибір місця розміщення реклами є ключовим етапом підготовки рекламної кампанії в сучасному світі медійних технологій. Залежно від цілей кампанії та цільової аудиторії маркетолог має вибрати оптимальні медійні майданчики, де ця аудиторія перебуває частіше. Це можуть бути соціальні мережі (Facebook, Instagram, LinkedIn, Twitter і т.д.), пошукові системи (Google, Bing), відеоплатформи (YouTube), інтернет-портали, мобільні додатки, блоги, вебсайти та інші платформи. Важливо враховувати не лише наявність цільової аудиторії на цих платформах, але й їхні поведінкові та демографічні особливості, щоб максимізувати ефективність рекламної кампанії.

Окрім того, кожен із вказаних медійних майданчиків має різноманітні варіанти плейсментів. Вибір плейсменту залежить від багатьох факторів. Для досягнення найбільшої ефективності та забезпечення великої кількості конверсій і прибутку важливо показувати рекламу там, де її побачить цільова аудиторія [6]. Наприклад, розміщення реклами в стрічці соціальної мережі може привернути увагу більш широкій аудиторії, тоді як реклама в Stories може бути більш ефективною для залучення користувачів у відповідному контексті.

Зважаючи на це, ми вирішили проаналізувати два основні медійні канали, які, на нашу думку, найбільш підходять для розміщення рекламних оголошень для малої дизайнерської компанії: соціальні мережі *Facebook* і *Instagram*.

Соціальна мережа Facebook користується великою популярністю завдяки можливості створювати особисті профілі, де користувачі можуть додавати свої фотографії та іншу персональну інформацію. Крім того, вони можуть запрошувати друзів,

надсилати їм повідомлення, змінювати свій статус у мережі та залишати коментарі на стіні знаменитостей, які не є їх друзями.

Facebook надає своїм користувачам різноманітні функції для взаємодії та обміну інформацією. Найпопулярніші з них включають віртуальне підморгування, створення фотоальбомів з зображеннями та стіну, де всі користувачі можуть залишати повідомлення, музику, фотографії та інші матеріали.

Платформа Facebook використовує демографічні дані, такі як галузі, у яких працюють люди, основні життєві події (весілля, переїзд, народження дитини) та статус батьківства (реклама для батьків або людей, які мають дітей певної вікової категорії) для налаштування таргетованої реклами. Це відбувається на основі інтересів і поведінки користувачів. Реклама може бути налаштована на тих, хто має зв'язок з конкретною сторінкою Facebook, додатком або подією.

Опція *ремаркетингу* в Facebook дозволяє брендам відслідковувати користувачів, які вже відвідали їхній вебсайт, і показувати їм цільову рекламу на платформі Facebook. Це досягається завдяки встановленню піксельного коду Facebook на вебсайті бренду. Піксельний код дозволяє збирати дані про поведінку відвідувачів за допомогою перегляду сторінок, дій на сайті тощо.

Після того як користувач відвідав сайт і був зареєстрований через піксельний код, він стає частиною аудиторії. Рекламодавець може створити спеціальну рекламну кампанію, спрямовану саме на цю аудиторію у Facebook. Цей підхід дозволяє показувати рекламу після відвідування сайту, що допомагає підтримувати інтерес користувачів і спонукає їх до повернення на сайт для завершення покупки чи здійснення іншої цільової дії.

Також є можливість орієнтуватись на публікації сторінки у Facebook через бажаний варіант націлювання на аудиторію. Щоб допомогти публікаціям охопити цільову аудиторію, потрібно додати теги інтересів. Можливо також обмежувати показ публікацій на певну аудиторію [6].

Одним із найпоширеніших та найефективніших видів плейсменту є *стрічка Facebook*. Цей формат дозволяє користувачам бачити рекламу, коли вони заходять у соціальну мережу як з мобільних пристроїв, так і з персональних комп'ютерів. Щодо форматів реклами, це можуть бути зображення, карусель, відео або слайд-шоу. Рекомендований формат креативу для реклами у стрічці Facebook або Instagram є квадрат (1:1) або 4:5. Для карусельних оголошень ідеальний розмір фотографії – не менше 1080 × 1080 пікселів.

Історії (Stories) у Facebook – це формат, який дозволяє користувачам ділитися фото і відео, які зникають через 24 години після публікації. Історії в Facebook показують фото або відео впродовж 15 секунд, якщо користувач не закриє їх раніше. Рекомендований формат для історій – 9:16, що відповідає вертикальному розміщенню на екранах мобільних пристроїв.

Відеореклама In-Stream на Facebook показується перед або після відео в стрічці або Audience Network, тривалість її становить 5–15 секунд. Така реклама може налаштовуватися на конкретну аудиторію та має високу ефективність у привертанні уваги та залученні користувачів [6].

Стрічки відео на Facebook – це місце, де відеореклама відтворюється серед органічних відео в Facebook Watch і стрічці новин Facebook.

Рекламні повідомлення в месенджерах дозволяють рекламодавцям відправляти рекламу користувачам, які вже спілкувалися з компанією у месенджерах. Рекомендоване співвідношення сторін зображення для цього типу реклами – 9:16 або 16:9.

Моментальні статті на Facebook дозволяють розміщувати рекламу серед користувачів, які читають ці статті на платформі. Рекламу можна подавати у форматі одного зображення, відео або кільцевої галереї. Facebook рекомендує використовувати квадратні зображення або відео зі співвідношенням сторін 1:1, або 16:9.

Пошук Facebook є плейсментом, призначеним для показу реклами під час пошуку інформації на самій платформі Facebook. Цей плейсмент може бути використаний лише разом з плейсментом стрічки Facebook. Тут можна розміщувати рекламу у форматі одного зображення або кільцевої галереї.

Messenger – це плейсмент, що показує рекламу всередині вікна програми чату Facebook Messenger. Цей формат є дуже ефективним у випадках, коли організатори можуть спілкуватися з кожним зацікавленим клієнтом індивідуально.

Правий стовпчик на Facebook – це плейсмент, доступний лише у комп'ютерній версії соціальної мережі. Він підтримує цілі рекламних кампаній, такі як «Трафік», «Переходи» і «Продаж товарів із каталогу». Рекомендовані формати зображення для цього плейсменту – 1:1 або 16:9. Тут можна використовувати одне зображення або кільцеву галерею.

Оскільки правий стовпчик показується лише на комп'ютерах, а також з урахуванням того, що більшість користувачів Facebook використовують мобільні пристрої, цей плейсмент може бути

менш ефективним для аудиторії, яка активно користується мобільними пристроями. Тому рекомендується вимкнути його, якщо бажана аудиторія частіше використовує мобільні пристрої.

Отже, Facebook пропонує різноманітні плейсменти для розміщення реклами, кожен з яких має свої особливості та вимоги до креативу і цільової аудиторії. Найчастіше рекомендується використовувати квадратні креативи або відео у форматі 16:9 для оптимального відображення на різних платформах. Facebook систематично вносить зміни до характеристик плейсментів і додає нові можливості, проте вони спочатку тестуються на обмеженому колі користувачів у кількох країнах перед розширенням на всі регіони.

Instagram – це соціальна мережа, що базується на візуальному контенті. Користувачі можуть створювати фотографії, застосовувати до них фільтри та ділитися зображеннями через свій профіль та інші соціальні мережі.

В Instagram рекламодавці мають змогу обирати декілька видів плейсменту: сторіс, стрічка й актуальне [5].

Сторіс Instagram. В Instagram час відтворення сторіс становить 15 секунд, і цей формат дозволяє залучати значну увагу користувачів. Останнім часом зростаючий інтерес до Live-контенту зробив сторіс найбільш відвідуваним розділом в Instagram. Для здобуття популярності користувачам варто не лише дотримуватися естетики стрічки, але й активно публікувати живі сторіс. Реклама в сторіс Instagram відображається в форматі відео або зображень, які користувачі бачать у вертикальному форматі, прогортаючи історії в своєму стрічці. Цей формат дозволяє захопити увагу користувачів, оскільки вони переглядають історії в режимі повноекранного відображення. Реклама в сторіс наразі є однією з найбільш ефективних форм реклами. Формат відео для сторіс рекомендується зі співвідношенням сторін 9:16.

Стрічка Instagram. При виборі цього плейсменту рекламу побачать користувачі у своїй стрічці Instagram на мобільних пристроях. Тут можна розмістити рекламу з одним зображенням або відео, або ж створити добірку до 10 зображень у кільцевій (круговій) галереї.

Актуальне в Instagram. При використанні цього плейсменту реклама буде розміщуватися в розділі Актуальне. Вона є «найбільш нативною серед запропонованих, адже перебуває серед органічно підібраних постів людей. Для рекламного креативу цього формату є можливість обрати одне фото або ж відео» [5]. Цей розділ агрегує популярні публікації, відео та сторіс з усього Instagram. Реклама в

цьому розділі може привернути увагу аудиторії, яка активно шукає новий контент.

Кожен з цих видів плейсменту має свої унікальні переваги і дозволяє рекламодавцям досягати різних цільових аудиторій та взаємодіяти з ними на різних етапах користувальницького досвіду в Instagram.

Отже, Instagram є ідеальною соціальною мережею для таргетованої реклами серед молоді аудиторії. Завдяки спрощеному інтерфейсу та відсутності великої кількості текстових повідомлень, реклама краще сприймається користувачами. Аудиторія Instagram добре адаптована до покупок, що робить її більш лояльною до рекламних оголошень.

Таким чином плейсмент розміщення рекламних оголошень є сучасним інструментом маркетингу, який забезпечує ефективну взаємодію брендів із цільовою аудиторією. Завдяки інтеграції реклами в контент, споживачі сприймають її як природну частину інформаційного середовища, що забезпечує довіру та залученість.

Список використаних джерел:

1. Капінус А. В. Класифікація реклами та її практичне значення в підвищенні ефективності управління поведінкою споживачів. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2010. № 35. С. 113–119.

2. Лисиця Н. М. Реклама як соціальний інститут: автореф. дис. д-ра соціол. наук : 22.00.03. Харків, 1999. 35 с.

3. Палій С. В. Соціальні мережі як засіб комунікації електронного навчання. *Управління розвитком складних систем*. 2013. Вип. 13. С. 152–156.

4. Про рекламу : Закон України від 19.01.2020 р. 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.11.2024).

5. Просування бізнесу в Facebook та Instagram. Київ. 2021. URL: <https://www.redbee.ru/seo/prodvizhenie-facebook-instagram/> (дата звернення: 01.11.2024).

6. Таргетована реклама в соцмережах: що це таке і в чому її переваги. URL: <https://ag.marketing/ukru/targetirovannayareklama-v-socsetyah/> (дата звернення: 01.11.2024).

УДК 659.11:32

Тетяна Жалко, Ірина Ажгіревич,

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ІМІДЖЕВА РЕКЛАМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ

Слово «реклама» походить від латинського дієслова «reclamare», що означає «кричати» або «вигукувати». У сучасній

німецькій мові використовують термін «Werbung», який підкреслює процес впливу та має зв'язок із дієсловом «вербувати» [1, с. 15–20.]. Етимологія цього терміна в різних мовах акцентує ключові аспекти рекламної діяльності: інформативність, масову спрямованість і емоційну виразність. Завдяки впливу французької мови (фр. *reclame*), слово «реклама» було запозичене українською мовою. Сьогодні цей термін означає процес поширення інформації про когось або щось із метою популяризації чи залучення уваги широкої аудиторії.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про рекламу», реклама – «це інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформуванню або підтримати обізнаність споживачів реклами» [6]. Відповідно до цього визначення, реклама – це певний вид інформації. У Законі України «Про інформацію», термін «інформація» визначено як «документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі, а під поняттям масової інформації вважається публічно поширювана друкована та аудіовізуальна інформація» [2, с. 63–67].

Іміджева реклама – це вид комунікації зі споживачами, основною метою якої є формування позитивного ставлення до бренду або компанії. На відміну від реклами, що зосереджена на просуванні конкретного продукту чи послуги, іміджева реклама спрямована на створення та підтримку сприятливого образу особи чи компанії в очах громадськості. Таку рекламу також називають корпоративною або фірмовою, оскільки вона пропагує ключові цінності, місію, ідеї та принципи компанії. Її завдання – представити особу чи компанію як надійного партнера, соціально відповідального гравця ринку, а також нагадати про її присутність і значущість [3].

Сучасна іміджева реклама є надзвичайно потужним інструментом, здатним не лише інформувати, але й активно впливати на свідомість споживача. Реклама змінює погляди, трансформує шаблони мотиваційної поведінки, формує уявлення про комплекс цінностей, які стають орієнтирами для суспільства.

Іміджева реклама зазвичай є найширшою та наймасштабнішою серед усіх видів реклами. Її основною метою є формування позитивного образу компанії, бренду чи особи в очах громадськості. Вона орієнтована не лише на широку аудиторію, але й на представників бізнесу, політиків, громадських діячів, оскільки формування іміджу має велике значення як у суспільній, так і в професійній площинах.

Найбільш ефективними інструментами для іміджевої реклами є:

рекламні ролики на телебаченні. Телебачення залишається одним із найвпливовіших медіаканалів завдяки своїй здатності охоплювати мільйони людей. Яскраві, емоційні відеоролики дозволяють не лише привернути увагу, а й створити довготривале позитивне враження про політика;

рекламні щити (білборди). Великі зовнішні конструкції на центральних вулицях, магістралях або поблизу місць масового скупчення людей добре працюють на підвищення впізнаваності бренду політика. Головне – лаконічний і візуально привабливий дизайн, що запам'ятовується;

реклама на транспорті. Маршрутки, трамваї, метро чи навіть літаки можуть стати чудовою платформою для іміджевої реклами. Такий підхід забезпечує мобільність і охоплює різноманітні цільові аудиторії;

реклама в популярних газетах і журналах. Престижні друковані видання формують довіру аудиторії, особливо якщо матеріал представлено як авторитетну статтю або спонсорський контент. Також це дозволяє звернутися до вузькоспеціалізованих сегментів читачів;

участь у благодійних акціях. Соціальна відповідальність політиків сприяє зміцненню їх репутації та створює асоціації з турботою про суспільство. Благодійність допомагає не лише заявити про себе, але й завоювати лояльність аудиторії [4, с. 85].

Іміджева реклама в політиці використовує широкий спектр інструментів для створення позитивного образу кандидата чи партії, формування довіри та залучення електорату. Ефективність таких інструментів залежить від правильної комбінації традиційних і сучасних каналів комунікації, які охоплюють різні аудиторії. Інструментами іміджевої реклами у політиці є:

– **телебачення та радіо.** Це традиційні, але все ще потужні медіаканали для політичної реклами.

Телебачення – відеоролики, інтерв'ю, дебати і ток-шоу з участю політиків дозволяють створювати сильні візуальні асоціації, що закріплюються у свідомості глядачів.

Радіо – використовується для передачі коротких меседжів, особливо для аудиторії, яка часто перебуває в дорозі.

Перевага цих каналів – високе охоплення та вплив на широкі верстви населення.

– **соціальні мережі та цифрові платформи** – потужний сучасний інструмент, який дозволяє взаємодіяти з молодіжною аудиторією та оперативно реагувати на виклики.

Сучасний політичний маркетинг неможливий без використання інтернет-ресурсів:

– *Facebook, Instagram, Twitter, TikTok* – короткі відео, публікації, живі трансляції та інфографіка сприяють залученню молоді й активної частини населення.

– *Реклама на YouTube* – відеоролики з чіткими меседжами поширюються серед мільйонів користувачів.

– *Персональні сайти політиків* – місце для розміщення програм, досягнень і важливих заяв.

– *Таргетована реклама* – забезпечує точне налаштування аудиторії за географією, інтересами й іншими параметрами.

Зовнішня реклама:

– *білборди та сітілайти* – вони допомагають підвищити впізнаваність кандидата чи партії завдяки візуальному контакту виборців із брендом;

– *транспортна реклама* – постери та банери на громадському транспорті охоплюють мобільну аудиторію;

– *плакати й агітаційні намети* – розміщення у місцях великого скупчення людей забезпечує безпосередній контакт з аудиторією.

Зовнішня реклама ефективно працює як інструмент нагадування та підвищення впізнаваності.

Друковані матеріали:

– *газети й журнали* – статті, інтерв'ю та рекламні оголошення у престижних друкованих виданнях зміцнюють репутацію політика;

– *агітаційні буклети й листівки* – використовуються для донесення програмних цілей і конкретних обіцянок виборцям.

Друковані матеріали мають перевагу у вузькому таргетуванні, наприклад, для старших верств населення.

Особистий контакт із виборцями. Особисті зустрічі є одним із найефективніших способів формування довіри:

– *мітинги та публічні заходи* – допомагають створити емоційний зв'язок з виборцями;

– *благодійні акції* – сприяють створенню образ соціально відповідального політика;

– *волонтерські кампанії* – розповсюдження агітаційних матеріалів і спілкування з людьми від імені політика.

Культурні та спортивні заходи. Політики часто підтримують або беруть участь у масових заходах, що асоціюються з позитивними подіями та емоціями.

– спонсорство спортивних турнірів;

– участь у святкових концертах, відкриттях тощо.

Формування репутації через ЗМІ:

- *інтерв'ю та коментарі* – участь у програмах сприяє створенню образу експерта;
- *кризи як можливості* – політики, які швидко реагують на кризи (повені, пожежі, соціальні заворушення), формують репутацію лідерів, здатних вирішувати проблеми;
- *прямий ефір* – допомагає відповідати на запитання, демонструючи відкритість і впевненість.

Аудіо- та відеоконтент:

- *політичні ролики* – використовуються для демонстрації досягнень кандидата, висвітлення його цінностей та пропозицій;
- *подкасти* – популярний формат для залучення аудиторії, яка цінує детальний аналіз і глибокі дискусії [5, с. 147-158].

Інструменти іміджевої реклами у політиці є багатограними та взаємодоповнюючими. Їхнє правильне поєднання дозволяє досягти ключових цілей: створення позитивного образу, залучення виборців і вплив на їхній вибір. Однак для досягнення успіху необхідно дотримуватись етичних стандартів, уникати маніпуляцій та забезпечувати гармонійне поєднання емоційного і раціонального впливу на електорат.

Список використаних джерел:

1. Дейнега О. В. Сучасні тренди рекламної діяльності ринково-орієнтованих підприємств. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 1 (01). С. 15–20.
2. Постова В., Лук'янець А. Особливості формування та підтримка іміджу підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Підприємництво та інновації. 2020. № 14. С. 63–67.
3. Інтернет-реклама. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтернет-реклама>.
4. Фролов П. Д. У пошуках безпрограшного іміджу. Технології побудови цільового іміджу політика. Політичний маркетинг та електоральні технології. Запоріжжя: Гарт, 2002. С. 84–94.
5. Фролов П. Імідж політичного лідера у друкованих ЗМІ: шляхи та методи вивчення. *Наукові студії з соціальної та політичної психології*. Київ : Агропромвидав України, 1996. Вип. 2. С. 147–158.
6. Про рекламу : Закон України № 271/96-ВР від 03.07.1996 (із змінами внесеними згідно з Законом № 3585-IX від 22.02.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> .

УДК 316.77:002(05)

Анатолій Ключук,

Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»

ФОРМИ ПІДГОТОВКИ ТА ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Кожен орган державної влади, кожен керівник, які дбають про свій позитивний імідж, намагаються оптимально використовувати можливості поширення відомостей про свою діяльність за допомогою засобів масової інформації. Враховуючи, що саме через ЗМІ найефективніше передається інформація, варто використовувати різні форми її підготовки та оприлюднення:

- випуск і поширення інформаційних бюлетенів, пресрелізів, фото-, відеоматеріалів, інформаційних збірників, експрес-інформацій;

- проведення пресконференцій, брифінгів, політичних діалогів, телевізійних дебатів, «круглих столів», пресклубів, організація інтерв'ю з керівниками органів влади, посадовими особами для працівників ЗМІ;

- підготовка й проведення теле-, радіопередач;

- забезпечення публікацій (виступів) у ЗМІ керівників або інших відповідальних працівників органів влади;

- створення архівів інформації про діяльність органу;

- розміщення інформації про діяльність органу влади на веб-сторінках в Інтернеті;

- інші форми поширення офіційної інформації, що не суперечать чинному законодавству [3, с. 37].

Існує чимало різних способів підготовки та передачі інформації для засобів масової інформації, таких як пресрелізи, бек-граундери, пресповідомлення, пакети для преси, статті, коментарі, пресконференції та інші. Щоб регулярно інформувати ЗМІ про майбутні події та вже проведені заходи, спеціаліст із зв'язків зі ЗМІ готує пресрелізи. Ці документи містять важливу інформацію, що дозволяє журналістам швидко ознайомитись з основними фактами і деталями.

Пресрелізи поширюються кількома способами:

- *Розповсюдження серед журналістів* – розсилаються через електронну пошту або факс, надаються в друкованому вигляді під час зустрічей або пресконференцій.

- *Публікація на вебсайті* – зазвичай розміщуються на офіційному сайті організації або компанії.

- *Розсилка через e-mail та факс* – відправка пресрелізів на електронні адреси та факс-номери журналістів та медіа-організацій.

Практика показує, що «пресрелізи, вислані електронною поштою, ставлять на свої стрічки інформаційні агентства, іноді цитують газети. Для інших ЗМІ прес-реліз може послужити поштовхом для пошуку додаткової інформації. Поширюється він від імені структурного підрозділу, який відповідає за інформаційну роботу» [1, с. 53].

Щоб надати журналістам додаткові відомості про певну подію, можна підготувати *бекграундер*. Це спеціальний вид матеріалу, який надає поточну інформацію без сенсаційного акценту. Бекграундер зазвичай фокусується на одній конкретній темі і може займати від 4 до 5 сторінок.

Текст в бекграундері подається від третьої особи, що дозволяє забезпечити об'єктивність викладу, і часто супроводжується різноманітними статистичними даними, таблицями та графіками, що допомагають ілюструвати основні факти й тенденції.

Матеріал зазвичай організовується за хронологічним принципом, що дозволяє послідовно розкривати важливі аспекти теми, починаючи з найранішої інформації і поступово переходячи до актуальних подій.

Як і в пресрелізах, при написанні бекграундери варто уникати використання спеціалізованих термінів або складної професійної лексики, аби текст був зрозумілим для ширшого кола читачів, включаючи журналістів, які не є експертами в конкретній галузі.

Повідомлення для преси – це спеціальний тип пресрелізу, який використовується для інформування ЗМІ про специфіку майбутньої події, що повинна бути висвітлена в мас-медіа.

Повідомлення для преси готується та розповсюджується за тими ж правилами, що й пресреліз, але є кілька відмінностей. Окрім заголовка, на початку документа має бути вказано «Повідомлення для преси», що дає зрозуміти журналістам, що це коротка, але важлива інформація. Це повідомлення не містить цитат і зазвичай складається з двох або трьох абзаців, що дозволяє оперативно передати основні факти.

Повідомлення для преси має бути достатньо інформативним, щоб зацікавити журналістів і спонукати їх висвітлити захід, але не настільки детальним, щоб перешкодити їхній роботі чи зменшити інтерес до події. Воно повинно залишити журналістам простір для додаткових запитань або власного аналізу без того, щоб перевантажити їх інформацією.

Після розповсюдження повідомлення важливо зателефонувати журналістам або редакціям і нагадати про захід, щоб переконатися, що матеріал отримано і викликає зацікавлення. Це також дає можливість уточнити будь-які питання або надати додаткові відомості, якщо це необхідно.

Ще одним видом форм оприлюднення інформації є *стаття* – це різновид інформаційного матеріалу, який присвячений конкретній темі чи події. Вона може бути написана як спеціалістами відділу зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації, так і журналістами.

Статті, зазвичай, мають більш детальний і глибокий виклад теми порівняно з іншими видами матеріалів, такими, як пресрелізи чи повідомлення для преси. Вони можуть включати аналіз, факти, думки експертів, цитати, а також бути доповнені фоновою інформацією, що дозволяє читачам отримати всебічну картину події чи питання. Такі матеріали використовуються для інформування, а також для залучення уваги до певних важливих подій чи змін, що можуть зацікавити широку аудиторію [2, с. 247].

Щоб надати журналістам можливість якнайповніше висвітлити подію чи тему, варто підготувати *пакет для преси* (також відомий як *прескіт* або *нюз-кіт*). Це комплект матеріалів, який репортер може використовувати як готову довідку під час підготовки своїх публікацій.

Пакет для преси зазвичай містить таку інформацію: пресреліз – основний документ, що інформує про подію чи новину; новинну та основну інформацію про організацію або подію; дані про керівників організації, що організовує подію; списки доповідачів, які братимуть участь у заході; тексти виступів доповідачів або спікерів; статті, які були підготовлені до публікації; статистичні та довідкові матеріали, що стосуються теми або події; список експертів з вказівкою їх контактних телефонів, який дозволяє журналістам звертатися до фахівців для додаткових коментарів чи пояснень. Зазначимо, що кожен експерт, включений у цей список, має заздалегідь погодити свою участь; слайди та фотографії, які можуть бути корисні для візуального доповнення до статей або новин; *іншу релевантну інформацію*, яку можуть використовувати журналісти; *дискета* (або інші цифрові носії), що містить усі вищезазначені матеріали в електронному форматі.

Такий пакет дозволяє журналістам швидко і зручно ознайомитись з усіма необхідними матеріалами, що сприяє більш ефективному висвітленню події або теми.

Пакет для преси можна надсилати до кожного каналу поширення інформації, який є в списку ЗМІ, а також роздавати

журналістам, особливо аналітикам газет, журналів, телебачення чи інших медіа. Це дозволяє забезпечити доступ до важливої інформації для тих, хто працює з матеріалом на різних етапах підготовки публікацій.

Пакети для преси часто використовуються для написання аналітичних статей в щотижневих газетах і журналах, а також для підготовки сюжетів в щотижневих аналітичних телепрограмах. Це особливо корисно для журналістів, які займаються більш детальним висвітленням подій або аналізом певних явищ, оскільки пакет містить всю необхідну інформацію, дані та документи для створення ґрунтовних матеріалів. Таке розповсюдження допомагає забезпечити високий рівень інформованості і точності у висвітленні подій, а також спрощує процес створення контенту для медіа [5].

Нереальний коментар – це ще один різновид форми подачі інформації, який використовується для того, щоб надати коментар від імені керівника чи представника організації без необхідності особистого контакту з журналістами. Такий коментар зазвичай завізований спеціалістом з інформаційної роботи і складається з 1-2 коротких фраз, які мають інформаційний характер.

Основна мета *нереального коментаря* – це дозволити органам влади надати свою позицію або думку з певного питання без залучення керівника чи іншої важливої особи до безпосередньої взаємодії з пресою. Текст складається таким чином, щоб був чітким і лаконічним, зазвичай він включає коментар або пояснення, що допомагає уникнути необхідності особистого контакту з журналістами, забезпечуючи тим самим контроль над комунікацією.

Цей метод часто використовується в ситуаціях, коли організація не хоче чи не може дати пряме інтерв'ю або коментар, але все ж таки хоче передати свою точку зору.

«Живий» коментар – це коментар, виголошений першою особою перед телекамерами чи диктофонами газетних журналістів. Він зазвичай складається з 1-2 коротких фраз, які можна вимовити протягом 15-20 секунд. Завдяки своїй лаконічності та чіткій подачі, такий коментар має великі шанси бути повністю показаним у випусках новин на всіх телеканалах, оскільки в цьому випадку це єдиний коментар, наданий першою особою.

Існує також популярна форма *«живого» коментаря* – це *«підхід»*. Він організовується таким чином, що біля дверей, через які повинна пройти перша особа (наприклад, в коридорі або на виході з приміщення), заздалегідь встановлюються кілька

телекамер. Журналісти займають свої позиції перед камерами, і коли перша особа наближається до них, вона виголошує короткий коментар. Цей формат дає можливість швидко отримати реакцію або позицію представника органу державної влади, не потребуючи тривалих інтерв'ю або особистих зустрічей з журналістами.

Для ознайомлення журналістів із найважливішою інформацією відділ зв'язків з громадськістю та ЗМІ організовує *пресконференцію*. Під час пресконференції представники медіа мають можливість не лише почути інформацію з перших вуст, а й ставити запитання представникам організації чи керівникам.

Захід зазвичай присвячений одній головній темі, по якій спікери роблять коротку заяву (не більше 2–3 хвилин). Після цього журналісти можуть ставити питання стосовно заявленої теми, а також інші запитання, що їх цікавлять. Це дозволяє отримати більш глибоке роз'яснення, уточнити інформацію або отримати додаткові коментарі по інших аспектах, що не були висвітлені у заяві.

Пресконференції – це ефективний спосіб комунікації з медіа, що дає змогу швидко донести важливі новини, а також здійснити прямий контакт із журналістами для уточнення деталей [7, с. 54].

Зазвичай матеріали, отримані на пресконференції, не використовуються для самостійних репортажів у газетах чи на телебаченні. Натомість вони часто стають основою для аналітичних сюжетів або аналітичних статей, оскільки пресконференції зазвичай дають ґрунтовну та детальну інформацію з важливих тем, що потребують глибокого аналізу й роз'яснень.

Цей формат дозволяє журналістам більш точно і докладно розглянути тему, а також створити матеріали, які допомагають краще зрозуміти контекст подій або рішень, що обговорюються на пресконференції.

Брифінг – це популярний різновид пресконференцій, який зазвичай відбувається в кабінеті першої особи (наприклад, керівника установи чи урядовця). Брифінг є коротким і часто зосереджений на ключових питаннях, що потребують оперативного обговорення з журналістами.

Бекбрифінг – це ще одна форма зустрічі першої особи з журналістами, але у форматі «не для друку». Це означає, що інформація, яка надається під час бекбрифінгу, не може бути використана для публікацій чи в медіа. Зазвичай під час бекбрифінгу перша особа може відмовитися від відповіді на деякі запитання або відкласти відповідь до наступного бекбрифінгу.

Журналісти, у свою чергу, зобов'язуються не вести записів і не посилаються на інформацію, яку вони почули, у жодній формі. Вони мають подавати цю інформацію як власні міркування або висновки, тобто не на основі фактичного змісту зустрічі, а на основі їхніх власних інтерпретацій чи спостережень. Такий формат дозволяє журналістам отримувати важливу інформацію, зберігаючи певну конфіденційність і не порушуючи правила публічних комунікацій.

Інтерв'ю – це форма комунікації, коли перша особа відповідає на питання журналістів або представників медіа, що цікавлять аудиторію. Інтерв'ю може бути *ексклюзивним* (для одного журналіста або одного ЗМІ) або ж для кількох журналістів одночасно. Текст інтерв'ю зазвичай візується фахівцем з інформаційної роботи, що гарантує точність та відповідність офіційним стандартам комунікації організації чи особи.

Існує два основних види інтерв'ю:

1. *Офіційне інтерв'ю* – зазвичай дається чиновниками або представниками органів влади, в яких інтерв'юери отримують формальні, чітко структуровані відповіді. Це інтерв'ю має дотримуватись більш строгого етикету та використовувати офіційну мову.

2. *«Без краватки»* – це інтерв'ю, яке дається людиною, що обіймає посаду в органі державної влади або місцевого самоврядування, але у менш формальній обстановці. В такому інтерв'ю можуть бути менш формальні відповіді, більше особистих коментарів або неофіційних висловлювань, що дає змогу журналістам побачити іншу сторону публічної особи.

Ці два види інтерв'ю дозволяють адаптувати стиль комунікації залежно від контексту й аудиторії, до якої звертається перша особа.

Інтерв'ю дають як друкованим, так і електронним ЗМІ. Відповіді повинні бути прямими і по темі. Радіо- і тележурналістам потрібні короткі, чіткі, логічні положення, що виголошуються не довше 30 секунд, а інколи й менше [8].

Також існують кілька важливих правил для проведення інтерв'ю: «для друку», «не для друку» та «на підставі». Найбільш поширеним є правило «для друку», яке передбачає, що будь-які висловлювання, зроблені під час інтерв'ю, можуть бути процитовані або перефразовані, а також прямо пов'язані з ім'ям інтерв'юйованого.

Правило «на підставі» означає, що висловлювання можуть бути використані у статті, але без вказівки імені джерела. Наприклад, репортер може зазначити, що інформація отримана

від «відповідального працівника обласної адміністрації, який побажав залишитися анонімним».

«Не для друку» означає, що жодна інформація, надана під цим правилом, не може бути використана у матеріалі – ані у вигляді цитат, ані у формі перефразування, і жодним чином не повинна бути пов'язана з ім'ям того, хто її надав. Водночас, репортер може скористатися цією інформацією, якщо зможе підтвердити її через інші джерела.

Одним із форматів інтерв'ю є *теледебати*. Це фактично інтерв'ю за участі двох або більше осіб, зазвичай з опонентами, які обговорюють певну тему. Теледебати часто проводяться в прямому ефірі, що унеможлиблює редагування або видалення висловлювань. Такий формат потребує особливої підготовки, яка базується на спеціальних методиках, що враховують специфіку дебатів і динаміку обговорення в реальному часі [4, с. 54].

Таким чином, залучення всього спектру доступних засобів допомагає встановлювати й підтримувати постійні, ефективні та результативні зв'язки органів державної влади із засобами масової інформації. Це забезпечує можливість якісного представлення органу влади в суспільному інформаційному просторі, сприяючи формуванню позитивного іміджу та довіри громадськості.

Список використаних джерел

1. Білан Н. І., Горбенко Г. В., Нетреба М. М. Огляд та аналіз структурних елементів пресрелізів у сучасному інформаційному просторі (на прикладах публікацій інформаційного агентства «Інтерфакс-Україна». *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2024. № 1 (57). С. 89-95.
2. Королько В. Г. Паблік рілейшнз. Наукові основи, методика, практика: Підручник. 2-ге вид., допов. Київ, 2001. 300 с.
3. Малиновський В. Я. Державна управління: теорія і практика. Навчальний посібник. Київ, Атіка, 2003. 160 с.
4. Мас-медіа у термінах і визначеннях. Короткий словник-довідник : навч. посіб. / Міжрегіон. акад. упр. персоналом / Уклад. Ю. В. Бондар. Київ : МАУП, 2005. 224 с.
5. Нетреба М. Віртуальна пресслужба: новий формат комунікацій. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія: Соціальні комунікації*. 2019. № 16. URL: <https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/16320>
6. Твердохліб М. Г., Шарапов О. Д. Організація інформування керівників. Київ: Вид-во КНЕУ, 1997. 180 с.
7. Твердохліб М. Г., Шарапов О. Д. Організація інформування керівників. Київ : Вид-во КНЕУ, 1997. 180 с
8. Холод Г. Особливості моделювання образів інтерв'юера й інтерв'ююваного в друкованих ЗМІ. *Соціальні комунікації: теорія і практика / Social Communications: Theory and Practice*. 2021. №12 (1). С. 49–62. <https://doi.org/10.51423/2524-0471-2021-12-1-11>

УДК 005.5:658

Валентина Петрович,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВПЛИВУ ІМІДЖУ КЕРІВНИКА НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ

Розвиток ринкових відносин продиктували важливість конкурентної складової організацій, їх виділення, індивідуалізації не тільки за рахунок вдосконалення своїх робіт і послуг, але й за рахунок яскравого, позитивного іміджу. Досліджуючи сучасну роль іміджу організації, науковці дійшли висновку, що її імідж безпосередньо пов'язаний з образом її керівника. Наявність в організації досвідченого керівника зі сформованим позитивним іміджем є необхідною умовою досягнення організацією стійкої діяльності на ринку, може стати конкурентною перевагою при створенні образу організації. Як зазначає А. Колодка імідж керівника – це цілісний несуперечливий образ керівника в свідомості оточуючих та підлеглих, який відповідає цілям, нормам, цінностям, прийнятним в організації і очікуванням, що пред'являються до керівника [4, с. 34].

Імідж, як феномен відомий з найдавніших часів, що відіграє важливу роль в соціальних, економічних, політичних процесах впродовж історичного розвитку людства. У сучасному розумінні, на думку А. Браєвської, С. Браєвського та Л. Артеменко, імідж – це стереотипний образ конкретного об'єкта, що існує в масовій свідомості та повинен відповідати визначеним характеристикам організаційної культури та виконувати наступні функції:

1) приведення дій керівника у відповідність з очікуваннями підлеглих;

2) мотивуюча функція – прагнення бути схожим на лідера може стати стимулом для розвитку підлеглих;

3) нормативна функція – керівник задає норми взаємодії в організації [2, с. 154].

І. Якімова наголошує, у зв'язку із зростанням уваги до формування позитивного іміджу організації, імідж стає одним з провідних засобів, «візитною карткою» організації, створюваної з метою справити потрібне враження на суб'єктів ринку. Сьогодні імідж розглядається в якості потужного інтелектуального капіталу організації, а імідж менеджера багато в чому визначає її конкурентоспроможність та успішність. В динамічних конкурентних умовах формування успішного іміджу вимагає від підприємства удосконалювати ставлення споживача до компанії, формує лояльність клієнтів, збільшує цільову аудиторію [7, с. 254].

Основою іміджу, на думку О. Делія, є система ролей, якими людина послуговується у своєму житті. Доповнюється імідж іншими характеристиками. Тобто імідж це образ, форма життєпрояву людини, завдяки якій отримують зовнішнє висвітлення особистісно-ділові якості. Імідж у цілому виступає як людське визнання, оціночне ставлення. Формування іміджу відбувається як свідомо, так і мимоволі. Особистий імідж – це поєднання внутрішніх і зовнішніх чинників. Формуючи імідж, потрібно спиратись на власні особистісні характеристики: темперамент, характер, зовнішність [3, с. 42].

Згідно В. Боковець, імідж керівника в цьому контексті розглядається як важливий компонент загального корпоративного іміджу організації та один із чинників ефективного позиціонування організації в конкурентному середовищі. Тобто створення іміджу є однією з сфер діяльності керівника, яка спроможна передати інформацію про нього та про організацію в цілому. При цьому процес сприйняття залежить як від керівника, так і від тієї соціальної групи, на яку спрямовується вплив [1, с. 28–29]. Окремі науковці вважають, що імідж керівника, особистості не можна розглядати як психологічний засіб для досягнення прагматичних завдань, імідж – це етична змістовність особистості, яка представлена зовнішніми засобами [2, с. 153].

В. Шевченко виділяє у структурі іміджу керівника три важливих блоки. Перший з них пов'язаний з особистістю носія іміджу і являє собою комплекс характеристик його якостей. Другий блок характеризує стан і поведінку його в соціальному середовищі. І третій з них показує застосування цих якостей у професійній діяльності керівника [6, с. 159].

Формування іміджу керівника може проходити двома шляхами: стихійно (спонтанно) або цілеспрямовано. У першому випадку це звичайний процес, який проходить без зовнішнього тиску, одним з результатів якого є становлення людини як індивідуальності. Другий шлях припускає активне формування, яке пов'язане зі штучним створенням іміджу та проведенням спеціальних заходів, процедур індивідуальної та організаційної роботи. Він використовується у наступних випадках:

- керівник є «чужим» по відношенню до організації (у разі антикризового управління);
- керівник не має великого досвіду управління;
- в системі управління персоналом є конфліктні точки;
- розмір організації настільки великий, що співробітники не можуть скласти адекватне уявлення про діяльність керівника

та його особистості (і це призводить до зниження трудової мотивації);

– існують зовнішні причини для створення іміджу керівника як такого собі аналогу «торгової марки» підприємства [6, с. 160].

Імідж керівника містить інформацію про вдалі дії керівника, які є прикладом, зразком поведінки для підлеглих. Тому, на думку К. Смірної, необхідно виділити наступні критерії вибору моделей поведінки: модель поведінки повинна відповідати поставленим цілям організації і самого керівника; відповідати законам та нормам, прийнятим у суспільстві; уособлювати собою моральну бездоганність; перебувати в єдності зі сформованою обстановкою, ситуацією; мати самокритичну оцінку власної моделі поведінки. Особливу значимість набувають компоненти вигляду і поведінки, що утворюють імідж. Відображення цих компонентів виконує дві функції: «безпосереднього розрізнення і пізнання» їх серед інших компонентів вигляду і в загальній картині поведінки, і «інтерпретацію того психологічного змісту, який, як здається учасникам діяльності, укладений в цих компонентах – сигналах» [5, с. 154–155].

Водночас, імідж керівника впливає на процес обміну інформацією, сприяє усуненню дефіциту інформації, необхідної для прийняття рішення, підвищуючи тим самим ефективність управління.

Отже, основою ефективної діяльності організації є керівник, який здатен керувати підлеглими не тільки за допомогою наказів, але й використовуючи різноманіття управлінського ресурсу керівника. Однією із складових такого ресурсу є його імідж. Розуміння основ його формування і вдосконалення дозволяє керівнику успішно здійснювати необхідну в управлінській діяльності стратегію поведінки, реалізовуватися і розвиватися як особистість в умовах професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Боковець В. В. Управління іміджем підприємства : електр. навч. посіб. комбін. (локального та мережного) викорис. Вінниця : ВНТУ, 2024. 112 с.
2. Браєвська А. І., Браєвський С. Й., Артеменко Л. П. Формування успішного іміджу керівника в дистанційних умовах роботи. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 18. С. 152–158.
3. Делія О. В. Імідж керівника як чинник оптимізації управління персоналом. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2013. Вип. 32. Ч. II. С. 42–44.
4. Колодка А. В. Особливості формування іміджу керівника організації *Економічні проблеми сталого розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Балацького О. Ф. м. Суми, 24-26 квіт. 2013 р. / За заг. ред. О. В. Прокопенко. Суми : СумДУ, 2013. Т. 4. С. 34– 35. URL:

https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/32593/1/Kolodka_persona.pdf (дата звернення 01.11.2024).

5. Смірнова К. В. PR менеджмент : конспект лекцій. Одеса : ОДЕКУ, 2021. 192 с.

6. Шевченко В. С. Роль і місце іміджу керівника в ефективному управлінні сучасної організації. *Соціальна економіка*. 2016. № 2. С. 157–161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2016_2_26 (дата звернення 01.11.2024).

7. Якімова І. А. Управління іміджем керівника. *Сучасний менеджмент : моделі, стратегії, технології* : матеріали XXI Всеукр. щоріч. студент. наук.-практ. конф. за міжнарод. участю. М. Одеса, 23 квіт. 2020 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. С. 254–256.

УДК 004.738.1:352.07(477.82)

Дмитро Федончук,
Луцький інститут розвитку
людини Університету «Україна»

ІНТЕРНЕТ-САЙТ ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Незважаючи на запровадження воєнного стану в Україні, більшість реформ місцевого самоврядування реалізуються, триває інтенсивний розвиток у напрямку європейської інтеграції. Місцеве самоврядування та територіальні реформи є основоположними. Основним змістом виступає створення нових регіональних громад, зміцнення наявних і вивчення їхнього досвіду та перспектив вдосконалення розвитку.

Регіональна громада – це «добровільне об'єднання мешканців кількох населених пунктів із самостійними адміністративно-територіальними одиницями або єдиним адміністративним центром» [1].

До Городищенської територіальної громади (ТГ), яка утворилася у 2017 році шляхом добровільного об'єднання п'яти сільських рад, у 2020 році до неї увійшли ще п'ять сільських рад. На 01.01.2024 року громада вже нараховує 20 сільських населених пункти.

Городищенська громада розробила сучасний сайт (вебсайт: <https://gorodyshche-gromada.gov.ua/>), який складається з головного підрозділу, розпоряджень, рішень сесій, виконкому, проєктів рішень, новин, оголошень та привітань. Сайт оприлюднює телефон урядової гарячої лінії та центру надання адміністративних послуг (ЦНАП) [3].

Сайт постійно поновлюється новим актуальним матеріалом, інформацією про події в громаді з питань соціально-економічного та культурного розвитку усіх населених пунктів.

З січня 2024 року сайт Городищенської громади перейшов на нову платформу. Оновлений сайт більш сучасний та динамічний з новим інтерфейсом, тому певний час відвідувачам доведеться звикати до його сучасного вигляду та роботи.

Головна сторінка сайту вміщує інформацію по розділах: офіційні документи, загальні відомості, сільська рада, документи ради, стратегія розвитку громади, гуманітарний відділ, фінансовий відділ, гендерна політика, протидія насильству, регуляторна діяльність, громадські слухання, доступ до публічної інформації, робота з громадянами, очищення влади, молодіжна рада, КП «Добробут», служба зайнятості інформує, поліцейський офіцер громади [3].

Офіційна адреса нового сайту: <https://gorodyshche-gromada.gov.ua> [3].

Старий сайт Городищенської сільської ради залишається в якості архіву – на нього завжди можна перейти за посиланням з нового сайту.

Портал «Vlada.ua№», на який вже перейшли багато громад України, зокрема і Волині, надає більше можливостей для користувачів та гарантує безпечну роботу порталу і захист розміщеної на ньому інформації.

Також нова версія сайту дозволяє звернутися до посадової особи та, у встановлені законодавством терміни, отримати відповідь на публічний запит.

Головні новини Городищенської громади також представлені на сторінці у Facebook: <https://www.facebook.com/gorodyshche.gromada> [2].

Для забезпечення успіху web-сайта Городищенської громади важливим елементом є проведення моніторингу по використанню його ресурсів, постійний аналіз відвідування ресурсів, вивчення думки, пропозицій місцевих жителів, щоб зробити сайт максимально публічним, корисним, цікавим. Доцільно, на мою думку, на головній сторінці подати інформацію англійською мовою для більшої міжнародної популяризації діяльності громади.

Список використаних джерел:

1. Бобровський О. І. Територіальні громади як суб'єкт публічного управління первісних територіальних ланок суспільства. *Науковий вісник: Державне управління*. 2020). 2 (4). URL: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-32-44](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-32-44) (дата звернення: 01.08.2023).

2. *Городищенська громада*. URL: <https://www.facebook.com/gorodyshche.gromada>.

3. *Городищенська громада* : офіц. вебсайт. URL: <https://gorodyshche-gromada.gov.ua>

РОЗДІЛ IV

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У У СИСТЕМІ СУСПІЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ (НАУЦІ, ПОЛІТИЦІ, ВИРОБНИЦТВІ, КУЛЬТУРІ, ОСВІТІ ТОЩО)

УДК 615.8:616.831-009.11-053.2

**Святослав Борцевич,
Ігор Марченко,**
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

РОЛЬ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ВІДНОВЛЕННІ РУХОВИХ ФУНКЦІЙ У ДІТЕЙ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

Дитячий церебральний параліч (ДЦП) – це група захворювань, що виникають через порушення розвитку мозку або його пошкодження в період вагітності, пологів чи раннього дитинства [4]. Основною особливістю ДЦП є порушення рухових функцій, які значно ускладнюють життя дитини та її соціалізацію.

Фізична терапія відіграє ключову роль у відновленні рухових функцій у дітей з дитячим церебральним паралічем (ДЦП), забезпечуючи всебічний підхід до поліпшення моторики, контролю рухів та якості життя. ДЦП є комплексним неврологічним порушенням, яке впливає на розвиток моторних функцій через ураження мозку на ранніх стадіях життя [4]. Відповідно, фізична терапія стає основним компонентом реабілітації.

Фізична терапія спрямована на відновлення, підтримку та покращення фізичного стану, рухових функцій і загальної якості життя пацієнтів. Завдання фізичної терапії можуть змінюватися залежно від конкретних потреб пацієнта, але їх можна поділити на декілька ключових напрямків.

Одним із напрямів фізичної терапії є відновлення рухової функції. Для покращення розвитку здатності контролювати положення тіла у просторі, що є важливим для виконання повсякденних завдань, таких як ходьба, сидіння чи стояння потрібно виконувати вправи для утримання рівноваги, тренування вестибулярної системи [4]. Завдяки вправам спрямованим на стимуляцію м'язової активності відновлюється м'язовий тонус та витривалість.

У разі тривалого знерухомлення або неправильного положення можуть виникати обмеження в русі суглобів. Регулярні фізіотерапевтичні вправи допомагають уникнути цього.

Пасивні й активні вправи стимулюють кровообіг у м'язах, запобігаючи їх ослабленню. Активними вправи вважаються коли

дитина самостійно виконує рухи, що сприяють розвитку сили, координації та гнучкості. Наприклад, вправи для утримання рівноваги чи розвитку точних рухів рук. Пасивні вправи виконуються фізіотерапевтом за допомогою спеціальних технік для збільшення рухливості суглобів та попередження контрактур [3]. Застосування методів корекції положення тіла, зокрема ортопедичних пристроїв, дозволяє уникнути деформацій хребта, стоп чи кінцівок.

Фізична терапія допомагає пацієнтам повернути здатність виконувати базові дії, як-от одягання, утримання предметів, приготування їжі, тобто розвиває навички самообслуговування. Також завдяки розвитку здатності самостійно пересуватися і виконувати щоденні завдання сприяє соціалізації. Успіхи у фізичній терапії допомагають зменшити стрес і покращити самооцінку [4]. Методики терапії базуються на індивідуальному підході, який враховує форму, ступінь та особливості патології у кожної дитини.

Методи сенсорної інтеграції допомагають поліпшити здатність дитини реагувати на різноманітні сенсорні стимули. Це важливо для дітей із порушенням координації та контролю рухів. Використовують текстуровані поверхні для стимуляції тактильних відчуттів [4]. Також методика включає в себе роботу з об'єктами різної ваги для тренування пропріоцептивних (м'язово-суглобових) відчуттів, балансувальні вправи на нестабільних поверхнях для розвитку вестибулярної системи [1].

Один із найпоширеніших підходів для реабілітації при ДЦП, розроблений Бертою і Карелом Бобатами. Принципом методики є використання природних рухових паттернів через активацію зон мозку, відповідальних за моторну координацію, а також зменшення патологічного м'язового тону (спастичності) через правильне позиціонування та рух.

Останніми роками набуває великої популярності гідротерапія. Методика, що використовує властивості води для зменшення навантаження на суглоби та полегшення рухів. Перевагами терапії є покращення координації через рухи у середовищі з опором, розвиває силу та витривалість м'язів. Вода підтримує тіло дитини, зменшуючи вплив гравітації [3].

Для роботи зі спастичністю, контрактурами та обмеженою рухливістю використовують техніки розтягування та мануальної терапії. Фізіотерапевт використовує спеціальні техніки впливу на суглоби й м'язи для відновлення їхньої функціональності.

Мультидисциплінарний підхід у реабілітації дітей із дитячим церебральним паралічем (ДЦП) полягає у залученні команди

фахівців із різних галузей медицини, педагогіки та соціальної підтримки [1]. Цей підхід дозволяє забезпечити комплексне лікування та адаптацію дитини, враховуючи всі аспекти її фізичного, психологічного і соціального розвитку.

Заняття, що інтегрують фізичні вправи в ігровий процес, роблячи терапію привабливою для дитини з використанням м'ячів, канатів, лабіринтів та інших інтерактивних інструментів, а також розвиток дрібної моторики через маніпуляції із дрібними предметами [1].

Ранній початок реабілітаційних заходів, зокрема фізичної терапії, є критично важливим для дітей із дитячим церебральним паралічем (ДЦП). У перші роки життя мозок дитини має високу пластичність, тобто здатність адаптуватися, компенсувати пошкоджені ділянки та створювати нові нейронні зв'язки[4]. Використання цього унікального періоду дозволяє досягти максимального відновлення функцій і покращення прогнозів для дитини.

Фізична терапія є невід'ємною частиною реабілітації дітей із ДЦП. Вона спрямована на розвиток моторики, профілактику ускладнень та адаптацію дитини до життя в соціумі. Ефективність лікування залежить від раннього втручання, систематичності та індивідуального підходу, які забезпечують максимальну якість життя дитини.

Список використаних джерел:

1. Бобат К. Реабілітація при церебральному паралічі. Харків: Медицина, 2019. 240 с.
2. Войта В., Петерс К. Методика рефлексорної терапії. Київ: Львів: Центр фізичної терапії, 2018. 176 с.
3. Гринюк, В. О. Гідротерапія у дітей із ДЦП: ефективність та методи. *Науковий вісник*. 2021. Т. 15, № 2. С. 45–52.
4. Дитячий церебральний параліч. Підходи до лікування та реабілітації. Методичний посібник / Міністерство охорони здоров'я України. Київ: МОЗ, 2022. 108 с.

УДК 027.08(477.82)

Олена Бундак, Віктор Цюпик,
*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПРОЄКТИ: ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У сучасному світі інформаційних технологій та стрімкого розвитку наукових досліджень, бібліографічні проєкти набули особливого значення як інструмент для організації, поширення та

збереження знань. Вони стали не лише джерелом цінної інформації, а й відображенням професійних прагнень тих, хто їх створює. У цій статті ми розглянемо, як бібліографічні проекти можуть стати втіленням професійних мрій для фахівців у галузі бібліотекознавства, бібліографії та наукових комунікацій.

Для багатьох фахівців бібліотечно-інформаційної сфери бібліографічна діяльність є не просто роботою, а покликанням. Професіонали цієї галузі прагнуть не лише виконувати свої обов'язки, а й робити значний внесок у розвиток суспільства через збереження та поширення знань. У цьому контексті бібліографічні проекти виступають як платформа для реалізації творчих ідей, розвитку нових навичок та встановлення контактів з науковою спільнотою.

Звернімося до теорії та окреслимо види бібліографічних проектів:

1. Створення бібліографічних покажчиків – систематизованих збірок джерел на певну тему. Це можуть бути як друковані видання, так і електронні ресурси, доступні в Інтернеті;

2. Розробка тематичних баз даних – створення структурованих електронних колекцій наукової інформації, що сприяють полегшенню пошуку даних у різних галузях знань;

3. Бібліографічні дослідження та аналітичні огляди – аналітичне опрацювання джерел, що дозволяє виявити тенденції розвитку наукових досліджень у певній сфері;

4. Цифровізація бібліографічних матеріалів – оцифровка старих бібліографічних ресурсів для збереження та популяризації культурної спадщини;

5. Створення бібліографічних веб-платформ та порталів – сучасний спосіб інтеграції та розповсюдження наукової інформації серед широкого загалу користувачів.

Бібліотечні проекти — це соціальні некомерційні ініціативи, спрямовані на покращення доступу користувачів до якісної та ефективної інформації. Завдяки реалізації таких проектів з'являються нові освітні, інформаційні, культурні та соціальні послуги, розширюються можливості та створюються нові структури для обслуговування спільноти.

Саме під таким девізом щодня невтомно трудяться працівники Волинської обласної бібліотеки для юнацтва. Колектив, очолюваний досвідченою та мудрою керівницею Єфремовою А.С., постійно працює над створенням бібліографічних проектів.

Вибір тематики бібліографічних проектів відбувається з урахуванням напрямів та інтересів цільової аудиторії бібліотечно-

бібліографічного обслуговування, а також соціокультурної діяльності бібліотеки. Першим проектом такого типу став вебліографічний ресурс «Віртуальні навігатори мовного Всесвіту» (www), що представляє широкий спектр вебсайтів і онлайн-порталів, присвячених українській мові. Ця систематизована збірка дозволяє легко знаходити необхідні ресурси: електронні довідники, сценарії, презентації, пісні, поезії, афоризми, прислів'я, відео, а також платформи для мовних ігор, навчальні матеріали та мобільні додатки. Оскільки інформація постійно оновлюється, її список залишається відкритим для доповнень.

В бібліотеці функціонують ще 3 вебліографічні проекти: «WEB-путівник планетою Знань», «Моя жива Планета» та «Я маю право!» (<http://vollibr.org.ua/index.php/korisni-posilannya-vebliografiya>). Їх сукупність, розміщена у вільному доступі на сайті бібліотеки, складає важливий довідково-бібліографічний ресурс, який сприяє підвищенню інформаційної культури і самообслуговуванню користувачів інтернету та активно використовується при підготовці та проведенні інформаційних заходів.

Своєрідною інтерпретацією попередньої форми навігації по інтернет-ресурсах став WEB-календар (<http://vollibr.org.ua/index.php/web-kalendar>), мета якого – пошук, накопичення та популяризація різноманітних електронних матеріалів, згрупованих навколо знаменних і пам'ятних дат. В кожній опції, присвяченій окремій даті чи події, матеріал як правило, згруповано за розділами: загальні матеріали (відомості про дату чи подію); віртуальні виставки; сценарії; аудіовізуальні матеріали; бібліографія.

В матеріалах онлайн-конференції «Бібліотеки в умовах пандемії COVID-19», організованої ВГО Українська бібліотечна асоціація та Українським інститутом книги, зазначено, що виклики, які постали перед бібліотечною галуззю в умовах пандемії COVID-19, яскраво доводять ключове значення розвитку цифрових ресурсів і віртуальних сервісів бібліотек України як пріоритетного напрямку державної політики.

Реорганізація робочих процесів, можливість дистанційного опанування інформаційних технологій та їх осмислення для модернізації інформаційно-бібліографічного та довідкового обслуговування користувачів бібліотеки спонукали працівників інформаційно-бібліографічного відділу ВОБЮ до впровадження нових для них форм роботи.

Прикладом нових форм роботи у ВОБЮ було створення інформаційного екологічного лонгріда «Keep calm & Бережи

природу!» на платформі Tilda Publishing. Це рішення дозволяє постійно оновлювати контент, додавати нові теми та матеріали. Важливо зазначити, що використання такої платформи вимагає дотримання принципів авторського права, а також популяризації достовірної інформації та офіційних джерел.

Також працівники інформаційно-бібліографічного відділу ВОБЮ створили простір для кумуляції, систематизації та популяризації всього, що стосується бібліографії, насамперед для колег-бібліографів. Мета, яку ставили працівники - зручність та цікавість, місце для самоосвіти та підвищення кваліфікації, а також для обміну враженнями від успіхів колег і нових публікацій. Так народився сайт «БібліоGRAF» на платформі Google Sites (<https://sites.google.com/view/bibliograph-lutsk/головна?authuser=0>), створений під час карантину 2020 року [1]. Хоч він іще в процесі розвитку, досвід професіоналів з інформаційно-бібліографічного відділу ВОБЮ допоможе зробити його дійсно професійним.

Серед грандіозних успішних бібліографічних проєктів, які реалізовані на міжнародному та загальнодержавному рівні, можна назвати:

- Google Scholar – цифрова бібліографічна база даних, яка дозволяє науковцям швидко знаходити наукові статті та інші публікації.
- Europeana – платформа, що об'єднує цифрові колекції європейських музеїв, бібліотек і архівів.
- Цифрова бібліотека України – національний проєкт, що сприяє оцифруванню культурної спадщини та забезпечує вільний доступ до українських наукових публікацій.

Бібліографічні проєкти є не лише важливим інструментом для організації знань, але й засобом для професійного зростання та творчої самореалізації фахівців. Вони дозволяють втілювати мрії про збереження культурної спадщини, створення нових наукових інструментів та полегшення доступу до інформації для майбутніх поколінь.

Показниками успіху в роботі над проєктами є досвід і готовність персоналу бібліотеки працювати в проєкті, а також наявність зовнішньої підтримки влади, партнерів і користувачів. В бібліотечних проєктах робота в команді є однією з важливих умов успішної реалізації проєкту поряд з лідерськими якостями його керівника. Працюючи над такими проєктами, бібліографи та інформаційні спеціалісти можуть зробити значний внесок у розвиток науки, освіти та культури, водночас досягаючи власних професійних амбіцій.

Список використаних джерел:

1. Сайт «БібліоГРАФ». <https://sites.google.com/view/bibliograph-lutsk/головна?authuser=0> (дата звернення 17.11.2024)

УДК 373.2.016:81'242'-053.4

**Віктор Гордійчук,
Ольга Герук,**

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО ТА МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПЕРЕКАЗУ

Розвиток мовлення у дітей є одним із ключових завдань дошкільної та початкової освіти. Особливу увагу в цьому процесі приділяють діалогічному та монологічному мовленню, адже саме ці форми комунікації формують у дітей навички спілкування, мислення та самовираження. Ефективним засобом розвитку цих видів мовлення є переказ, який дозволяє комплексно розвивати мовленнєві здібності дитини. Розвиток мови дитини є основним засобом спілкування дитини з навколишнім середовищем і взаємодія з оточуючим світом. Мовленнєві розлади негативно впливають на вимову дитини, її висловлювання, засвоєння знань, умінь і формування поведінки. Поетапний розвиток мовлення має велике значення для розумових здібностей і самооцінки дитини і позитивно впливає на вдосконалення в дитини таких якостей, як ініціативність, кмітливість, комунікабельність, енергійність, активність, дружелюбність. Коли у дитини добре розвинене зв'язне мовлення, вона починає чітко мислити, бере на себе ініціативу в спілкуванні і успішно будує стосунки з оточуючими.

Яке ж значення відіграє формування діалогічного та монологічного мовлення у мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку?

Діалогічне мовлення виконує низку комунікативних функцій, серед яких: передача інформації, пропозиція, прийняття чи відхилення запропонованого, обмін судженнями, думками чи враженнями, а також обґрунтування власної позиції. З психологічної точки зору, діалогічне мовлення, як і будь-який інший вид мовленнєвої діяльності, завжди має певну мотивацію. Однак у навчальних умовах мотивація не завжди виникає природньо. Тому необхідно створювати обставини, які б стимулювали дітей до мовленнєвої активності, викликали бажання висловити думки чи передати почуття. Такі умови можуть бути сформовані через використання «запропонованих обставин», тобто через створення симулятивної ситуації. Важливим фактором

також є сприятливий психологічний клімат на занятті, доброзичливі стосунки та зацікавленість дошкільнят у виконанні завдань. Однією з ключових психологічних характеристик діалогічного мовлення є його ситуативність, тому у навчальному процесі акцент робиться на тих ситуаціях, які сприяють розвитку мовлення, тобто мовленнєвих або комунікативних ситуаціях. Вони завжди включають у себе стимул до висловлювання [5].

На відміну від діалогічного, монологічне мовлення потребує більшої довільності та активності. Мовець повинен чітко усвідомлювати зміст своїх думок і самостійно формувати висловлювання або їх логічну послідовність.

Цей вид мовлення відзначається організованістю, адже мовцеві необхідно заздалегідь спланувати процес висловлювання: від окремих слів і речень до цілісної структури монологу. Планування може здійснюватися подумки або у вигляді запису – плану чи конспекту. Розгорнута форма монологічного мовлення вимагає попередньої підготовки, яка передбачає відбір інформації, продумане структурування та відповідне мовленнєве оформлення [5].

Отже, розвиток мовлення є однією з ключових цілей навчання і виховання дітей дошкільного віку, адже мова не лише забезпечує комунікацію, а й сприяє формуванню мислення, розширенню словникового запасу та вдосконаленню мовленнєвих навичок. Одним із найефективніших методів удосконалення мовлення є переказ, який стимулює активну роботу мовленнєвих механізмів і сприяє формуванню зв'язного мовлення.

Переказ – це усне або письмове відтворення змісту почутого чи прочитаного тексту. Його ефективність пояснюється тим, що він охоплює кілька важливих процесів: сприйняття інформації, її аналіз, осмислення, структурування та відтворення. Під час переказу активізується мовна пам'ять, розвиваються вміння логічно викладати думки та використовувати мовленнєві засоби у відповідності до контексту. Методика переказу ефективно працює у формуванні діалогічного та монологічного мовлення [4, с.12].

Регулярне виконання таких завдань сприяє розвитку кількох важливих умінь:

- ситуативність мовлення, переказ допомагає засвоїти та адаптувати мовленнєві конструкти до конкретних ситуацій.
- послідовність і логіка, а це вміння структурувати думки під час переказу, забезпечує зв'язність і зрозумілість мовлення.
- збагачення словникового запасу.

– активізація мислення, під час переказу відбувається аналіз і синтез інформації, що сприяє розвитку критичного мислення.

Переказ є багатофункціональним і універсальним методом розвитку мовлення, який ефективно формує мовленнєві та мисленнєві навички. Він забезпечує цілісний підхід до навчання: активізує пам'ять, розвиває вміння логічно структурувати інформацію, вдосконалює зв'язність мовлення та збагачує словниковий запас. Завдяки переказу дошкільники навчаються аналізувати текст, виділяти головне, вибудовувати послідовну структуру висловлювання, що має важливе значення для формування як усного, так і писемного мовлення.

Крім того, метод переказу дозволяє інтегрувати різні аспекти мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письмо. Це є ефективним для розвитку діалогічного та монологічного мовлення, що особливо важливо у навчанні дітей з мовленнєвими труднощами. Переказ сприяє формуванню комунікативної компетентності, яка є ключовою в сучасному світі [4, с.14].

Застосування цього методу в освітньому процесі допомагає не лише розвивати мовлення, але й сприяє вихованню творчого мислення, самостійності, уважності та критичного підходу до обробки інформації. Регулярна практика переказу може суттєво підвищити рівень мовленнєвої грамотності дітей, стимулювати їх зацікавленість у вивченні мови та розкрити творчий потенціал.

Таким чином, переказ є не лише засобом розвитку мовленнєвих навичок, але й ефективним інструментом загального розвитку особистості дитини, його інтелектуальної та емоційної сфери. Успіх застосування цього методу значною мірою залежить від правильного вибору текстів, творчого підходу фахівця та заохочення дітей до активної участі у навчальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Антонова Л. В. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку. Київ: Видавничий дім «Слово», 2018.
2. Бабин І. І. Розвиток мовлення: теоретичні та практичні аспекти. Київ: Освіта, 2018.
3. Бондар Т. І. Основи комунікативного розвитку дітей: навч. посіб. Харків: Освіта, 2020.
4. Єфименко Н. М. Переказ як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2021. №3. С. 12–15.
5. Конопляста, Н. С. Діалогічне та монологічне мовлення: методичні рекомендації. Львів: Видавництво «Просвіта», 2017.
6. Синиця І. М. Розвиток мовлення в умовах інтерактивного навчання. Полтава: Полтавський державний педагогічний університет, 2018.

УДК 378.147:811.111'243'

Олег Копотілов,
Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ АУДИТИВИХ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СТАРШИХ КУРСІВ

У положеннях «Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року» стверджується, що сучасна освіта повинна бути спрямована на отримання життєвих компетентностей та гармонійний розвиток людини як особистості, її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей громадян, здатних до свідомого суспільного вибору [2, 3].

Сьогодні неможливо не погодитись з тим фактом, що знання будь-якої іноземної мови не тільки покращує якість життя людини, а й відкриває для неї світ нової культури, світ абсолютно не притаманного їй нового мислення та світосприйняття.

Знання іноземних мов – це, перш за все, ключ до успіху та нових можливостей, які відкриваються перед людиною та роблять її фізичний та духовний світ набагато яскравішим, цікавим, та, в умовах глобалізаційних процесів, які відбуваються у сучасному світовому суспільстві, є просто необхідним компонентом професійної діяльності фахівця будь-якого рівня будь-якої сфери. Отже, володіння іноземними мовами на сьогоднішній день – це просто суттєва життєва необхідність, розуміючи яку з'являється все більше і більше людей, охочих вивчати іноземні мови.

Варто зазначити, що будь-яка іноземна мова є абсолютно унікальною та цікавою для вивчення. Так, згадуючи англійську мову, наприклад, у людини відразу виникають асоціації з міжнародним бізнесом та торгівлею, Інтернетом та технікою, наукою та мистецтвом. Все це зрозуміло, адже 80% ділового мовного простору займає саме ця мова [2].

Вивчення англійської як іноземної мови включає себе роботу над чотирма видами мовленнєвої діяльності: говоріння, письмо, читання і слухання (аудіювання). Останній, аудіювання, вважається найважчим видом мовленнєвої діяльності, адже при сприйнятті чужої мови на слух виникає цілий ряд об'єктивних перешкод: невластиві рідній мові темп та швидкість мовлення, інтонація, логічний наголос, відсутність чітких пограничних сигналів між лексичними одиницями, їх злиття в мовленнєвому потоці, явища асиміляції, фонетична редукція і т. ін. Крім об'єктивних перешкод додаються ще й індивідуально-психологічні:

відсутність зорового контакту (наприклад, при прослуховуванні аудіоповідомлень та телефонній розмові), рівень розвитку фонематичного слуху здобувача освіти, наявність уваги, загальних фактичних знань та вмінь в рідній мові, іншомовних знань, мотивації та інше.

Усі ці об'єктивні та індивідуально-психологічні особливості слід враховувати викладачеві при проведенні занять з англійської мови. Особливу увагу потрібно звертати на здобувачів освіти старших курсів. Зокрема, заняття з англійської мови для студентів старших курсів мають бути спрямовані не лише на вивчення навчального матеріалу, ознайомлення із новою лексикою чи затреновування граматичних структур, а й на те, щоб скорегувати недоліки пізнавальної та емоційно-особистісної сфери таких здобувачів освіти. Навчання студентів буде результативнішим, якщо опрацювання нового матеріалу відбуватиметься одночасно із використанням різних наочних додатків: презентацій, схем, таблиць, відео і т. п.

Практичний досвід викладання показує, що надзвичайно ефективними є наступні види вправ: вправи на імітацію та повторення за мовцем, вправи на встановлення логічної послідовності та відповідності, вправи множинного вибору, відповіді на запитання, доповнення та продовження думки. Саме ці вправи допомагають у розвитку навичок аудіювання студентів старших курсів: фонематичного слуху та пам'яті, уваги, збагаченню їх словникового запасу та фактичних знань як з рідної, так і з іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Величко І. Важливість вивчення іноземних мов у сучасному світі. URL: <https://nubip.edu.ua/node/88171> (дата звернення: 21.10.2024).
2. Державний освітній стандарт з іноземної мови. URL: <https://beremoriss.narod.ru/index/0-3> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, № 38, ст.243). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text> (дата звернення: 01.11.2024).

УДК 376.-056.26:796.012.23

**Вікторія Майструк,
Олексій Бреднев,**

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

КОРЕКЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ СЛУХУ

На сучасному етапі розвитку суспільства впровадження нових форм фізичного виховання в галузі сурдопедагогіки спрямоване на забезпечення системності у формуванні компенсаторних механізмів у осіб із розладами слуху. Адаптивне фізичне виховання є складовою адаптивної фізичної культури, яка задовольняє потреби людей із відхиленнями у стані здоров'я, готуючи їх до життя, побутової та трудової діяльності. Основна мета адаптивного фізичного виховання полягає у формуванні в осіб із вадами здоров'я свідомого ставлення до власних можливостей, впевненості у своїх силах, готовності до подолання фізичних навантажень, необхідних для їхнього функціонування, а також у формуванні потреби до систематичних занять фізичними вправами та здорового способу життя відповідно до рекомендацій валеології.

Адаптивне фізичне виховання допомагає людям із вадами здоров'я здобути спеціальні знання, необхідні рухові вміння й навички, розвивати фізичні та спеціальні якості, підвищувати функціональні можливості органів і систем організму, а також більш повно реалізовувати їхню генетичну програму.

Корекційно-розвивальна спрямованість адаптивного фізичного виховання передбачає не лише подолання чи налагодження фізичних та психічних недоліків у дітей із вадами розвитку, але й активний розвиток їхньої пізнавальної діяльності, психічних процесів, фізичних здібностей і моральних якостей. Завдання цього підходу спрямовані на забезпечення повноцінного фізичного розвитку, підвищення рухової активності, відновлення та вдосконалення психофізичних здібностей, профілактику вторинних відхилень.

Науковці виділяють низку педагогічних задач корекційно-розвивального напрямку: корекція основних рухів (ходьба, біг, плавання, метання м'яча, стрибки), розвиток координаційних здібностей, покращення фізичної підготовленості, профілактика соматичних порушень, корекція психічних та

сенсорно-перцептивних здібностей, розвиток пізнавальної діяльності та особистості [3].

Методика організації адаптивного фізичного виховання дітей із вадами слуху базується на таких принципах: урахування вікових особливостей, корекційна спрямованість навчання, диференціація та індивідуалізація, компенсаторна спрямованість, розвиток слухового сприйняття та оптимальність педагогічного впливу.

Фізичне виховання осіб із вадами слуху спрямоване на досягнення виховних, корекційних та оздоровчих цілей. Завданням є розвиток вестибулярної функції, орієнтації у просторі, раціонального розподілу фізичних зусиль, рухових реакцій, сили та рухової пам'яті. Для цього використовують загальнорозвиваючі вправи, циклічні рухи, дихальні вправи, вправи на координацію, танцювально-ритмічні вправи, рухливі ігри та спортивні активності. Участь у фізичному вихованні сприяє покращенню самопочуття, здоров'я, фізичної підготовленості, розширенню кола знайомств, задоволенню потреб у спілкуванні й самореалізації. Реалізація програм дозволяє дітям із вадами слуху розширити свій руховий спектр та поліпшити фізичні кондиції [4].

Під час фізкультурно-оздоровчих занять із глухими дітьми важливо дотримуватися методичних правил, таких як підбір вправ, які відповідають психофізичному стану та руховим можливостям дитини. Спеціальні корекційні вправи слід чергувати із загальнорозвивальними та профілактичними. Вправи, що змінюють положення голови, варто виконувати поступово, збільшуючи амплітуду рухів. Завдання, спрямовані на розвиток рівноваги, необхідно ускладнювати індивідуально, враховуючи особливості статокінетичної стійкості, при цьому забезпечуючи підстраховку. Вправи із закритими очима виконуються лише після того, як вони засвоєні з відкритими очима. Весь процес заняття має бути спрямований на активізацію мислення, емоцій, пізнавальної діяльності, а також міміки та розуміння мови. До засобів адаптивного фізичного виховання глухих дітей належать фізичні вправи, а також природні й гігієнічні фактори. Фізичні вправи класифікуються за цільовою спрямованістю (загальнорозвивальні, спортивні, рекреаційні, лікувальні, профілактичні, корекційні, професійно-підготовчі), впливом на певні фізичні якості (сила, швидкість, витривалість, гнучкість), впливом на конкретні м'язові групи (м'язи спини, пресу, плечей тощо), координаційною спрямованістю (орієнтація у просторі, рівновага, ритмічність рухів), біомеханічною структурою рухів

(циклічні, ациклічні, змішані), інтенсивністю виконання (низька, помірна, тонізуюча, тренуюча), видом спорту, лікувальним впливом (відновлення м'язів, рухливості в суглобах, стимуляція трофічних процесів), вихідним положенням (лежачи, сидячи, на колінах) та ступенем самотійності виконання (активні, пасивні, із підтримкою чи опорою). Особливий інтерес становлять вправи, що поєднують міждисциплінарні зв'язки, такі як художньо-музичні, хореографічно-танцювальні вправи, ритмопластика та малювання [5].

Гігієнічні фактори включають правила особистої та загальної гігієни, які стосуються побуту, праці, харчування, навколишнього середовища, одягу, взуття та спортивного інвентарю. Природні фактори, такі як використання води, повітряних і сонячних ванн, спрямовані на зміцнення здоров'я та загартовування організму, що посилює позитивний вплив фізичних вправ.

Форми занять в адаптивній фізичній культурі поділяються на планові (уроки фізкультури, ритміки, фізкультхвилинки) та позаурочні (ранкова гімнастика, ігри на перервах, спортивні години, конкурси, екскурсії). У позашкільний час практикуються заняття в оздоровчих таборах, реабілітаційних центрах, сімейно-оздоровчих клубах. Методичні прийоми наочності для глухих передбачають використання плакатів із зображенням частин тіла, схем рухів, показ вправ із поясненням, плоских та об'ємних предметів, спортивного інвентарю. Також застосовуються звукові сигнали для стимуляції слухового сприйняття під час ритмічних рухів.

Наукові дослідження свідчать, що цілеспрямований вплив на координаційні здібності глухих дітей сприяє розвитку швидкості, сили, спритності, витривалості, що є життєво необхідними. До ефективних засобів відносяться вправи з м'ячами, естафети, ігри, повторні завдання. У корекційному процесі для розвитку рівноваги застосовуються вправи на обмеженій площі опори, із закритими очима, зі страховкою та допомогою. Для вдосконалення вестибулярного апарату використовуються обертання, нахили голови, комбіновані рухи, вправи з м'ячами різного розміру та ваги.

Особливе значення у фізичному вихованні слабочуючих дітей має плавання. Заняття в басейні покращують фізичний стан, дисципліну, колективну взаємодію, розвивають м'язи та дихальну систему. Методичні рекомендації включають поступове навчання плаванню з урахуванням вікових особливостей, використання жестової мови, організацію ігор та естафет.

Отже, основними методами адаптивного фізичного виховання є навчання руховим діям, розвиток фізичних якостей, формування особистості та взаємодія між педагогом і дітьми. Для розвитку сили використовуються методи максимальних, ізометричних і повторних зусиль, для швидкості - ігрові, для витривалості - інтервальні та рівномірні тренування. У корекційній роботі важливо використовувати ігровий метод, який сприяє розвитку фізичних, координаційних і психічних якостей дітей із вадами слуху.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєва О. С. Особливості функціонального стану слабочуючих дітей середнього шкільного віку з порушенням постави. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2012. № 3. С. 111–113.
2. Бабій І. М. Корекція рухової сфери глухих підлітків швидкісно-силовими вправами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2002. 17 с.
3. Байда Л., Красюкова-Енс О., Азін В. Інвалідність та суспільство : навч. посіб. / за заг. ред. Л. Байди, О. Красюкової-Енс. Київ: Київ. ун-т, 2011. 188 с.
4. Кучеренко Г. В. Вікова динаміка фізичного розвитку глухих підлітків. *Соціалізація молоді в умовах розбудови демократичної правової держави*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (Одеса, 16 лютого 2007 р.). Одеса: Одеський юридичний інститут ХНУВС, 2007. 235 с.
5. Лесько О. Рухливі ігри як ефективний засіб фізичної корекції школярів із затримкою психічного розвитку. *Молода спортивна наука України*. 2002. Вип. 6. С. 288–291.

УДК 001.891-056.264

Ольга Новосад,

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ГЕНЕЗА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДИЗАРТРІЇ

Дизартрія відноситься до числа серйозних розладів мовлення. При цьому порушенні мовлення стає невиразним, втрачає виразність, порушується її темп і ритм, виникають порушення вимови та інтонації фраз. Важкі форми захворювання позбавляють людину здатності говорити. Дизартрія – одне з найпоширеніших розладів мовлення, що супроводжує дитячий церебральний параліч [4]. У логопедії термін «дизартрія» позначає розлад фонетико-фонематичної системи мовлення, викликаний наслідками органічного ураження рухових відділів нервової системи. Цей термін походить від грецьких коренів «диз» (розлад), «артрон» (розчленування) і в прямому перекладі означає «нероздільне мовлення» [1, с. 127].

Донауковий період дослідження дизартрії сягає глибокої давнини. Перший опис розладу мовлення, схожого на дизартрію або афазію, було знайдено в давньоєгипетському папірусі, що датується 3500 роком до нашої ери. У працях Гіпократата такі розлади мовлення, як афазія і дизартрія, вперше були відзначені у пацієнтів з геміплегією, судомами і паралічем правої руки.

Наукові дослідження дизартрії почалися в ХІХ ст. У 1834 році Крувейлхієр описав випадки порушення артикуляції при атрофії довгастого мозку. Дизартричні розлади були вперше описані в 1853 році неврологом Літлем як розлади мовлення, що виникають внаслідок пошкодження рухових систем тіла при церебральному паралічі. У 1860 році Дюшен дав точний опис порушень мовлення при бульбарному паралічі. У 1879 році Кусмауль вперше ввів термін «дизартрія», який об'єднує всі мовленнєві порушення. Усі порушення артикуляції Кусмауль називав дизартричними. Але він диференціював дизартрію на дислалію (мається на увазі тільки органічна дислалія) і справжню, або центральну дизартрію, викликану вогнищевим ураженням центральної нервової системи.

Дизартрія, що виникає у дітей внаслідок вродженого ураження центральної нервової системи, спочатку була описана в рамках синдрому дитячого церебрального паралічу. Так, В. Літл вже у своїх ранніх роботах згадує про дизартричні розлади у спастичних дітей.

До початку ХХ століття були описані симптоми і патогенез набутої дизартрії, виділені основні клінічні форми, проведено розмежування дизартрії і афазії, дано опис дизартрії у дітей з ДЦП. У першій половині ХХ століття клінічні дослідження дизартрії тривали. М. Маргуліс, Е. Фрешельс класифікували дизартрію за допомогою топічного підходу. Гревел в 1957 році писав, що деякі автори вважають за краще поділяти дизартрію на чисту і асоційовану, при якій розлади мовлення поєднуються з розладами уваги і пам'яті.

У вітчизняній логопедії дизартрію спочатку вважали різновидом мовлення. Дослідники виявляли інтерес до дизартрії у дітей з середини ХХ ст. Також вчені почали звертати увагу на дизартрію у дітей, які не страждали на ДЦП [2, с. 32-33].

Сучасний етап дослідження проблеми дизартрії має кілька ключових характеристик: точне визначення поняття дизартрії, яке дозволяє чітко розмежувати це мовленнєве порушення від інших, незаперечне визнання важливості комплексного підходу до її вивчення відповідно до сучасної практики діагностики та корекції, а також багатогранність наукових досліджень, спрямованих на вивчення цієї проблематики.

На сьогоднішній день виокремлюють основні підходи до дослідження дизартрії:

– клініко-фізіологічний підхід. Він зосереджений на аналізі клінічних проявів дизартрії у зв'язку з рівнем органічного або функціонального ураження нервової системи, враховуючи як центральні, так і периферичні її відділи. Вивчається характер та локалізація осередків ураження центральної нервової системи, особливості змін м'язового тону, рухів у різних частинах мовленнєвого апарату та інші пов'язані симптоми;

– психолінгвістичний підхід. Охоплює аналіз змін фонематичних властивостей звуків мовлення при дизартрії, системи фонологічних протиставлень у мовленнєвому потоці та особливостей фонематичного сприйняття. Досліджуються порушення акустичних характеристик звуків, просодичної структури мовлення та артикуляційних особливостей звукоутворення;

– нейропсихологічний підхід. Базується на специфічних методах аналізу психічних процесів у разі дисфункцій у різних структурах мозку. Виявляються порушення не лише у виконавчих еферентних механізмах, але й у кінестетичному аналізі та синтезі, що призводить до апрактичних проблем в артикуляційній сфері;

– психолого-педагогічний підхід. Він спрямований на вивчення особливостей мовленнєвого розвитку дітей з дизартрією. Описуються характерні порушення вимови та голосу, кількісні й якісні характеристики словникового запасу, труднощі у формуванні граматичних конструкцій мовлення, написання та побудови зв'язних висловлювань. На основі цих даних створено принципи реабілітації осіб із дизартрією, розроблено етапи психолого-педагогічної корекційної роботи та методики мовленнєвого розвитку дітей із подібними порушеннями [3].

У медичних і логопедичних словниках термін «дизартрія» описується як порушення артикуляції, труднощі у вимові мовленнєвих звуків, пов'язані з парезом, спазмом, гіперкінезом або атаксією мускулатури, відповідальної за мовлення. Це також включає порушення вимови, викликане недостатньою іннервацією мовленнєвого апарату через ураження задньолобових і підкіркових відділів головного мозку. Дизартрія є розладом вимовної сторони мовлення, який зумовлений органічними дефіцитами в іннервації мовленнєвого апарату. Вона проявляється у вигляді труднощів з вимовою, особливо приголосних звуків, брадилалії чи уривчастості мовлення.

Аналізуючи всі визначення, можна дійти до висновку, що дизартрія є мовленнєвим порушенням, яке характеризується

нечіткою артикуляцією, пропусками складів, заміною звуків та порушенням інтонаційних аспектів мовлення.

Список використаних джерел:

1. Бондарь В.І., Синьов В.М. Дефектологічний словник: навч. посіб. Київ: МП Леся, 2011. 528 с.
2. Голуб А.В. Історичний аспект проблеми дизартрії. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського університету Івана Огієнка*. 2013. Вип. 22. С. 30-40.
3. Дизартрія історичний екскурс і сучасний стан розгляду проблеми. URL: <https://scribd.com/document/704513225/%D0%94%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%82> (дата звернення: 23.04.2024).
4. Дизартрія – особливості різних форм, методи діагностики і лікування. URL: <https://kyiv8.irc.org.ua/dizartriya-%E2%80%93-osoblivostiriznih-form-metodi-diagnostiki-i-likuvannya-16-04-00-26-03-2021/#:~:text=> (дата звернення: 23.04.2024).

УДК 377.8:004.5

Ольга Подворнюк, Наталія Поліщук,
*Володимирський педагогічний фаховий коледж
імені Агатангела Кримського*

ЦИФРОВА РЕВОЛЮЦІЯ В ОСВІТІ: ЯК ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗМІНЮЮТЬ НАВЧАННЯ

Пріоритетним завданням державної освітньої політики на сьогодні є впровадження інноваційних технологій, зокрема інформаційних, з метою модернізації навчально-виховного процесу, забезпечення його доступності та ефективності, а також підготовки підростаючого покоління до функціонування в умовах інформаційного суспільства [6].

Інформатизація навчально-виховного процесу розглядається як процес трансформації традиційних методів навчання шляхом впровадження комп'ютерних технологій. Вона передбачає розробку та застосування інноваційних педагогічних моделей, що використовують потенціал інформаційних систем та мереж для підвищення ефективності освітнього процесу.

Вітчизняні дослідження в галузі інформатизації освіти зосереджені на розробці педагогічних підходів до комп'ютеризації навчання, створенні теоретичних основ та практичних рекомендацій щодо застосування електронних навчальних засобів, а також на дослідженні організаційних, методичних та технологічних аспектів дистанційного навчання. Визначні внески у розвиток цих напрямів зробили такі вчені, як Б. Гершунський, Є. Машбиц, І. Підласий, В. Адрущенко, В. Антонов, В. Вембер, О. Мінзов, О. Околепов, Е. Скибицький, Д. Хуторський,

О. Андреев, В. Кухаренко, В. Луговий, С. Сисоєва та Б. Шуневич.

Щоб дослідити проблему застосування комп'ютерних інформаційних технологій необхідно з'ясувати сутність дефініцій «інформаційні технології», «інформаційні технології навчання». Інформаційні технології, інформаційно-комунікаційні технології (Information and Communication Technologies, ICT) – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, поширення, відображення й використання інформації в інтересах її користувачів [5]. Їх також розглядають як:

- технології, що забезпечують та підтримують інформаційні процеси (процеси пошуку, збору, передачі, збереження, накопичення, тиражування інформації та процедури доступу до неї);

- цілеспрямовану організовану сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування;

- сукупність методів, виробничих процесів та програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюг, що забезпечує виконання інформаційних процесів з метою підвищення їх надійності та оперативності й зниження трудомісткості процесів використання інформаційного ресурсу, а також підвищення їх надійності та оперативності. Розглянемо декілька найпоширеніших сервісів, що використовуються при реалізації інтерактивного навчання.

Для створення презентацій:

- **GOOGLE SLIDES:** є безкоштовним онлайн-сервісом для створення та редагування презентацій, який входить до складу GoogleWorkspace. Він дозволяє створювати професійні презентації з різноманітними функціями та інструментами.

Основні можливості GoogleSlides:

- ✓ Створення слайдів: ви можете додавати, видаляти, переміщати та дублювати слайди за допомогою простого інтерфейсу.

- ✓ Формування тексту: ви можете змінювати шрифт, розмір, колір, вирівнювання та інші параметри тексту.

- ✓ Вставлення об'єктів: ви можете додавати до слайдів зображення, форми, діаграми, таблиці, відео та інші об'єкти.

- ✓ Використання шаблонів: GoogleSlides пропонує широкий вибір готових шаблонів для різних типів презентацій.

- ✓ Співпраця в реальному часі: ви можете працювати над

презентацією разом з іншими користувачами в режимі реального часу.

✓ Доступність з будь-якого пристрою: ви можете створювати та редагувати презентації на комп'ютері, планшеті або смартфоні.

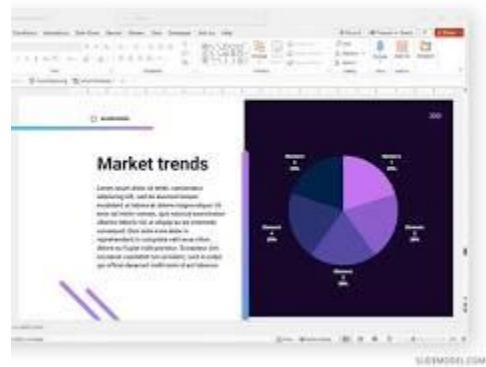
✓ Інтеграція з іншими сервісами Google: Google Slides інтегрується з іншими сервісами Google, такими як Google Документи, Google Таблиці та Google Диск.

- CANVA

(<https://www.canva.com/>)

Canva – це безкоштовний додаток, що містить безліч графічних елементів, за допомогою яких ви зможете зробити все – від презентацій та постерів до візитних карток і запрошень.

Це потужний онлайн-інструмент для вирішення різних дизайнерських завдань: від розробки листівок для соцмереж, логотипів до створення презентацій та іншої інфографіки. Робота сервісу організована за принципом впровадження готових, зручних шаблонів. Користувачам доступна бібліотека шрифтів, іконок і картинок, завантаження власної графіки.

- PREZI (<https://prezi.com/>)

Цей онлайн-інструмент універсальний і підходить як для комп'ютерів, так і для мобільних пристроїв. Він призначений для створення презентацій та іншої інфографіки, дозволяючи додавати текст, анімацію, фон, фігури та елементи до обраного шаблону.

Сервіс також надає фільтри дизайну за колірною гамою та тематикою. Важливо відзначити, що безкоштовна версія дозволяє використовувати лише базові можливості для створення та зберігання одного проєкту.

- POWTOON– це інноваційний онлайн-сервіс, який дозволяє створювати захоплюючі анімовані відео та презентації без будь-яких спеціальних навичок у дизайні. Завдяки інтуїтивному інтерфейсу та великій бібліотеці шаблонів, зображень і персонажів, навіть новачок зможе створити професійне відео для навчання, бізнесу чи просто для розваги. Powtoon пропонує різноманітні стилі анімації, від мультяшних до інфографічних, що дозволяє адаптувати відео під будь-яку аудиторію та тему. Крім того, сервіс підтримує додавання музики, звукових ефектів та голосового озвучення, що робить відео ще більш живими та

цікавими. Готові відео можна легко експортувати в різних форматах або поділитися ними в соціальних мережах.

Для створення інтерактивних завдань:

- **КАНООТ** – сервіс для створення вікторин, дидактичних ігор та тестів. Це порівняно новий сервіс для створення онлайн вікторин, тестів і опитувань. Ця програма може ефективно використовуватися в дидактичних цілях. Учні можуть відповідати на створені вчителем тести з планшетів, ноутбуків, смартфонів, тобто з будь-якого пристрою, що має доступ до Інтернету.

- **LEARNINGAPPS** – це безкоштовна онлайн-платформа, яка дозволяє вчителям, студентам і всім, хто цікавиться освітою, створювати різноманітні інтерактивні навчальні модулі. Це як конструктор, за допомогою якого можна збирати захопливі ігри, вікторини, кросворди та інші вправи для вивчення будь-якого предмета.

- **WORDWALL** – це інтерактивна платформа, яка дозволяє вчителям та учням створювати різноманітні навчальні матеріали, такі як кросворди, вікторини, словнички та ігри. За допомогою Wordwall можна перетворити будь-який урок на захоплюючу інтерактивну пригоду. Платформа пропонує велику кількість готових шаблонів та інструментів для створення власних завдань. Крім того, Wordwall дозволяє інтегрувати завдання з іншими навчальними платформами, такими як GoogleClassroom. Це чудовий інструмент для вчителів, які хочуть зробити свої уроки більш цікавими та ефективними, а також для учнів, які хочуть закріпити матеріал у формі гри.

- **QUIZLET** – це популярна онлайн-платформа, яка допомагає вивчати нові слова, поняття та факти за допомогою інтерактивних карток. Цей сервіс дозволяє як створювати власні набори карток, так і використовувати готові, створені іншими користувачами. Quizlet пропонує різноманітні режими навчання, такі як вивчення термінів, тестові завдання, ігри та аудіотренування. Це чудовий інструмент для закріплення знань з будь-якого предмета, особливо для вивчення іноземних мов. Завдяки своїй інтерактивності та різноманітності функцій, Quizlet допомагає зробити процес навчання більш цікавим та ефективним.

Віртуальна дошка для спільного користування:

- PADLET – це багатофункціональна онлайн-платформа, яку можна порівняти з величезною цифровою дошкою.

На цій дошці можна вішати різноманітні нотатки, фотографії, відео, посилання та інші матеріали. Це чудовий інструмент для співпраці, навчання, презентацій та організації інформації. Padlet є дуже гнучким, тож ти можеш налаштувати його під свої конкретні потреби. Він ідеально підходить для проектів, де потрібно зібрати ідеї від різних людей, або для створення інтерактивних навчальних матеріалів. Завдяки простому інтерфейсу, Padlet є доступним для користувачів будь-якого рівня.

Одним із сучасних інструментів, спрямованих на ефективну візуальну презентацію інформації є, так звана, інфографіка. Зазвичай, під цим терміном розуміється візуальне комплексне подання текстової і графічної інформації з метою стислого і яскравого відображення певного факту, процесу, події [2].

Розглянемо найбільш популярні з них і спробуємо визначити їх основні можливості.

- EASEL.LY (www.easel.ly)

Це простий та багатофункціональний інструмент. Платформа має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, що робить створення зображень з нуля або використання готових шаблонів легким і доступним завданням. Ресурс доступний як для роботи з ПК, так і для мобільних пристроїв.

Easel.ly ідеально підходить для візуалізації звітів, хронології подій, процесів та порівнянь. Цей сервіс корисний для створення резюме, презентацій, а також для доповнень до статей та доповідей. Він надає гнучкі налаштування кольорів, шрифтів, форм, розмірів, фігур, ліній та стрілок. В редакторі можна легко завантажувати зображення та керувати прозорістю елементів. Важливо відзначити, що файли, завантажені з Easel.ly, не містять водяних знаків..

- INFOGRAM (<https://infogram.com/>)

Цей сервіс англomовний та також вимагає реєстрації. Після реєстрації ви отримаєте доступ до інтерактивних шаблонів різних типів графіків. На безкоштовному тарифі вам дозволено створювати до 10 проектів, імпортувати дані та публікувати контент в Інтернеті.

Сервіс підходить для створення інтерактивних схем, діаграм та онлайн-карт. Користувач може вільно редагувати всі елементи обраного шаблону, додавати до нього зображення, текст і навіть відео з YouTube-каналу.

- CREATELY (<https://createlly.com/>)

За допомогою сервісу можна швидко створювати схеми та діаграми, зокрема, шляхом вибору шаблону і накладення на нього потрібної інформації.

Free-версія дозволяє зробити до п'яти діаграм в рамках одного проекту (з нуля або за шаблоном з потрібними даними). В інфографіку дозволено додавати текст, лінії, фігури, змінювати фон, імпортувати зображення. Навіть власники безкоштовних акаунтів можуть завантажувати проєкти в форматі jpeg і png.

- PIKTOCHART (<https://piktochart.com/>)

У відкритому доступі є варіанти для презентацій, шаблони для друкованої продукції (листівок, звітів, плакатів) і безпосередньо для інфографіки. Можна додавати в панель управління власні візуальні ефекти та створювати візуальний контент з нуля.

Отже, онлайн-платформи відкривають нові можливості для створення сучасних і ефективних навчальних матеріалів. За допомогою цих сервісів можна легко створити електронний супровід до будь-якого уроку або курсу, включаючи текстові матеріали, мультимедійні файли та інтерактивні завдання. Створені матеріали можна легко організувати та структурувати, а також поділитися ними з іншими користувачами за допомогою QR-кодів або вбудовування в різні онлайн-платформи. Це дозволяє створювати персоналізовані навчальні середовища та підвищувати зацікавленість учнів до навчання.

Список використаних джерел:

1. Носенко Т. І. Інформаційні технології навчання: навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2021. 184 с.
2. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць / В. В. Бондаренко (голов. ред.) та ін. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2024. Вип. 1 (32). 110 с. Режим доступу: http://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2024_1/t.pdf
3. Сервіс для підтримки процесів навчання та викладання. URL: <https://learningapps.org/>
4. Таран І. Б. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті: навч. посіб. Бердянськ: Видавець Ткачук А. В. 2019. 168 с.
5. Шахіна І. Створення інфографіки за допомогою сучасних Інтернет-сервісів. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти.* 2020. Вип. 8(2). С. 58–64.
6. Пшенична О. С. Сучасні інформаційні технології в освіті. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6869>
7. Гуштіна Н. І. Путівник світом цифрових технологій : посіб. для вчителів. Київ : Видавничий центр «Освіта», 2018. 32 с.
8. Носенко Ю. Г., Попель М. В., Шишкіна М. П. Хмарні сервіси і технології у науковій і педагогічній діяльності : методичні рекомендації / за ред. М. П. Шишкіної. Київ : ІТЗН НАПН України, 2016. 73 с.
9. Нова педагогічна думка: наук.-метод. журнал РОІППО. 2024. №2.

URL: <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/issue/view/20/7>

10. Педагогічний вісник: наук.-метод. журнал ЧОІПОП. 2024. №3.

URL: http://oipop.ed-sp.net/public/pg_magazine/pdf/pv_3_2024.pdf

УДК 364:37. 043.2

Ілля Пустовіт,

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Інклюзивна освіта є однією з основних концепцій сучасної освітньої системи, що передбачає забезпечення рівного доступу до освіти для всіх дітей, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби. Вона ґрунтується на принципах рівності, доступності, індивідуалізації навчання, соціальної інтеграції та підтримки різноманітних потреб учнів. В умовах закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) інклюзивне навчання набуває особливої ваги, оскільки саме тут відбувається взаємодія учнів з різними здібностями, що дозволяє формувати в них важливі соціальні навички, толерантність і взаєморозуміння. В Україні концепція інклюзивної освіти набула розповсюдження після ухвалення Закону України «Про освіту» в 2017 році, який проголосив рівність прав усіх дітей на отримання якісної освіти в будь-якому закладі загальної середньої освіти.

Інклюзивне навчання в ЗЗСО базується на принципах рівних можливостей для всіх учнів. Цей підхід передбачає, що діти з особливими освітніми потребами (ООП) можуть навчатися разом з іншими учнями, отримуючи необхідну підтримку та допомогу. Важливою складовою цього процесу є створення навчальної атмосфери, де кожен учень відчуває себе важливим членом колективу, а його потреби враховуються в усіх аспектах освітнього процесу.

Теоретичні основи інклюзивної освіти в закладах загальної середньої освіти ґрунтуються на концепціях рівності та прав людини. Кожна дитина, незалежно від її індивідуальних особливостей, повинна мати право на якісну освіту. Це є основним принципом міжнародних документів, таких як Конвенція ООН про права дитини, а також Конституція України. Водночас важливим аспектом є те, що інклюзивне навчання не обмежується лише фізичним перебуванням учнів з ООП у класах, але й передбачає створення відповідних умов для їхнього повноцінного навчання. Мова йде про застосування адаптованих навчальних програм, диференційованих методів навчання, залучення

спеціалістів (психологів, логопедів, дефектологів) для забезпечення необхідної підтримки.

Одним із основних завдань інклюзивного навчання в ЗЗСО є надання учням з особливими потребами можливості навчатися в умовах, що відповідають їхнім індивідуальним здібностям. Це означає, що навчальний процес має бути адаптованим до потреб кожної дитини. Наприклад, для учнів з порушеннями слуху можуть використовуватися спеціальні технічні засоби або програми, які дозволяють їм краще сприймати навчальний матеріал, для дітей з порушеннями зору – спеціальні підручники, а також тактильні засоби навчання. Водночас навчальні плани й програми мають бути гнучкими, щоб давати можливість дітям з ООП розвивати свої здібності на рівні з іншими учнями, не відчуваючи обмежень або дискримінації.

Методологічний підхід до реалізації інклюзивної освіти в ЗЗСО передбачає використання різноманітних педагогічних технологій та стратегій, орієнтованих на потреби кожного учня. Вчителі повинні володіти знаннями й навичками, які дозволяють застосовувати диференційовані методи навчання, створювати індивідуальні навчальні плани, коригувати програми для учнів з особливими потребами. Це вимагає від педагогів не тільки знань у галузі психолого-педагогічної науки, а й здатності ефективно працювати в умовах різноманітності, взаємодіяти з іншими фахівцями, такими як психологи, дефектологи, соціальні працівники, а також активно співпрацювати з батьками дітей.

У закладах загальної середньої освіти створення умов для інклюзивного навчання передбачає необхідність зміни підходів до організації навчального процесу, матеріально-технічної бази, а також підготовки кадрів. Важливо, щоб у кожній школі було достатньо ресурсів для забезпечення навчання дітей з особливими освітніми потребами, що включає в себе не лише спеціалізоване обладнання, але й створення доступної інфраструктури, в тому числі архітектурної, для учнів з обмеженими фізичними можливостями. Врахування цих факторів допомагає формувати сприятливе середовище для всіх учнів, що в свою чергу сприяє успішній соціалізації та розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Проте, не менш важливим є підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Вчителі повинні мати спеціалізовані знання, які дозволяють їм працювати з дітьми, що мають особливі освітні потреби, враховуючи індивідуальні особливості та потреби кожного учня. Для цього необхідно впроваджувати програми професійної перепідготовки вчителів, розвивати нові курси і

тренінги, які дозволяють педагогам освоїти сучасні методи й технології інклюзивного навчання. Це включає як теоретичну підготовку, так і практичні навички роботи з дітьми з особливими потребами.

Крім того, важливим аспектом інклюзивної освіти є активна взаємодія між школою, батьками та громадськістю. Для успішної реалізації інклюзивної освіти потрібно забезпечити належну підтримку учням з особливими потребами не тільки в межах навчального процесу, але й поза його межами. Батьки повинні бути залучені до процесу навчання своїх дітей, що включає не лише участь у батьківських зборах, але й активну підтримку в питаннях адаптації дитини до навчального середовища. Громадські організації, які займаються питаннями інклюзивної освіти, також можуть бути важливими партнерами в цьому процесі.

Таким чином, інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти є не лише освітнім процесом, а й соціальним явищем, що має велике значення для розвитку суспільства. Воно сприяє формуванню культури рівності та толерантності, допомагає зберегти соціальну згуртованість та підтримує розвиток кожної дитини, незалежно від її індивідуальних особливостей. Успішна реалізація інклюзивної освіти в Україні потребує комплексного підходу, в якому важливу роль відіграють педагогічні кадри, батьки, громади та держава.

Список використаних джерел:

1. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. URL:https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf (дата звернення: 10.11.2024).
2. Лавріненко Л. Інклюзивна освіта в умовах викликів Нової української школи. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка»*. 2022. Том 174. № 18. С. 165-171.

УДК 001.89: 004.777-057.875

Тетяна Трофімук-Кирилова,
*Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ GOOGLE SEARCH ТА GOOGLE SCHOLAR У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»

Сучасний освітній процес в Україні базується на компетентнісному підході, який спрямований на формування у здобувачів освіти не лише знань, умінь і навичок, але й здатності

якісно застосовувати їх у різноманітних професійних і життєвих ситуаціях, що відповідає сучасним вимогам розвитку глобального інформаційного суспільства та потребам ринку праці. У Законі України «Про освіту» від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII поняття «компетентність» визначено як динамічну комбінацію «знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [4].

У підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних до активної участі в житті суспільства та прийняття рішень на основі аналізу і проведення дослідницької роботи, важливе місце займає дослідницька компетентність. Вона передбачає не лише вміння генерувати нові ідеї та проводити наукові дослідження, а й здатність аналізувати та інтерпретувати інформацію, використовувати сучасні інструменти для збору й опрацювання даних, аргументувати власні висновки і формувати пропозиції для подальших досліджень або практичного застосування наукових розробок. У сучасному світі, де інформаційні та технологічні зміни відбуваються надзвичайно швидко, саме дослідницька компетентність дозволяє здобувачам освіти брати участь у створенні нових знань, технологій і методів, що сприяють вирішенню актуальних суспільних і економічних проблем, стає запорукою їх професійної успішності та особистісного розвитку.

Дослідницька компетентність посідає важливе місце серед компетентностей, які мають бути сформовані у здобувачів освітнього ступеня «Магістр». Це підкреслено й у статті 5 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII: «Другий (магістерський) рівень вищої освіти передбачає «набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування задач дослідницького та/або інноваційного характеру у певній галузі професійної діяльності» [3]. Саме це трактування лягло в основу для формулювання інтегральної компетентності для здобувачів цього рівня вищої освіти згідно «Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти» від 01 червня 2016 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30 квітня 2020 р. № 584). Також у цьому документі визначено, що освітній ступінь магістра в Україні здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою, причому дослідницька (наукова) компонента обов'язково має становити щонайменше 30% від загального обсягу освітньо-наукової програми [1]. Таким чином, формування дослідницької

компетентності здобувачів освітнього ступеня «Магістр» є важливим завданням закладів вищої освіти.

У контексті цифрової трансформації освіти, важливою умовою успішного формування дослідницької компетентності є використання інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють оптимізувати процес збору, аналізу та систематизації даних, забезпечують доступ до глобальних інформаційних ресурсів, формують навички критичного мислення та самостійного прийняття рішень. Серед можливих цифрових інструментів варто виокремити сервіси Google, які дозволяють організовувати дослідження, зберігати, аналізувати і презентувати дані, а також функціонують як набір окремих вебдодатків, взаємопов'язаних між собою через єдиний особистий обліковий запис, що забезпечує зручний доступ та ефективну взаємодію. Сервіси Google дозволяють працювати у хмарному середовищі, що мінімізує ризики втрати даних та забезпечує доступ до них у будь-якій точці світу із будь-якого пристрою. Це також усуває обмеження, пов'язані із локальним зберіганням інформації, та сприяє мобільності, гнучкості, безперервності навчання та науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти.

Google надає широкий спектр цифрових інструментів (Google Search, Google Scholar, Google Alerts, Google Docs, Google Form, Google Sheets, Google Keep та інші), які можуть ефективно використовуватися у процесі формування дослідницької компетентності здобувачів освітнього ступеня «Магістр» [6]. Серед них важливу роль займають системи Google Search та Google Scholar, які забезпечують доступ до значної кількості наукових ресурсів, сприяючи організації та автоматизації проведення наукових досліджень як науково-педагогічними працівниками, так і здобувачами закладів вищої освіти.

Google Search або Google Пошук ([google.com/search](https://www.google.com/search)) – завдяки своїй універсальності та функціональності ця система забезпечує швидкий пошук необхідної інформації для досліджень у різних наукових галузях. Результати пошуку охоплюють широкий спектр джерел, важливих для дослідницької діяльності, а саме: вебсторінки, зображення, відео, новини, карти, книги та інші ресурси. При цьому віднайдення інформації за допомогою Google Search можна обмежити одним типом контенту, наприклад, лише зображення або ж відео тощо. Функція розширеного пошуку дозволяє дослідникам точніше фільтрувати дані, зокрема через пошукові оператори (слова або символи, які додаються в запит), мову, регіон, останнє оновлення, тип файлу, що відобразатиметься, діапазон дат та інші параметри, що значно

підвищує ефективність роботи з великими обсягами інформації. Інтеграція Google Search із вбудованими функціями калькулятора та конвертації одиниць вимірювання дозволяє користувачам швидко виконувати необхідні для дослідження розрахунки, що особливо корисно для проведення початкового аналізу даних та оцінки отриманих результатів [2].

Google Scholar або Google Академія (scholar.google.com.ua) – незамінний інструмент для дослідників, у тому числі й для здобувачів освітнього ступеня магістра. Цей портал вважається найбільшою у світі вільно доступною академічною пошуковою системою, яка серед величезної кількості актуальних наукових публікацій, зокрема статей з рецензованих журналів, дисертацій, книг, препринтів, технічних звітів і т.д., знаходить праці, що найбільш точно відповідають введеному пошуковому запиту. Google Scholar індексує матеріали з різних репозитаріїв, бібліотек та наукових видавництв, забезпечуючи дослідникам широкий огляд наукової проблеми [5].

Використання магістрами цього цифрового інструменту сприяє формуванню у них важливих вмій та навичок, які є важливими структурними компонентами дослідницької компетентності, а саме:

- пошук та відбір інформації – здобувачі вчаться формулювати точні запити, шукати першоджерела та останні наукові розробки зі своєї наукової сфери, використовувати різноманітні оператори пошуку та фільтри для отримання релевантних результатів;

- аналіз інформації та критичне мислення – ознайомлюючись із різноманітними джерелами, здобувачі навчаються аналізувати їх, оцінювати достовірність та цінність інформації, синтезувати отримані дані для формулювання на їх основі власних висновків, визначати авторитетність авторів та актуальність досліджень тощо;

- відстеження нових досліджень – створивши власний профіль у Google Scholar, здобувачі освіти можуть налаштувати персоналізовані сповіщення про нові публікації за заданими темами, що допомагає бути в курсі останніх наукових досягнень;

- оцінка наукової значущості джерел – використовуючи функцію аналізу цитувань (дані про цитованість публікацій, продуктивність авторів і журналів, порівняльний аналіз досягнень науковців тощо), магістри можуть визначати, наскільки часто цитується певне дослідження, що дозволяє оцінити його значення у науковій сфері;

– оформлення бібліографічних посилань – Google Scholar має зручні інструменти для роботи із бібліографічними посиланнями у різних стилях цитування (APA, MLA, ISO 690 тощо), що допомагає заощаджувати час, полегшує систематизацію джерел та структурування посилань у наукових роботах, сприяючи формуванню у молодих дослідників навичок коректності оформлення джерел та цитування;

– дотримання принципів академічної доброчесності і культури наукового дослідження – робота із функціями створення та редагування посилань сприяє виробленню у здобувачів освіти навичок точного цитування, уникнення плагіату та дотримання етичних принципів в академічній діяльності.

Таким чином, використання здобувачами освітнього ступеня «Магістр» цифрових інструментів Google Search та Google Scholar сприяє автоматизації багатьох процесів їх наукової діяльності та формуванню у них дослідницької компетентності.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30 квітня 2020 р. № 584). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0600729-16#Text>

2. Пошук Google Довідка.
<https://support.google.com/websearch/?hl=uk&sjid=14338436923934907957-EU#topic=3378866>

3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

5. Google Scholar. URL: <https://scholar.google.com.ua/intl/uk/scholar/about.html>

6. Google. Корисні продукти. Для кожного. URL: <https://about.google/intl/uk/products/#all-products>

УДК 378.094:81'243'

Марія Шум,

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

СУЧАСНІ МЕТОДИ КОМУНІКАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток певного рівня іншомовної професійної комунікативної компетенції є важливою та ефективною основою для подальшого професійно орієнтованого спілкування випускників закладів вищої освіти. Проте, слід враховувати, що

під час вивчення професійної іноземної мови різні мовні функції та методи їх використання не завжди мають однакову значущість.

Коли йдеться про загальні тенденції сучасної методики, можна виділити основні напрямки [2]: індивідуальний підхід до здобувачів освіти (метод адаптується під потреби студента, а не навпаки, аналіз потреб); активніша роль здобувачів освіти (уроки, орієнтовані на студента); використання онлайн-ресурсів у навчанні (навчальні відео, веб-завдання та тести, онлайн-платформи для навчання); часте застосування ігрових завдань (edutainment); глобалізація та можливість використання нетворкінгу для практики усного та писемного мовлення (соціальні мережі, платформи для спілкування, мовний обмін онлайн); впровадження творчих завдань за допомогою технологій (вебколажі, проекти, вебквести, запис аудіо- та відеомонологів); вибір автентичних матеріалів для обговорення, читання та перегляду.

Комунікативний підхід зосереджується на розвитку здатності висловлювати думки та вести діалог. Процес навчання спрямований на формування мовної компетенції, що передбачає осмислене спілкування в різноманітних життєвих ситуаціях. Лексичний підхід полягає в тому, що студент вивчає не окремі слова, а так звані *chunks* (словосполучення), які згодом допомагають сформулювати правильне мовлення. Ці методи можна поєднувати з іншими сучасними тенденціями, що дозволяє зробити заняття більш цікавими та ефективними для всіх учасників навчального процесу [1].

Комунікативний метод вивчення мови нещодавно здобув популярність. Це методика, що зосереджується на практиці спілкування та тренуванні сприйняття іноземної мови на слух. Її застосування в процесі навчання за короткий час дозволяє подолати мовний бар'єр. Навіть при обмеженому словниковому запасі студенти можуть почати активно використовувати мову для спілкування з перших занять. Така методика дає добрі результати, оскільки вона орієнтована на створення штучного мовного середовища. Присвячуючи спілкуванню більше 80% навчального часу, здобувачі освіти, потрапляючи в реальні умови комунікації, не стикаються з особливими труднощами [3].

Хоча комунікативний підхід залишається актуальним, з'явилися його модифікації та нові підходи в методиці [4]. Нижче наведено найбільш популярні з них.

Task-based learning допомагає здобувачам освіти вирішувати реальні комунікативні завдання, наприклад, зробити замовлення в ресторані або пройти співбесіду. У навчанні

використовуються автентичні матеріали та вправи, що імітують реальні життєві ситуації. Спочатку викладач представляє мовну одиницю через текст чи діалог, щоб студент зрозумів її значення. Потім здобувачі освіти виконують практичні вправи для закріплення матеріалу. Завершується заняття комунікативним завданням, таким як рольова гра, щоб навчити студентів вільно спілкуватися іноземною мовою.

Flipped classroom. Цей метод підходить для здобувачів освіти з високою мотивацією та рівнем володіння мовою вище Intermediate. Основна ідея методу полягає в тому, що студенти отримують завдання для попереднього опрацювання матеріалу (наприклад, відеолекцію) до заняття. В ході самого заняття не витрачається час на обговорення теоретичних аспектів, а він присвячується активній практичній роботі. Таким чином, викладач може охопити більше матеріалу, а студенти розвивають здатність до самостійного навчання.

Blended learning – змішане навчання, яке поєднує традиційні заняття з онлайн-курсом. Це дозволяє вчитися з будь-якої точки світу за допомогою онлайн-матеріалів і підтримки викладача.

Embodied learning – метод, у якому навчання стає фізичним процесом. Здобувачі освіти виконують дію для кращого засвоєння матеріалу, що створює міцні асоціативні зв'язки.

Inquiry-based learning – навчання, орієнтоване на запити студентів. Здобувачі освіти вивчають матеріал через практичні завдання, що відповідають їхнім потребам. Це сприяє кращому запам'ятовуванню та підвищенню мотивації. Ці методи роблять навчання більш адаптованим до реальних потреб студентів.

Метод CLIL (Content and Language Integrated Learning) поєднує вивчення предметів англійською мовою, наприклад, історії, та вивчення мови одночасно. Мова є засобом отримання інформації, а не метою. Ключові принципи: предмети вивчаються англійською, контент має бути зрозумілим і супроводжуватися візуальними матеріалами. Проблеми: дефіцит матеріалів і кваліфікованих викладачів.

Dogme style – це варіація комунікативного підходу, що дозволяє відмовитись від підручників та уроків за планом, зосереджуючись на спілкуванні між здобувачем освіти і викладачем. У цьому підході матеріал виникає під час заняття через живе обговорення, а навчання спрямоване на використання лексики та граматики у контексті. Викладач не готує заздалегідь мовні структури, а оптимізує освітній процес. Метод був розроблений Скоттом Торнбері у 2001 році. Основні принципи:

відсутність підручників і планів, створення контенту здобувачами освіти. Метод вимагає гнучкості та досвіду від викладача, не підходить для підготовки до спеціалізованих курсів чи початкових рівнів.

Застосування сучасних технологій у вивченні іноземних мов є необхідним та ефективним інструментом для досягнення високих результатів. Вони відповідають вимогам ФГОС, сприяють формуванню міжпредметних зв'язків, розвитку навичок студентів та формуванню компетенцій, необхідних для їх професійної діяльності. Інтегроване предметно-мовне навчання ідеально підходить для закладів вищої освіти, де здобувачі освіти поглиблюють знання з профільних предметів, розвивають майбутню спеціальність та підвищують мовну компетенцію. Зокрема, розвиток мовних навичок, поповнення словникового запасу різними термінами та мовними конструкціями, а також активне говоріння сприяють підвищенню мовного рівня студентів.

Комунікативна орієнтація навчання є основою для успішного оволодіння іноземною мовою. Практика показує, що важливу роль у цьому відіграє атмосфера колективного спілкування, організованого на основі комунікативних ситуацій. Такі ситуації мотивують студентів до мовленнєвої діяльності та допомагають свідомо засвоїти іноземний матеріал. У процесі навчання важливими є як діалогічне, так і монологічне мовлення, що дозволяє задіяти кількох учасників і наблизити процес навчання до реальної мовної комунікації. Викладач і здобувачі освіти повинні демонструвати комунікативно мотивовану поведінку, а сам процес навчання має бути емоційно забарвленим, щоб викликати інтерес і сприяти успіху як у навчанні, так і в повсякденному житті.

Аналіз ситуації в країні показує, що попит на висококваліфікованих спеціалістів з іноземними мовами зростає. Комунікативний підхід є найбільш ефективним у вивченні іноземних мов, оскільки він сприяє формуванню комунікативної компетентності, яка є важливою складовою професійної підготовки, впливає на світогляд, цінності та критичне мислення здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Білан Н. Комунікативний метод навчання іноземних мов студентів немовних ВНЗ. *Молодь і ринок*. 2012. № 5. С. 149–153.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2013. № 2. С. 20–24.
3. Низаєва Л.Ф. Комунікативна компетенція: сутність і компонентний склад. *Молодий вчений*. 2016. № 28 (132). С. 933–935.

4. Скуратівська М.О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов. URL: [http:// intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodita-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-uvischiy-shkoli-ukrayini/](http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodita-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-uvischiy-shkoli-ukrayini/) (дата звернення: 26.11.2024).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Ажгіревич Ірина – здобувачка вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Борцевич Святослав – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та корекційної діяльності Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Бреднев Олексій – здобувач вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Бундак Олена – доцент, кандидат історичних наук, доцент, заступник директора з науково-методичної роботи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Василюк Василь – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Васюра Руслана – старший викладач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Гаврилюк Світлана – професор, доктор історичних наук, завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки

Герук Ольга – здобувачка вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Горбач Надія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Гордійчук Віктор – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фізичної терапії та корекційної діяльності Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Даньчук Вадим – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту

розвитку людини Університету «Україна» (науковий керівник – Кушпетюк Олена, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат історичних наук).

Дем'янюк Олександр – професор, доктор історичних наук, професор кафедри педагогіки та психології Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Дмитренко Алла – доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Дуденко Дмитро – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (науковий керівник – Жалко Тетяна, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат філологічних наук).

Жалко Тетяна – доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО; доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Ключук Анатолій – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (науковий керівник – Жалко Тетяна, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат філологічних наук).

Конон Надія – старший викладач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Копотілов Олег – старший викладач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Кравчук Вікторія – здобувачка вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Волинського національного університету імені Лесі Українки (науковий керівник – Надольська Валентина, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, кандидат історичних наук).

Кушпетюк Олена – доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Литвін Олександр – здобувач освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради (*науковий керівник – Подворнюк Ольга, викладач Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради*).

Луцюк Павлина – здобувачка вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Волинського національного університету імені Лесі Українки (*науковий керівник – Гаврилюк Світлана, професор кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, доктор історичних наук*).

Ляшук Наталія – доцент, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Майструк Вікторія – кандидат психологічних наук, завідувач кафедри фізичної терапії та корекційної діяльності Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Марченко Ігор – здобувач вищої освіти спеціальності 227 Терапія та реабілітація Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Матеюк Дарина – здобувачка вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Надольська Валентина – доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Недокус Анастасія – здобувачка вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (*науковий керівник – Ляшук Наталія, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат філологічних наук*).

Новосад Ольга – здобувачка вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта Луцького інституту розвитку людини

Університету «Україна» (науковий керівник – Закусило Оксана, старший викладач кафедри фізичної терапії та корекційної діяльності).

Павлюк Лідія – викладач Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради.

Павлюк Святослав – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (науковий керівник – Конон Надія, старший викладач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи).

Панасович Юрій – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (науковий керівник – Конон Надія, старший викладач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи).

Петровиц Валентина – доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки

Пилипюк Ірина – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (науковий керівник – Кушпетюк Олена, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат історичних наук).

Подворнюк Ольга – викладач Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради.

Поліщук Наталія – викладач Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради.

Пустовіт Ілля – здобувач вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (науковий керівник – Закусило Оксана, старший викладач кафедри фізичної терапії та корекційної діяльності).

Соловонюк Юлія – здобувачка вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (науковий

керівник – Ляшук Наталія, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат філологічних наук).

Сопов Едуард – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Трофімук-Кирилова Тетяна – доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Федончук Дмитро - здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (науковий керівник – Конон Надія, старший викладач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи).

Хлуд Сергій – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (науковий керівник – Ляшук Наталія, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, кандидат філологічних наук).

Хомич Аліна – здобувачка вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Волинського національного університету імені Лесі Українки (науковий керівник – Качковська Леся, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, кандидат історичних наук).

Цюпик Віктор – здобувач вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Шум Марія – асистент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ
СПРАВИ**

**Матеріали XII Міжвузівського науково-практичного
семінару**

Проблеми й перспективи розвитку інформаційної, бібліотечної та архівної справи: матеріали доповідей учасників XII Міжвузівського науково-практичного семінару (м. Луцьк, 05 груд. 2024 р.) / упоряд.: О.І. Кушпетюк. Н. Г. Конон, Н. В. Ляшук. Луцьк : ЛІРоЛ Університету «Україна», 2024. Вип.12. 150 с.

Випуск вміщує матеріали з актуальних проблем розвитку інформаційної, бібліотечної та архівної справи, документознавства, маркетингових і освітніх технологій у світлі новітніх потреб інформаційного суспільства.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів та студентів.